

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Eliittidiskurssin mediakehityksen tulkinta uutisten kommenttipalstoilla

Talouselämän viestintä
Maisterin tutkinnon tutkielma
Tuomas Hämäläinen
2012

Viestinnän laitos
Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Eliittidiskurssin mediakehityksen tulkinta uutisten kommenttipalstoilla

Tavoitteet

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten internet-utissivustolla journalistisen prosessin kautta luotu mediakehitys näkyy vastaanottajakehityksen kautta. Aihetta tutkitaan analysoimalla saman aihepiirin uutisten keskustelupalstan tekstejä. Media- ja vastaanottajakehitys ovat nk. tulkintakehityksiä eli asioita, jotka auttavat ihmisiä organisoimaan näkemäänsä ja kokemaansa strukturoidulla tavalla. Mediakehityksellä tavallisesti tarkoitetaan sitä, miten lehtijuttu käsittelee todellisuutta ja miten se tuodaan esille. Vastaanottajakehitys puolestaan on lukijan mielensisäinen maailmankuva, joka on pohjana uutisjutun käsittelylle ja siten mielipiteille aiheesta.

Toisena tavoitteena on selvittää nk. eliittidiskurssin ja kansalaisdiskurssin suhtautumista toisiinsa. Tähän liittyy se, miten kansa vastaanottaa eliitin teot, puheet ja vaikuttamisen keinot, eli miten lukija-keskustelijoiden kommentteista nähdään suhtautuminen eliitin toimintaan ja sanomisiin.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineistona on Helsingin Sanomien verkkosivulla hs.fi aikavälillä 14.2.2012–28.3.2012 julkaistut uutiset samaan aihepiiriin kuuluvista kahdesta aiheesta. Aiheina ovat kohu Finnairin toimitusjohtajan asuntokaupasta ja Finnairin johdolle maksetuista ylimääräisistä bonuksista. Tutkimusmenetelmänä on systeemisen-funktionaalinen kieliteoria ja erityisesti sen ideationaalinen metafunktio.

Tulokset

Keskeisenä tuloksena on, että keskustelupalstojen kommentit liittyvät kyseisen uutisen kehitykseen ja edellisten uutisten kehityksiin ja tietoon. Uutisen käsittelytapa vaikuttaa kommenttien tiedollisen ulottuvuuden lisäksi osaltaan niiden mielipiteeseen, ja uutisen kehystä ja mielipiteiden enemmistöä vastaan argumentoivat kommentit ovat vähemmistössä. Eliitin näkemykset koetaan usein vääriksi, poliittisen- ja talouseliitin lisäksi myös akateemisen eliitin kohdalla. Negatiivisen uutisoinnin kohteena olevan yrityksen edustajien ja asianomaisten näkemykset koetaan usein selittelyksi. Toisaalta keskustelupalsta koetaan heikoksi tavaksi vaikuttaa. Tutkimuksen havainnot tukevat aiempien mediatutkimusten havaintoja siitä, että uutisaiheen valinta ja uutisen käsittelytapa vaikuttavat hyvin paljon siihen, miten lukija käsittelee aihetta.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
1.1 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET.....	7
1.2 AIHEPIIRIN ESITTELY	9
1.2.1 Kriisistä kriisiin: Vuosien 2008–2010 Finnair- uutisointi.....	9
1.1.2 Kevään 2012 asuntokauppa- ja bonusuutisointi	11
1.2 Keskustelupalstojen ominaisuudet, käytännöt, säädökset ja lait	12
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	15
3.1 Keskustelupalstojen aiempi tutkimus.....	17
3.2 Kehyistäminen, agendat ja virittäminen	20
3.3 Tulkintakehys mediatyökäluna.....	22
3.4 Media, medioituminen ja moderointi	24
3.4.1 Media liiketoimintana	26
3.4.2 Media yhteiskunnan osana	27
3.5 Eliitti, median valinnat ja kansalainen	28
3.6 Mielenpitemuuttaminen ja muuttuminen.....	32
3.6.1 Henkilöön vaikuttavat sosiaaliset voimat	33
3.6.2 Eliitin propaganda ja mediavalinnat tulkintakehykseen vaikuttavina tekijöinä	34
3.6.3 Mielenpitemuutos	37
3.7 Julkinen mielenpide ja spiraalit: yhteiskunnallisen keskustelun itseään ruokkiva vaikutus.....	39
3.7.1 Hiljaisuuden spiraali	39
3.7.2 Dialektinen mediadiskurssi ja julkisen keskustelun kiihtyminen	42
4 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTO.....	43
4.1 Ideationaalinen metafunktio	45
4.2 Tekstuaalinen metafunktio	46
4.3 Interpersoonainen metafunktio.....	47
4.4 Uutisen keskustelupalstojen piirteiden analyysi.....	47
4.5 Analysoitava aineisto	48
5 TODELLISUUDEN KUVAUKSET UUTISESSA JA UUTISEN Keskustelupalstoilla	49
5.1 Ideationaaliset metafunktiot.....	50
5.1.1 Numerot totuutena	50
5.1.2 Eliitin olemus ja toiminta transitiivisuuden näkökulmasta	53
5.1.3 Sanomisen luomat kehukset.....	59
5.2 Uutisoinnin ja kommentoinnin informaatiovirrat	65

6 JOHTOPÄÄTÖKSET	71
6.1 MEDIA JA Keskustelupalsta osana julkista diskurssia.....	72
6.2 NÄKEMYKSET ELIITIN OLEMUKSESTA JA VAIKUTUSVALLASTA	76
6.3 POHDINTAA, JATKOTUTKIMUSAIHEITA JA TULOSTEN SOVELTAMINEN YRITYSVIESTINNÄSSÄ.....	78
6.4 TUTKIMUSMENETELMIEN JA AINEISTON ARVIOINTI	80
7 LÄHTEET.....	81
7.1 KIRJALLISUUSLÄHTEET	81
7.2 AINEISTO- JA MUUT LÄHTEET	87

1 Johdanto

Uutisen katsotaan yleisesti kuvaavaan olemassa olevan maailman tapahtumia.

Viestinnän- ja mediatutkimuksissa sillä muun diskurssin tavoin katsotaan olevan myös todellisuutta luova vaikutus. Tällöin uutinen vaikuttaa lukijoiden maailmankuvaan.

Tämän takia mediaa kutsutaankin nk. neljänneksi valtiomahdiksi. Mediateksteillä on mahdollisuus muuttaa kansalaisten mielipiteitä laajasti. Toisaalta internetiä pidetään nykyään hyvin vaikutusvaltaisena diskurssikenttänä ja sen kansalaisdiskursiivisiä mahdollisuuksia suurena. Siksi uutisen ja siihen liittyvän kommentti- tai keskustelupalstan tutkiminen on tärkeää.

Sosiaalinen media kuvaa joukkoa internet-pohjaisia medioituja diskurssikenttiä, joita yhdistää teknologian eli käytetyn alustan rajoitteet ja tarkoitukset. Kaplan & Heinlein (2010, 60) määrittelee kuusi eri paikkaa, joita kutsutaan sosiaalisiksi mediaksi:

Yhteistyöprojektit, blogit, sisältöyhteistyöpaikat tai ”sisältökommuunit”, sosiaalisen verkottumisen sivustot, virtuaaliset pelimaailmat ja virtuaaliset sosiaaliset maailmat.

Internetpohjaisten uutissivustojen keskustelupalstat eivät ole saaneet paljoa huomiota viestinnän tutkimuksissa. Mahdollisesti tämä johtuu kahden maailman kohtauspisteestä ja uutiseen liittyvän keskustelupalstan erityisluonteesta. Goode (2009, 1287–1288) määrittää nk. kansalaisjournalismin olevan joukko internetpohjaisia keinoja, joilla hänen sanoin ”tavalliset internetkäyttäjät” toimivat journalistisen mallin mukaan.

Pro gradu -tutkielmani käsittelee uutiseen liittyvän keskustelupalstan tarkastelua.

Aiemmin tuota uutinen-keskustelupalsta-yhdistelmää kutsuttiin myös *uutisblogiksi*, mutta nykyään uutinen ja keskustelupalsta erotetaan erillisiksi yksiköiksi. Yksi syy tälle voi olla blogin ominaispiirre mielipidekirjoituksena, jolloin journalisti saa ikään kuin puhemiehen roolin. Samoin internet on mahdollistanut yhä useamman journalistin ilmaisevan mielipiteensä kirjoituksina, joiden tekstilajia voisi kuvailla esimerkiksi kolumniksi. Internet-tekstinä sama lienee blogi. Tällöin uutisblogi sisältää viitteitä sekä mielipiteelliseen että journalistiseen tekstiin.

Asia on vaikuttamisen, mielipide- ja tiedon tutkimuksen kannalta merkittävä, sillä perinteisesti journalistista prosessia on pidetty pitkälti objektiivisena metodina. Toisaalta median katsotaan myös muovaavan julkista diskurssia. Koska internetdiskurssi sisältää usein kansalaisen omia havaintoja ja mielipiteitä, on tärkeää tutkia myös tätä julkisen diskurssin tasoa. Lähtökohtaisena erona uutisen ja keskustelupalstan kommentoinnin välillä voidaan pitää sitä, että jälkimmäinen rakentuu paremman tiedon varaan. Toisaalta uutista ja sen aihetta kommentoivalla lukija-keskustelijalla voi olla uutisen ulkopuolista tietoa aiheeseen.

Tämän tutkielman empiirinen aineisto käsittelee joukkoa uutisia valtionyhtiö Finnairiin liittyen ajalta 14.2.2012–28.3.2012. Uutiset ovat kiusallisia Finnairille, koska ne käsittelevät toimitusjohtaja Vehviläisen asuntokauppaa. Toimitusjohtaja myi asuntonsa suuremmalla hinnalla kuin oli sen ostanut, ja asunnon osti eläkeyhtiö Ilmarinen, ja Finnairin toimitusjohtaja Vehviläinen jäi asuntoon vuokralaiseksi. Saman aihepiirin toinen uutisjoukko käsittelee Finnairin johdon nk. sitouttamisbonuksia: Johdon jäsenet saivat bonukset, jos suostuivat jäämään toimiinsa kriisiajan yli.

Etenkin asuntokauppa sai negatiivista julkisuutta, koska Finnairilla ja Ilmarisella on keskinäisiä liiketoimia, ja Ilmarisen ollessa Finnairin neljänneksi suurin omistaja on Finnair Ilmarisen suurimpia asiakkaita. Myös henkilötasolla yhtiöt ovat kytköksissä: Ilmarisen toimitusjohtaja Harri Sailas on Finnairin hallituksen puheenjohtaja sekä palkka- ja nimitysvaliokunnan jäsen. Finnairin toimitusjohtaja Mika Vehviläinen puolestaan istuu Ilmarisen hallintoneuvostossa.

Koska kohu ulottui myös ministeritasolle ja erittäin suuren medianäkyvyyden vuoksi on merkittävä, voi asiaa tarkastella nk. eliitin ja kansalaisen mielipiteiden välillä. Eliitillä tässä tarkoitetaan yritysjohtoa, poliitikkoja ja akateemikkoja, joita uutisointi haastattelee asianomaisina ja asiantuntijoina. Kansalla tarkoitan hs.fi -uutissivuston uutisten keskustelupalstojen lukija-keskustelijaa. Eliitin eräänlainen oikeutus tai vakiintunut käytäntö olla haastateltavana mediassa johtunee heidän paremmasta tiedon määrästä ja -tasosta. Toisaalta media tekee eliitin mielipiteistä merkittäviä, joten syy-seuraussuhde on kaksijakoinen.

Samoin kuin eliitin tiedon, myös journalistin tiedon nähdään olevan lukijaa korkeammalla tasolla, joten *mediakehys* eli uutisen näkemys maailmasta on tulkittavissa ”vahvemaksi” kuin lukijan. Käytännössä asia ei ole näin yksioikoinen, sillä lukijalla voi olla journalistia parempaa tietoa. Tekstien tasolla uutisen kehys kuitenkin on vahva, ja vahvemman kehyksen omaavalla on mielipiteen muuttamiseen etulyöntiasema vähemmän tietoa omaavaan nähden. Toisin sanoen eliitti pystyy mielipiteillään ja tiedollaan vaikuttamaan median kautta kansaan.

Merkittävintä tämän pro gradu -tutkielman kannalta on se, että mediakehystä ei niellä purematta – keskustelupalstan kommentit paljastavat, että eliitin mielipide ja myös median näkemys saavat vastustusta. Silti on huomattavaa, että lukija-keskustelija on usein samaa mieltä uutisoinnin kehyksen kanssa. Keskustelupalsta on myös nk. kansalaisjournalismia, jossa lukija-keskustelija tuo omia näkemyksiään ja omaa tietoaan näkyville ja siten ikään kuin toimii journalistin tavoin.

Nykypäivän kansalaisjournalismilla tarkoitetaan usein esimerkiksi uutisten linkittäminen sosiaalisessa mediassa, valokuvien ja videoiden jakaminen tai bloggaaminen esillä olevista asioista. ”Todellisena kansalaisjournalismina” pidetään usein omien, vahvojen ja perusteltujen mielipiteiden esittämistä tai aivan uuden tiedon esille tuomista. (Goode 2009, 1287–1291.) Voikin todeta, että tämän määritelmän mukaan uutisen keskustelupalsta on ”todellista” kansalaisjournalismia.

Internetpohjainen kansalaisjournalismi nähdään usein vaihtoehtona valtamedialle. Esimerkiksi Arabimaailmassa keskustelupalstat ovat erittäin suosittuja valtamedian vaihtoehtoja (Al Nashmi ym. 2010, 719–720). Niiden poliittinen diskurssi on usein negatiivissävytteistä paikallista hallintoa kohtaan, vaikkakaan Arabimaailma ei ole yhtenäinen alue (mt, 735). En kuitenkaan ota kantaa nk. arabikevään tapahtumiin ja internetin rooliin siinä, vaan huomioin keskustelupalstojen olevan ensinnäkin valtamedian vaihtoehtoja ja toiseksi paikkoja, joissa hallintoa tai eliittiä kohtaan esitetään kritiikkiä. Gooden (2009, 1288–1290) mukaan kansalaisjournalismia ei voi kuitenkaan tarkastella ainoastaan vaihtoehtomediana ts. radikaalina liikkeenä valtamedian rinnalla.

Koska empiirinen aineisto käsittelee talouspoliittista aihetta ja liittyy tiettyihin listattuihin yrityksiin, on syytä katselmoida myös diskurssin ja pörssikurssin kahtiajakoa. Uutisartikkelit ja pörssikurssit ovat sidoksissa toisiinsa. Esimerkiksi pörssikursseilla ja uutisilla on vahva korrelaatio (esim. Gidófalvi 2001, Schumaker & Chen 2009). Samoin pörssikurssiin liittyvät Twitter-tekstit sekä kurssin vaihtomäärä ja ennustettavuus ovat yhteydessä (Ruiz ym. 2012, 513–520). Myös internetpalveluita tarjoavien yritysten pörssikurssi ja niistä kirjoitettavien keskustelupalstaviestien välillä on selkeä yhteys (Tumarkin & Whitelaw 2001, 42–50).

Siten tekstien tutkimus on merkittävä myös yrityksen taloustilanteen ja pörssikurssin kannalta, ja vaikka useimmat tutkimukset liittyvät automatisoituun tiedonhakuun antavat ne viitteitä siitä, että uutisten tapaan ei sosiaalista mediaa eikä keskustelupalstojakaan tule unohtaa tutkittaessa yritykseen vaikuttavia seikkoja, oli kyseessä sitten yrityksen pörssikurssi, toiminta tai yhteiskunnallinen asema.

Tarkastelen uutiseen liittyvää keskustelupalstaa (tarkemmin: uutisen ohessa olevaa kyseisen uutisen keskustelupalstaa, lyh. myös uutisen keskustelupalsta) duaalisena genrenä: se on osa uutissivustoa, mutta toisin kuin uutiset ovat keskustelupalstan tekstit kansalaisjournalismia eli tekstejä, joita ei ole laadittu journalististen periaatteiden mukaan. Tähän viittaa vahvasti myös se, että uutisen keskustelupalstaa kutsutaan myös kommenttipalstaksi.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten internet-uutissivustolla journalistisen prosessin kautta luotu mediakehys näkyy vastaanottajakehysten kautta. Aihetta tutkitaan analysoimalla saman aihepiirin uutisten keskustelupalstan tekstejä. Media- ja vastaanottajakehys ovat nk. tulkintakehysä eli asioita, jotka auttavat ihmisiä organisoimaan näkemäänsä ja kokemaansa strukturoidulla tavalla. Mediakehyksellä tavallisesti tarkoitetaan sitä, miten lehtijuttu käsittelee todellisuutta ja miten se tuodaan

esille. Vastaanottajakehys puolestaan on lukijan mielensisäinen maailmankuva, joka on pohjana uutisjutun käsittelylle ja siten mielipiteille aiheesta.

Uutiseen liittyvää keskustelupalstaa ei voi pitää erillisenä osana siinä todellisuudessa, joka määrittää tiedon jakaantumista sekä mielipiteiden vaihtoa ja muuttumista. Pidän keskustelupalstaa erittäin tärkeänä osana kansalaisjournalismin genreä, koska se antaa kommenttien ja mielipiteiden joukon, diskurssin, joka vastaa erittäin suuren lukijajoukon näkemystä aiheesta. Samoin keskustelupalsta on uutisoinnin ohessa, jolloin sen tärkeys korostuu. Koska mediaa on usein kutsuttu julkisen diskurssin termillä, on kansalaisdiskurssi sopiva nimitys keskustelupalstan teksteille. Toisaalta kytken keskustelupalstan myös osaksi julkista diskurssia.

Uutisen keskustelupalsta on joukko mikrotekstejä toisiaan tuntemattomilta ihmisiltä, ja siten vastannee suuren joukon, tai nk. suuren yleisön kollektiivista mielipidettä ja tietoa sekä näiden käsittelyä julkisella foorumilla. Koska itse uutinen on journalistisen prosessin mukaisesti ”merkittävä” asia, jonka aiheen tulee olla julkisessa diskurssissa, on keskustelupalsta ikään kuin tavallisten ihmisten reagointia uutiseen tai uutisen pohjalla olevaan todellisuuteen.

Eliitin retoriikan vaikutusta ihmisen mielipiteeseen on tutkittu paljon etenkin politiikan tutkimuksessa. Samoin henkilöiden välinen keskustelu ja mielipiteen muodostaminen on saanut huomiota sosiologian ja sosiaalipsykologian tutkimuksissa sekä viestinnän puolelta keskustelututkimuksessa. Eliitin retoriikan vaikutusta mielipiteeseen sen jälkeen, kun henkilöiden välinen keskustelu on tapahtunut, on kuitenkin tutkittu hyvin vähän (Druckman 2003, 729).

Tutkimuksen toisena tavoitteena on selventää nk. eliitidiskurssin ja kansalaisdiskurssin suhtautumista toisiinsa. Tähän liittyy se, miten eliitin teot, puheet ja vaikuttamisen keinot vastaanotetaan kansan toimesta. Tutkin aihetta sen mukaan, miten lukija-keskustelijoiden kommentteista nähdään suhtautuminen eliitin toimintaan ja sanomisiin.

Toki voidaan kysyä, representoiko uutinen, keskustelupalsta tai vastaava todellisuutta vai onko uutinen ja diskurssi osa todellisuuden tai sen käsittämisen luomista. Tässä tutkimuksessa jätetään jälkimmäinen pienelle huomiolle.

1.2 Aihepiirin esittely

1.2.1 Kriisistä kriisiin: Vuosien 2008–2010 Finnair-uutisointi

Finnairin toimitusjohtajan asuntokauppa ja aiheeseen liittyvät muut uutiset saivat keväällä 2012 erittäin paljon mediahuomiota. On huomattavaa, että johtuen uutisoinnin laajuudesta on monella asiaan mielipide. Tämän tutkimuksen lähtökohta on analysoiva, eikä tarkoituksena ole määrittää, mikä tulkinnoista on ”oikea”.

Finnair oli jo otsikoissa vuoden 2008 lentäjien työtaistelun aikaan, jolloin asia sai paljon mediajulkisuutta: muun muassa silloinen toimitusjohtaja Jukka Hienonen kirjoitti paljon uutisoidun blogikirjoituksen (Finnair 2009) tammikuussa, jossa työnantajan näkemys aiheesta tuli esille. Kirjoitus liittyi Finnairin 800 lentäjän etujärjestön Suomen liikennelentäjien liiton vahvaan työehtosopimukseen sekä työn tuottavuuteen ja kilpailukykyyn. Blogimerkintää pidettiin julkisessa keskustelussa yhtenä ensimmäisistä merkittävistä tapauksista, joissa sosiaalisen median ja tarkemmin yritysblogien kautta tuodaan työnantajan näkemyksiä esille.

Median ja sosiaalisen median raja-aidat hämärtyivät myös anonyymien Youtube-sivustolle ladatun videon kautta. Videolla (YouTube 2009) on otettu pätkä Perikato-elokuvasta, jossa Adolf Hitler puhuu; Vahvasti puolueellinen ja toimitusjohtajavastainen tekstitys on suomeksi. Sittemmin HS.fi uutisoi Kauppalehden päätoimittajan poistaneen videosta kertovan uutisen ”sopimattomana Kauppalehti.fi:hin” Finnairin oltua yhteydessä lehteen. Asiaa tarkasteltiin mm. Kauppalehden omalla keskustelufoorumilla niin mielipiteenvapauden, solvauksen kuin Finnairin vaikutusvallan kannalta (Kauppalehti.fi 2009).

Tunteita kumentanut työtaistelu kärjistyi vuoden 2009 aikana. Helmikuun lentäjälakko peruuntui (hs.fi 2009a), mutta samalla uutisoitiin lentäjien saavan arvostelua yrityksen

muilta työntekijöiltä (hs.fi 2009b). Kiista jatkui vuoden lopulle, ja elokuussa toimitusjohtaja ilmoitti erostaan kuuden kuukauden irtisanomisajalla (MTV3.fi 2009). Mielenkiintoinen lisä keskusteluun oli Aalto-yliopiston (silloinen Helsingin kauppakorkeakoulu) rahoituksen professori Vesa Puttosen kannanotto, jossa hän ehdotti ratkaisuksi kaikkien lentäjien erottamista ja kertoi ainoaksi vaihtoehdoksi ”vetää lentäjiä kunnolla kölin alta” (Uusi Suomi 2009a).

Lentäjät ilmoittivat suostuvansa palkanalennuksiin (hs.fi 2009c), mutta lakko jatkui (hs.fi 2009d). Talousviestinnästä vastaava johtaja väläytti Finnairin henkilöstölehdessä mahdollisuutta, että ”kevyimmillään lentoyhtiössä olisi pelkästään johto ja muutama operatiivinen vastuhenkilö” (Uusi Suomi 2009b). Samoihin aikoihin Helsinki-Vantaan lentoaseman kuormaustyöntekijät lakkoilivat, koska Finnair myi kyseisen liiketoiminnan henkilöstövuokrausyhtiölle (Uusi Suomi 2009c). Vuotta myöhemmin uutisoitiin lentoemäntien ja stuerttien työtaistelusta ja lakosta (Uusi Suomi 2010a, 2010b).

Vuosien 2009–2010 työtaisteluissa oli siis mukana media, sosiaalisen median blogit, videosivusto ja keskustelupalstat, ja media myös referoi henkilöstölehteä. Mielipiteitä tuli blogin kautta suoraan toimitusjohtajalta, videosivustolta todennäköisesti joltain lentäjien edustajalta, ja keskustelupalstojen välityksellä kansalta.

Tapahtumissa media pyrki kaikkien näkökulmien tarkasteluun. Jos katselee esitettyjä näkökulmia Finnairin johdon ja työntekijöiden edustajien välillä, löydetään mielenkiintoinen huomio: Työntekijöiden edustajien viralliset kommentit ovat hyvin neutraaleja ja asiapitoisia (esim. hs.fi 2009c, Uusi Suomi 2009b, Uusi Suomi 2010a, Uusi Suomi 2010b), kun taas Finnairin johdolla on kovempi kielenkäyttö talousviestintäjohtajan jopa väläytellessä kaikkien lentäjien erottamista henkilöstölehden sivuilla. Samoin tullaan kansan mielipiteen ja eliitin välimaastoon arvostetun kauppakorkeakoulun professorin kehottaessa ”vetämään lentäjät kölin alta”, jotta yhtiö ”saadaan selville vesille” – käyttäen merenkulun metaforia.

Finnair on siten ollut julkisessa keskustelussa erittäin monta vuotta kriisistä kriisiin, samalla kun maailmantalous on heikentynyt.

1.1.2 Kevään 2012 asuntokauppa- ja bonusuutisointi

Taloustieteellisen näkökulman kautta kaikki edellisten vuosien Finnairin johdon säästökuurit ja muut toimet olivat yrityksen kannalta oikeita. Kilpailutilanne kiristyi ainakin Finnairin itsensä mukaan, ja korkea öljyn hinta toi kuluja.

Ottamatta kantaa Finnairin henkilöstöhallinnon- ja muihin sisäisiin ongelmiin, voi todeta yhtiöllä olleen ongelmia. Tässä vaiheessa voi todeta, että asioiden suuri uutisointi johtunee paitsi Finnairin asemasta valtionyhtiönä, myös median toimintatavoista: Kirjoittamalla julkisen blogimerkinnän Finnairin sisäisistä henkilöstöasioista eli lentäjien lakosta ja sen syistä, antoi silloinen toimitusjohtaja Hienonen medialle ikään kuin ”luvan” ottaa yhtiön sisäiset asiat uutisoinnin kohteeksi. Finnair nousi median kestoaiheeksi.

Finnairin monet ongelmat kärjistyivät keväällä 2012, kun uutisoitiin toimitusjohtaja Vehviläisen asuntokaupasta: Hän myi vuonna 2011 asuntonsa 1,8 miljoonalla eurolla eläkeyhtiö Ilmariselle, ja jäi asuntoon vuokralaiseksi Finnairin maksaessa vuokran (hs.fi 14.2.2012). Kolme päivää myöhemmin hs.fi uutisoi, että 1,8 miljoonan euron hinta kyseisestä asunnosta vaikuttaa liian suurelta (hs.fi 17.2.2012a).

Samana päivänä uutisoitiin ministeri Hautalan tiedotustilaisuudesta, jossa hän kertoi, että asuntokaupassa oli noudatettu lakia ja hyvää hallintotapaa (17.2.2012b).

Seuraavaksi Ilmarisen toimitusjohtaja Sailas kertoi, että hän tiesi Vehviläisen olevan myymässä asuntoa mutta jääväsi itsensä päätöksenteosta (29.2.2012). Myöhemmin uutisoitiin Vehviläisen ostaneen kyseisen asunnon vuonna 2005 kauppahinnan ollessa 1,15 miljoonaa euroa, ja näin tehneen 650 000 euron voiton (hs.fi 6.3.2012).

Uutisointi jatkui sillä, että poliisi epäilee lahjusrikosta asuntokaupassa. Uutisen mukaan Finnair on Ilmarisen suuri asiakas, yhtiöillä on runsaasti keskinäisiä liiketoimia ja Ilmarinen sopi pääkonttorin rakennuttamisesta Finnairille samoihin aikoihin Vehviläisen asuntokauppojen kanssa (hs.fi 9.3.2012a).

Vehviläisen asuntokauppa sitoutui myös toiseen uutisoinnin kohteeseen, jossa käsiteltiin Finnairin johdon palkkioita, bonuksia ja sitouttamiskeinoja: Finnairin hallitus oli päättänyt ylimääräisestä bonuksesta syksyllä 2009 johdolle ja avainhenkilöille, jos kyseiset 18 henkilöä jäisivät töihin 15.2.2011 asti. Ylimääräisen bonuksen arvo kymmenelle henkilölle oli vuoden palkan verran ja kahdeksalle puolen vuoden palkka. Kyseisestä 18 henkilöstä kuusi lähti yhtiöstä pian kyseisen päivämäärän jälkeen, ja kuusi muuta uutisen kirjoittamisajankohtaan mennessä. (hs.fi 7.3.2012.)

Merkittävää bonusuutisoinnissa on se, että asia tuli julkisuuteen vasta vuoden 2012 alkupuolella. Finnairin hallitus päätti bonuksesta jo syksyllä 2009, mutta ”sitä ei silloin julkistettu yhtiön erittäin tulehtuneen sisäisen tilanteen takia (hs.fi 7.3.2012) – muistettakoon, että tuolloin keskustelu lentäjien lakosta oli kuumimmillaan. Syksyllä 2009 hallituksen puheenjohtajana olleen Christoffer Taxellin mukaan ”Finnairin silloinen hallitus katsoi tarpeelliseksi turvata yrityksen toimintakyvyn säilymisen ja toiminnan jatkuvuuden erityispalkkiojärjestelyin, koska Finnairin tilanne oli hyvin epävakaa” (hs.fi 10.3.2012a).

Koska tämän pro gradu -tutkielman teoreettinen lähtökohta on tulkintakehys ts. strukturoitu tapa järjestää kokemuksia, voidaan alustavasti todeta uutisoinnin luoman nk. mediakehityksen – joka journalistisen prosessin seurauksena on strukturoitu – olevan todellisuutta representoiva. Esimerkiksi juttu Vehviläisen 650 000 euron asuntokaupan voitosta voidaan tulkita asian kaikkien näkökulmien perusteelliseksi uutisoinniksi, mikä myöhemmin tulee tarkemmin esille.

Muistettakoon, että kohua laajensi se, että kahden yhtiön toimitusjohtajat olivat toistensa yritysten hallituksessa ja hallintoneuvostossa. He ikään kuin olivat toistensa esimiehiä.

1.2 Keskustelupalstojen ominaisuudet, käytännöt, säädökset ja lait

Internet-keskustelupalstoilla tai foorumeilla (engl. discussion forum) tarkoitetaan internetsivustoja tai niiden osia, joissa kirjoittaja on nk. tavallinen internetin käyttäjä.

Ajatuksena keskustelupalstoilla on se, että jokainen internetin käyttäjä voi kirjoittaa mielipiteensä ja jokainen voi sen lukea – olkoonkin, että jotkut palstat kuten hs.fi vaativat rekisteröitymisen.

Keskustelupalstojen visuaalisiin ominaisuuksiin kuuluu tavallisesti se, että eri keskustelijoiden viestit ovat allekkain, ajallisesti ensimmäisen ollessa ylhäällä. Viestit muodostavat ketjun, jossa ylhäältä alas luettaessa näkyy kaikkien kommentit. Keskustelupalstojen teknisiin ominaisuuksiin kuuluu toisen tekstin suora lainaus, joka tarkoittaa visuaalisesti erottuvaa ja automatisoitua tapaa. Toki keskustelupalstoilla näkee myös epäsuoraa lainausta. Keskustelupalstan jokaisella viestillä näkyy nimimerkki ja kirjoitusajankohta.

Ajatus, että jokainen saa ilmaista mielipiteensä, on viime vuosina saanut myös vastatuulta. Esimerkiksi Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja Pekka Hyvärinen ehdotti jo kesällä 2008, että keskustelupalstoilla täytyisi kirjoittaa omalla nimellään (Savon Sanomat 2008). Hyvärinen mainitsi mm. Susan Kurosen tapauksen, jossa pääministerin entinen naisystävä teki ilmoituksen kunnianloukkauksista Suomi 24:ssä, joka on yksi Suomen suurimmista verkkosivustoista sisältäen myös laajan keskustelupalsta-alueen. Suurin osa vastuullisista vältti syytteet.

Samoin muut loukkaavat ja rasistiset kommentit keskustelupalstoilla ovat saaneet reaktioita, erityisesti Hommaforum-nimisellä keskustelupalstasivustolla olevien tekstien vuoksi. Sivusto sai alkunsa poliitikko Jussi Halla-Ahon maahanmuuttokriittisen Scripta-blogin nk. vieraskirjasta, koska blogisivusto ei soveltunut vilkkaaksi keskustelupalstaksi.

Uutissivustot ovat kuitenkin mediarytysten hallussa, ja siksi kyseisillä yrityksillä on laaja näkemys myös internetdiskurssista. Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (13.5.2003/460) määrittää niiden toimia, ja niillä on vastuu ”yleisön saataville toimitetun viestin sisällöstä”, jos ne ovat rikoksen tekijänä tai siihen osallisena (mt, 4 luku, §12). Laki on vuodelta 2003 ja siten melko vanha.

Julkisen sanan neuvosto on antanut 1.10.2011 voimaan tulleen ohjeen tai tarkemmin

liitteen Journalistin ohjeisiin, joka käsittää tiedotusvälineiden verkkosivuilla olevan, yleisön tuottaman aineiston periaatteelliset säännöt (JSN 2011). Näiden mukaan toimituksen tulee seurata verkkosivujaan ja pyrkiä estämään yksityisyyden suoja ja ihmisarvoa loukkaavien sisältöjen julkaiseminen, viipymättä poistaa sen tietoon tulleet loukkaavat sisällöt, pitää toimituksellisen aineiston ja yleisölle varatun palstan raja selvänä, ja antaa yleisölle mahdollisuus ilmoittaa asiattomasta sisällöstä toimitukselle.

Helsingin Sanomien verkkouutissivusto hs.fi noudattaa kaikkia edellä mainittuja pykäläitä, ja lehti – jos uutissivustoa voi siksi kutsua – sallii kaikkien uutisten kommentoinnin; esimerkiksi yle.fi ei kaikkien uutisten kohdalla sitä salli. Sen lisäksi hs.fi-verkkosivusto edellyttää rekisteröintiä ja kirjautumista ennen kommentointia, koska ”kirjautumispakko parantaa kommentoinnin laatua” (hs.fi kommentointiohjeet 2012). Rekisteröinti edellyttää etu- ja sukunimen sekä sähköpostiosoitteen antamista, mutta tarkempia tietoja lehti ei vaadi. Rekisteröinnin jälkeen ensimmäisen kommentoinnin yhteydessä annetaan nimimerkki, ja monet valitsevat myös oman nimensä.

Eriyisen huomattavaa hs.fi-sivuston rakenteessa on se, että kommentointi on täysin selkeästi erillään itse uutisesta. Artikkelin alla sivustolla on sen linkitys esimerkiksi Facebookiin ja sen tallennus omille sivuille tai printtauspainike. Tuon ”työkalupalkin” alla puolestaan on kolme linkkiä muihin saman aihepiirin artikkeleihin, sitten ”muuta suosittua” -osio, jossa on aihepiiriin liittymättömät luetuimmat uutiset. Tuon alla vielä aihepiirin uutislinkit Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien, Taloussanomien ja Sanoman muiden lehtien uutisiin sekä yksi mainosbanneri, ja viimein keskustelupalsta ennen muita osioita.

Tärkeää pro gradu -tutkielmani kannalta on kommentoinnin selkeä erottaminen toimituksellisesta aineistosta, jolloin mediakehys ja lukijoiden kommentit ovat erillään. Mielenkiintoista on myös moderointi, eli käytäntö, jossa hs.fi:n toimitus tarkistaa kommentin ennen sen julkaisua. Tällöin erityisen kärkeät, loukkaavat ja muuten sopimattomat viestit eivät pääse julkisesti luettavaksi.

Periaatteellisesti siis voi sanoa, että jos ajattelee uutisen keskustelupalstaa julkisena kansalaiskeskusteluna, ei keskustelu välttämättä paljasta kaikkia nyansseja lukija-kirjoittajien joukon mielipiteistä. Yleinen mielipide siis voi olla kärkevämpi kuin se keskustelupalstan sisältämä julkinen mielipide, joka on kaikkien nähtävissä. Toisaalta uutisessa ”Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen” (hs.fi 9.3.2012b) on myös kommentti ”Voi jumalauta en paremmin sano! Kyllä kohta vissiin alkaa torilla kivääreiden jako. Otetaan vuoden 1918 kertausharjoitukset.”

Voi ajatella, että myös täysin ala-arvoiset kommentit ovat osa yhteiskuntaa ja sen julkista diskurssia, joskin sellaisten kommenttien esittäminen on myös muissa sosiaalisissa ympäristöissä kiellettyä joko lain tai sosiaalisten normien eli käyttäytymismallien seurauksena. Vaikka kommentti on äärimmäisen värikäs, ei se loukkaa yksityisyyden suojaa tai ihmisarvoa, jotka journalistin ohjeiden liitteessä (JSN 2011) mainittiin ja lisäksi sen voi tulkita eufemismiksi tai satiiriksi. Henkilökohtaisesti en sitä näiksi tulkitse, mutta tämän tutkimuksen kannalta se on asia, joka osoittaa hs.fi-uutissivuston ennakkosensuroinnin olevan melko vähäistä.

3 Tutkimuksen teoreettinen tausta

Käsittelen tässä luvussa tutkimukseni teoreettista taustaa. On huomattavaa, että tarkastelemani teorit ovat erittäin laaja-alaisesti valittuja ja kattavat tutkimuksia viestinnän ja mediatutkimuksen teorioiden lisäksi myös sosiologiasta ja sosiaalipsykologiasta. Tämä johtuu siitä, että tutkin uutisen keskustelupalstaa osana yhteiskuntaa, ja myös mielipiteen muuttamisella tai muuttumisella on osansa pohdinnassa.

Kuten mainittua, Sosiaalinen media kuvaa joukkoa internet-pohjaisia diskurssikenttiä, joita yhdistää teknologian eli käytetyn alustan rajoitteet ja tarkoitukset. Termi sosiaalinen media on lähtöisin sosiaalisen verkottumisen sivustojen MySpacen ja Facebook saavutettua suosiotaan (Kaplan & Heinlein 2010, 60), ja termi laajeni käsittämään myös muut internetpohjaiset, vuorovaikutteiset paikat tai internetsivustot. Käytän termiä paikat, koska käsittelen internetuutisten keskustelupalstoja

diskursiivisuuden näkökulmasta. Toisin sanoen tutkin keskustelupalstojen diskurssin ja käytössä olevan sivuston yhteisvaikutusta.

Internetpohjaisten uutissivustojen keskustelupalstat eivät ole saaneet paljoa huomiota viestinnän tutkimuksissa. Mahdollisesti tämä johtuu kahden maailman kohtauspisteestä ja uutiseen liittyvän keskustelupalstan erityisluonteesta. Goode (2009, 1287–1288) määrittää nk. kansalaisjournalismin olevan joukko internetpohjaisia keinoja, joilla hänen sanoin ”tavalliset internetin käyttäjät” toimivat journalistisen mallin mukaan.

Internetuutisten keskustelupalstat eivät suoraan sisälly Kaplan & Heinleinin (2010, 60) jakoon kuudesta sosiaalisen median pääpaikasta, vaan lienevät lähimpänä blogia ja sisältöyhteistyöpaikkaa. Kirjoittajien näkökulmana ei toki ole antaa korehentia mielipidekirjoitusta asiasta eikä tuoda yleismaailmallista sisältönäkökulmaa aiheeseen, mutta eri kirjoittajien tuomat tiedonjyvät ja mielipiteelliset kommentit antavat keskustelupalstalle sen ominaispiirteet.

Uutisen keskustelupalstan kutsuminen sosiaalseksi mediaksi onkin määrityksellisesti haastava. Voi pohtia, josko median aiheiden kommentointi on sosiaalista toimintaa ja josko median tiedon välittämisen aspekti ikään kuin luo *medioidun* sosiaalisuuden kentän. Rajaakaan kuitenkin uutisen keskustelupalstan tekstilajin määrittelyn tavoin tämän pohdinnan pro graduni ulkopuolelle.

Tässä pro gradu -tutkielmassa määritän uutisen keskustelupalstan yksinkertaisesti joukoksi kommentteja, jotka lähes kuka tahansa uutisen lukija voi kirjoittaa. Laajemmin palsta on joukko tulkintakehyksiä, jotka ottavat kantaa mediakehysten luomaan käsitykseen todellisuudesta – toisin sanoen joko uutisen kohteeseen tai itse uutiseen.

Uutinen-keskustelupalsta-kokonaisuutta voidaan tarkastella myös rajapintana nk. eliittidiskurssin ja kansalaisjournalismin välillä: Uutinen on journalistisen prosessin mukaan laadittu, jossa tieto tai mielipide tulee usein merkittävältä taholta kuten tutkijalta tai poliitikolta. Siten uutisen voi sanoa representoivan noiden tahojen keskinäistä diskurssia, jossa muut ovat katselijan asemassa. Toisaalta eliitti ottaa kantaa

uutisointiin nk. olemassa olevista aiheista eli faktapohjaisista jutuista ja erityisesti niiden syistä.

Keskustelupalsta puolestaan edustaa kansalaisjournalismia tai ”amatööridiskurssia”, joka sallii kaikkien tahojen osallistumisen keskusteluun. Tämä koskee myös henkilöitä, jotka eivät anonyymien keskustelupalstan ulkopuolella välttämättä saavuttaisi sellaista sosiaalista asemaa, jonka ansioista heidän mielipiteensä koettaisiin merkittäviksi. Toisin sanoen heitä ei haastateltaisi tai lainattaisi asiantuntijana.

Tutkimukseni kannalta on myös merkittävää, mihin aiheisiin lukija-keskustelija kiinnittää huomionsa, ja miten nuo aiheet liittyvät uutisessa mainittuun. Ilmiötä on tutkittu niin sosiologian ja sosiaalipsykologian kuin viestinnän ja politiikan tutkimusten kautta. Sitä voidaan kutsua agendan asettamiseksi (agenda setting), ankkuroinniksi tai nykypäivän viestinnän teorioissa usein kehystämiseksi. Huomattakoon, että termeillä on eroja muun muassa siksi, että eri akateemiset tutkimusalat keskittyvät eri tutkimuskohteisiin.

Koska uutinen ja sen keskustelupalsta ovat lähtökohtaisesti eri puolilla nk. julkisen keskustelun perinteistä rajaa ja niihin pätee eri journalistiset tai muut tekstin luomisen säännöt, tarkastelen keskustelupalstaa sen suhteessa uutiseen, ja molempia suhteessa yksityishenkilön mielipiteeseen ja sen muuttumiseen. Tällöin teoreettinen konteksti laajenee käsittämään viestinnän teorioiden lisäksi myös sosiologian ja sosiaalipsykologian teorat mielipiteestä, sen muuttamisesta ja ryhmässä toimimisesta.

3.1 Keskustelupalstojen aiempi tutkimus

Keskustelupalstojen ominaisuuksien esittelyssä tuli esille monia niiden ominaispiirteitä, joilla on myös osansa keskustelupalstojen tutkimuksessa. Keskustelupalstan yksi tärkeimmistä piirteistä on sen kansalaisjournalistinen piirre, jonka mukaan jokainen voi kirjoittaa internetiin. Siksi keskustelupalstojen tutkimukset lähes poikkeuksetta liittyvät myös muuhun internetdiskurssiin ja itse keskustelupalstan tutkimusta on hyvin vähän.

Käyn läpi muutamia näkökulmia keskustelupalstan tutkimuksista. Pro gradu - tutkielmani kannalta ei kuitenkaan ole oleellista tai merkittävää ”lokeroida” keskustelupalstaa tietyksi diskurssikentäksi tai genreksi. Lisäksi tutkin uutiseen liittyvää keskustelu- tai kommentointipalstaa, jolloin muiden keskustelupalstojen tutkimukset eivät suoraan sovi tutkimukseeni.

Tärkeä seikka mainitusta Julkisen sanan neuvoston journalistien ohjeiden liitteestä (JSN 2011) on keskustelupalstan erottaminen itse uutisesta. Toimituksellisen ja ammattimaisesti journalistisen prosessin mukaan laaditun artikkelin erottaminen kommentaista on mielestäni tärkeää, koska vaikka keskustelupalsta on osa kansalaisjournalismia ja julkista diskurssia, on kommentointi eri tavoin rakentunutta. Esimerkiksi painikkeella, jolla ilmoitetaan asiattomasta viestistä, ei hs.fi:n kommentointiohjeiden mukaan ”kannata ilmoittaa vastakkaisia mielipiteitä tai virheellisiä faktoja” (hs.fi kommentointiohjeet 2012).

Hs.fi tarkastaa kommentit ennen niiden julkaisua, ja Goode (2009) mainitseekin, että uutissivustojen moderoinnit ovat usein ”perinteisen” journalismin kannattajia, joilla on eri normit ja prosessit katsella internetmaailmaa kuin joillakin kirjoittajilla (mt, 1302–1303). Samoin uutissivustoilla voi olla tarve moderoida myös muutakin kuin itse sisältöä: lukija-kirjoittajan tekstiä voidaan muokata myös siten, että se ”sopii ammattimaisen sivuston standardeihin” (Thurman 2008, 144). Esimerkkinä Thurman käyttää BBC News -sivuston toimittajia, joiden mukaan he ”haluavat antaa lukijoille lukukelpoista tekstiä tarkistamalla kieliasun ja laittamalla isot kirjaimet paikalleen” (mt, 144).

Tällöin keskustelupalsta ei välttämättä paljasta kansan yleistä mielipidettä, sillä täysin sopimattomien tekstien lisäksi moderoinnit voivat päättää, ettei kommentti sovellu julkaisun standardeihin. Tällöin hän voi olla julkaisematta esimerkiksi kommenttia, jossa on täysin virheelliset faktat.

Keskustelupalstojen tutkimus on hyvin lähellä blogien tutkimusta, koska molemmissa on kommentointimahdollisuus ja mielipiteillä on vahva merkitys. Lisäksi on huomattavaa, että nykyään myös journalistit kirjoittavat blogimerkintöjä. Toki

kommentoiva teksti merkitään selvästi kuten aiemminkin. Internet kuitenkin mahdollistaa useamman kommentoivan tekstin julkaisun, ja tällöin journalistien omat mielipiteet pääsevät julkiselle näyttämölle.

Thurman (2008, 145–146) uutissivustojen blogien olevan suosittuja, vaikka journalistin perinteinen tehtävä on kuvata maailmaa eli olla niin sanotusti ”kärpäsenä katossa”. Lisäksi perinteiset journalistit kritisoivat blogeja uskottavuuden näkökulmasta: bloggaajia ei sido samat eettiset periaatteet kuin journalisteja (Jonhson & Kaye 2004, 624).

Täytyy huomioida, että internet-ajan ajatus, jonka mukaan internet mahdollistaa jokaiselle kirjoittajalle tasa-arvoisen ja sosiaalisesta statuksesta riippumattoman aseman, on osoitettu vääräksi ”naivina utopiana” (Goode 2009, 1302). Vaikka media käyttää eliittinä uutisten asiantuntijoina ja internetdiskurssi nähdään ehkä julkisen keskustelun alempana tasona, on myös päinvastainen totta. Blogien kirjoittajista on tullut joissain tapauksissa julkisuuden henkilöitä (Thurman 2008, 145–147), ja blogikirjoituksia käsitellään myös uutisissa (esim. Goode 2009, Johnson & Kaye 2004, Thurman 2008).

Keskustelupalstojen tutkimuksessa on myös sosiologinen piirre erityisesti sen kannalta, miten eri tyyleillä henkilöt kirjoittavat normaalille foorumille. Jotkut ihmiset ottavat sosiaalisen roolin internetissä, joka mahdollisesti poikkeaa heidän omasta persoonastaan. Rooleja voi olla mm. ”paikallinen asiantuntija, kysymyksiin vastaaja, keskusteleva henkilö, fani, keskustelutaiteilija, kiihtyjä tai trolli” (Welser ym 2007, 3–4).

Keskustelupalstojen anonyymiydestä johtuen erityisesti kiihtyjä ja trolli ovat mielenkiintoisia. Kiihtyjä tarkoittaa henkilöä, joka ei kirjoita neutraalisti vaan hyvin tunnepitoisesti, ja usein tekstuaalisesti arveluttavin keinoin. Trolli puolestaan on internetdiskurssissa tunnettu hahmo, joka pyrkii ohjaamaan keskustelua johonkin suuntaan ja saamaan kiihtyjien ja muiden ihmettelyä osakseen, vaikka itse ei ole samaa mieltä kirjoittamansa kanssa.

Kiihtyjiä (engl. framers, flame warriors) määrittää mm. anonyymiyden suoja, joka mahdollistaa eri keskustelukeinot kuin muu keskustelu. Keskustelufoorumia voidaan siksi myös pitää ”parempana” kuin muuta keskustelua, koska henkilöt ”ovat rehellisiä siitä, mitä mieltä he ovat”. Toisaalta tämän katsotaan vaikeuttavan itse keskustelun kulkua. (McKee 2002, 422.)

Hs.fi-sivuston keskustelupalsta liittyy kuitenkin uutiseen, joka periaatteellisesti sisältää neutraalia tekstiä. Keskustelupalsta kutsutaan kommenttipalstaksi mielestäni aiheellisestikin, koska keskustelut liittyvät paljolti itse uutiseen ja sen luomaan aihepiiriin eli kehykseen. Oletan tämän tutkimuksen puitteissa, että mielipiteet ovat yleisesti tarkasteluna kirjoittajan mielipiteitä, eikä tietoista vaikuttamista tai trollausta esiinny laajalti.

Utinen tarkastelee maailmaa pitkälti olemassa olevan todellisuuden ikkunana, ja erityisesti kehystämisen teoria liittyy aiheeseen ja mediatutkimukseen hyvin läheisesti. Samoin media valitsee uutisaiheensa eli uutisoinnin agendan, millä on vaikutusta lukijan mielipiteisiin ja näkemyksiin.

3.2 Kehystäminen, agendat ja virittäminen

Kehystämisen tutkimus on lähtöisin kognitiivisen psykologian ja antropologian teorioista. Se laajeni sosiologiaan, taloustieteisiin, lingvistiikkaan, politiikan tutkimukseen ja monen muun tieteenalan tutkimukseen (mm. Van Gorp 2007, 60; Scheufele & Tewksbury 2007, 9). Kehystämisen tarkastelu onkin erittäin laaja-alainen, ja perustana on usein sosiologinen tai psykologinen koulukunta (Borah 2011, 246–247).

Englannin sana ”frame” abstraktilla tavalla merkitsee jotakuinkin samaa kuin muodostaa (luoda, järjestää, laatia), laatia (luoda, suunnitella), muotoilla, pukea (-sanoiksi), lavastaa (-syyliseksi), ja suomen kielen vastineiksi on ehdotettu mm. sanoja kehikko, runko tai ranko (Karvonen 2000, 1). Suomen kielessä on käytetty myös termiä tulkintakehys (mt, 1–3), jota käytän kehyksen rinnalla tässä tutkimuksessa.

Kehystämällä on eri tieteissä hieman eri lähtökohdat ja määritelmät. Kehystäminen voi esimerkiksi olla se, kun esitystavan pienet erot mahdollistavat suuren mielipiteen muutoksen: esimerkiksi kysyttäessä ääriyhmän oikeudesta poliittiseen kokoontumiseen 85 prosenttia yhdysvaltalaisista kannattaa sitä mainittaessa sen olevan mielipiteenvapauden nojalla, mutta vain 45 prosenttia kannattaa, jos kysymykseen sisältyy riski väkivaltaisuuksista (Chong & Druckman 2007a, 104).

Mediatutkimuksissa kehystäminen tarkoittaa keskeistä periaatetta, joka antaa yhtenäisyyttä joukolle symbolisia elementtejä ja pitää niitä koossa (Gamson ym. 1992, 384). Yksinkertaisempi määritelmä tulee Goffmanin (1974) ajatuksista, ja kehys on asia, joka auttaa ihmisiä organisoimaan näkemäänsä ja kokemaansa strukturoidulla tavalla (Goffman 1974, 21).

Toisaalta kehystäminen teorian on rinnastettu myös kahteen muuhun teoriaan, jotka ovat *agendan asettaminen* (agenda setting) ja *virittäminen* (priming). Agendan asettaminen tarkoittaa teoriaa, jonka mukaan median tai massamedian painottamat asiat, esimerkiksi uutisen asettelun tai uutisoinnin määrän mukaan, korreloivat ”massayleisön” eli lukijajoukon tärkeinä pitämien asioiden kanssa (McCombs & Shaw 1972, 1–12). Media siis kirjoittaa lukijoille tärkeistä aiheista tai lukijat pitävät tärkeinä aiheina niitä, joista media kirjoittaa.

Virittäminen liittyy myös tiiviisti mediateoriaan, ja sitä pidetään myös agendan asettamisen lisäteorianä. Poliittinen virittäminen on sitä, kun uutinen ehdottaa lukijalle, mitä tiettyjä aiheita ja kysymyksiä hänen tulee pohtia arvioidessaan poliitikkojen ja hallintojen toimintaa (Scheufele & Tewksbury 2007, 11). Agendan asettamiseen se liittyy siksi, että uutisen asettama agenda ja sen laajempi kehys vaikuttaa ihmisten mielipiteeseen nk. tärkeistä kysymyksistä (mt, 11).

Tätä tutkimusta silmällä pitäen tärkein ero kolmella teoriolla on se, että agendan asettaminen ja virittäminen liittyvät siihen, ajatteleeko lukija asiaa. Kehystäminen sen sijaan tutkii sitä, mitä lukija ajattelee asiasta. Agendan asettamisen merkitys lukijalle on siis siinä, että asia on saanut riittävästi ”palstatilaa”, kun taas kehystäminen liittyy asian sisältämään informaatioon. (Scheufele & Tewksbury 2007, 14–15.)

Koska käsittelen uutisia ja niihin liittyviä keskustelupalstoja, voidaan alustavasti todeta, että agendan asettaminen tulee journalistilta, mutta virittäminen ei itsessään ole uutisessa näkyvillä: uutiskriteerit eivät salli suoraa ehdotusta arviointikriteereistä. Kommentointipalstan aktiivisuudesta tosin voidaan tulkita, että uutisaihe eli agenda on sitä, mitä lukija halusi journalistin tuovan yleiseen keskusteluun. Toisaalta virittäminen tulee mielenkiintoisesti esille keskustelupalstalta, jossa uutisen sijaan lukija ehdottaa (lukijalle), mikä on oikea tapa arvioida tapahtunutta ja tilannetta.

Virittäminen on myös psykologian käsite, jossa sillä usein tarkoitetaan semanttista virittämistä. Siinä tutkitaan kielen merkityssisällön käsittelyä sanojen tunnistamisen kautta: semanttisesti läheisillä sanoilla on samankaltaiset aktivointitavat aivoissa. Sanojen esiintyessä yhdessä jälkimmäisen tunnistaminen nopeutuu, jos edeltävä sana on siihen merkitysyhteydessä (Relander 2006, 1–2). Laajemmin virittäminen tarkoittaa sitä, että informaation kautta henkilölle muodostuu muistijälkiä, joiden perusteella sana, asia tai käsite löytyy muistista helpommin (Scheufele 2000, 299–300).

Goffmanin (1974) mukaan merkityksen tulkinnassa on nk. primäärisiä kehyksiä. Luonnolliset kehykset liittyvät luontoon ja niitä käytetään tulkintaan fyysisistä asioista. Yhteiskunnalliset kehykset auttavat löytämään, käsittelemään, identifioimaan ja nimeämään tapahtumia ja tekoja, jotka tulevat tietoisesta ihmisten toiminnasta. Käytetty tulkintakehys antaa Goffmanin mukaan tavan kuvata tapahtunutta. (Mt, 21–24.)

Kehystämisen teoria onkin erittäin suuressa roolissa pro gradussani, koska keskustelupalstan kommenttien kirjoittajalla on oma käsityksensä maailmasta, mutta hän ei pysty lyhyellä kommentilla tuomaan sitä esille. Uutisen kehys sen sijaan käsittelee aihetta monipuolisemmin.

3.3 Tulkintakehys mediatyökaluna

Kehystämisen ajatus on, että kehys tai *tulkintakehys* määrittää henkilön suhtautumista asioihin. Goffmanin (1974, 21) mukaan kehys auttaa organisoimaan kokemuksia

strukturoidusti. Käytän tätä pro graduni ensisijaisena määritelmänä, mutta kehystämisen teoriaan liittyy myös muita näkökulmia.

Kehystämisen kattaa *valinnan ja huomattavuuden*: ”Kehystämisessä valitaan joitakin koetun todellisuuden näkökulmia ja tehdään niistä tekstissä huomattavampia. Tapa tähän on edistää tiettyä ongelman asettelua, kausaalista tulkintaa, moraalista arviointia tai käsittelytapaa.” (Entman 1993, 52.)

Entmanin (1993) esittämä kehystämisen tulkinnan yhteinen paradigma sai kuitenkin vastustusta esimerkiksi D'Angelolta (2002). Kehystämisen ammentaessa monen sosiaalisen tieteen teorioista parasta tutkimustapaa ei vielä ole löydetty (esim. Borah 2011, Scheufele & Tewksbury 2007). Tutkimusten monimuotoisuus onkin D'Angelon (2002, 871) mukaan johtanut kattavaan kuvaan kehystämisestä. Kehystämisen monimuotoisuutta myös kritisoidaan, koska kehyksen ja kehystämisen monet merkitykset luovat epämääräisyyttä eikä yhtenäistä tulkintatapaa ole (Van Gorp 2007, 60–61).

Entmanin (1993) näkökulman valinnan ja käsittelytavan valinnan ajatus on lähellä uutisten valmisteluprosessia, ja kehystämisen tutkimus liittyy mediatutkimukseen, usein uutisjuttujen kirjoittamisen ja niiden tulkinnan kehyksiin. Scheufele ja Tewksbury (2007) kutsuvat makrotason kehystämistä journalistien ja viestinnän ammattilaisten käyttämään tapaan esittää informaatio sillä tavalla, joka sopii lukijan omaan skeemaan. Mikrotasolla he tarkoittavat lukijan tapaa käsitellä informaatiota ja presentaation tapaa muodostaessaan mielipiteitä (mt, 12). Makrotasoa kutsutaan myös viestintäkehyyksi, kun kyseessä on esimerkiksi poliitikko tai puheen pitäjä, ja mikrotasoa ajatuskehyyksi tai yksilön tulkintakehyyksi (Chong & Druckman 2007b, 100–102).

Borah (2011, 248) puolestaan kutsuu makrotasoa mediakehyyksi ja mikrotasoa yleisökehyyksi (audience frame). Tämän gradun kannalta jako on mainio. Uutisen kehys kuvaa informaation strukturoitua esittämistä. Yleisökehys tai lukijan vastaanottajakehys puolestaan kuvaa hänen strukturoitua käsitystä maailmasta, johon uutinen peilautuu. Journalistit eivät kuitenkaan pysty kokemaan ja tulkitsemaan

olemassa olevaa todellisuutta täysin objektiivisesti, joten he valitsevat niin uutisaiheen kuin uutisen käsittelytavan (Van Gorp 2007, 67–68).

Uutisten valinnassa käytetään uutiskriteereitä, jotka ikään kuin määrittävät sen, onko kyseessä uutisaihe ja uutisoidaanko juttu vai ei. Uutiskriteereille on monta määritelmää, ja eri journalisteilla on eri näkemykset. Toimittaja valitsee kehyksen, sillä ”oikeaa kehystä” ei ole ennen jutun kirjoittamista (Van Gorp 2007, 67). Lisäksi näkökulman ja kehyksen valintaan vaikuttaa sidosryhmät, kuten tiedotteiden laatijat, mainostajat, vallanpitäjät, toiset journalistit ja muut (mm. Van Gorp 2007, 68; Scheufele & Tewksbury 2007, 12–13; Borah 2011, 250; Chong & Druckman 2007, 100).

Koska pro graduni aineisto käsittelee talouspoliittista aihetta ja eläkeyhtiö Ilmarisen ja Finnairin johto sekä poliitikot edustavat poliittista ja taloudellista valtaa, laajenee uutisoinnin aiheen käsittely myös nk. eliitin toimiin ja kansalaisten reaktioihin siitä. Voidaan myös todeta laajemmin, että myös lukija-keskustelija ottaa journalistin tavoin tiedon välittäjän roolin, mikä näkyy myös ei-journalistisin tavoin. Lukija-keskustelija mm. ehdottaa ”oikeita” toimintatapoja yhteiskunnalle: hänen viesteissään on mm. poliittista virittämistä eli ohjeita eliitin toiminnan arviointiin. Siksi käsittelen uutisoinnin kohdetta eliitin toimina, lukija-keskustelijaa yhteiskunnan osana olevana kansalaisena ja mediaa uutisoinnin agendan ja kehyksen valitsijana.

3.4 Media, medioituminen ja moderointi

Kehystämisen teoria on läheisesti kytköksissä median tutkimiseen, ja otan tämän kappaleen lähtökohdaksi median roolin tarkastelun. Media käsitteenä on kaksijakoinen. Yleisesti käytettynä se sisältää joukon viestintäkanavia tai viestin välittäjiä, esimerkiksi voidaan sanoa, että Helsingin Sanomat on mediayritys. Toisena, viestinnän tutkimukselle lähtökohtaisempana käsitteenä media tarkoittaa välittämisen tai välityksen näkökulmaa merkitysten siirtäjänä.

On huomioitava, että käsittelen aihetta pitkälti jälkimmäisen, merkityksen välittämisen kautta. Silti ei tule unohtaa median olemusta liiketoimintana, koska eri mediat eroavat

siinä, mikä niiden agenda eli uutisoinnin valitsemisperusteet ovat. Journalistin valitsema kehys jutulle riippuu sidosryhmistä, joihin myös lukijat kuuluvat. Tällöin voidaankin tarkastella mediaa myös kriittisemmin osana liiketoimintaa, johon vaikuttaa juuri sidosryhmät omistajista ja mainostajista lukijoihin eli kyseisen lehden ostajiin. Verkkouutisoinnin aikakaudella asia on yhä merkittävämpi; Uutissivustot ovat usein kaikkien luettavissa ilmaiseksi, jolloin mainostajien rahoitus on tärkeää.

'Media' on monikkomuoto latinan sanasta medium, joka englannin kielessä tarkoittaa yksittäistä viestin välittäjää, kuten sanomalehtien kenttää. Suomen kielessä on tavallista käyttää sekä monikkomuotoa media että monikon monikkoa mediat puhuttaessa mediateknologioista tai -välineistä. (esim. Ridell & Väliaho 2006.)

Nieminen & Pantti (2004) mukaan Suomen mediajärjestelmä voidaan jakaa neljään suurempaan osa-alueeseen medioiden käyttämän teknologian perusteella. *Graafinen eli painoviestintä* käsittää kirjallisuuden sekä sanoma- ja aikakauslehdistön. *Sähköinen media* on radio- ja televisiotoimintaa, ja *tallenneviestintä* käsittää ääni- ja kuvataallenteet. Neljäntenä *televiestintä* sisältää puhelintoiminnan ja myös verkkoviestinnän. (Mt, 73–74.)

Julkiset viestintäjärjestelmät ovat Goldingin ja Murdockin (1994) mukaan osa ”kulttuurisia toimialoja tai kulttuurisia teollisuudenaloja”: Ne tuottavat hyödykkeiksi luokiteltavia kulutustuotteita, kuten lehtiä, mainoksia, televisio-ohjelmia ja muita vastaavia, joita lukijat ostavat – tai jotka ostetaan lukijalle mainostajan, valtion tai muun tahon toimesta.

Goldingin ja Murdockin toinen lähtökohta on kuitenkin mielestäni tärkeämpi: lukijakuluttajalle valmistettavat ”tuotteet” ovat keskeinen osa ihmisen organisoidessa ja käsiteltäessä maailmaa kuvien ja diskurssin kautta (mt., 15). Siten se kuvastaa määritelmää median roolista eräänlaisena merkitysten välittäjänä, tai ainakin näiden välimuotoa.

Median tuotantotavat ovat muuttuneet uusien teknologioiden myötä. *Median konvergenssi* tarkoittaa eri teknologioiden rajan hämärtymistä, ja matkapuhelin yhdistää

mm. puhelimen, television ja internetpäättien (Nieminen & Pantti 2004, 74). Toisin sanoen osa-aluejako neljään voi olla haasteellista viestinnän tutkimuksen kannalta. Erityisesti sähköisen median käsittäessä radion ja television, ja verkkoviestinnän kuuluessa televiestintään, ovat rajat häilyviä. Esimerkiksi keskustelupalstan sukulainen, teksti-TV chat, käyttää televiestinnän ja sähköisen median rajapintaa.

Huomioitakoon, että uutissivuston keskustelupalstan ollessa verkkoviestinnän kautta televiestintää, on lopullinen määritelmä silti häilyvä. Kaplan & Heinleinin (2010, 60) jakoon sosiaalista mediasta keskustelupalstat eivät suoraan mukaudu. Siksi tarkastelen seuraavassa mediaa liiketoimintana ja osana yhteiskuntaa.

3.4.1 Media liiketoimintana

Median valta valita uutisensa tuli esille jo sosiaalipsykologi Kurt Lewinin kutsuessa journalisteja ”portinvartijoiksi” (White 1950, 63). Journalistin tuottaessa uutisia ja muita juttuja, valitsee hän aiheensa joukosta eri tapahtumia (Golding & Murdock 1994). Portinvartijana toimii myös muita kuin journalisti, kuten vaikkapa uutispäällikkö tai päätoimittaja (White 1950, 63–66).

Portinvartija-metafora ei kuitenkaan selitä kaikkea uutisen valinnasta. Schudsonin (1994, 142–143) mukaan teoria on yksinkertaistettu, sillä se ei selitä tiedon siirtymistä yhteiskunnan tasolla: erityisesti siinä tapauksessa, että tieto tulee jostain muusta kuin sen alkuperäisestä lähteestä. Tällainen lähde voi olla vaikka uutistoimisto tai yrityksen viestintäosasto. Uutisen sisältö ei tällöin ole ainoastaan valittu joukosta tapahtumia, vaan myös rakennettu (mt, 142). Tietty osa uutisen sisällöstä kuvaa todellista tapahtumaa, kuten vaikkapa uutinen auto-onnettomuudesta tai ministerin erosta, mutta kaikki mediayhtiöt tai uutiskanavat eivät raportoi uutisia, jotka eivät sovi niiden omaan agendaan (Fowler 1992, 11).

Tiedotusvälineen oman agendan esilletuominen onkin mielenkiintoinen kysymys. Onko tiedotusvälineen kaupallinen päätarkoitus myydä mainostilaa, kuten Fowler (1992, 121) väittää? Fairclough (1995, 42–43) puolestaan kutsuu tiedotusvälineitä *ennen kaikkea* voittoa tuottaviksi organisaatioiksi, jotka saavat tuottoa ”myymällä lukijoita

mainostajille”. Tähän ne pääsevät saavuttamalla mahdollisimman paljon lukijoita mahdollisimman pienillä kuluilla (Golding & Murdock (1994, 23). Jätän tiedotuskanavan omat päämäärät kuitenkin vähemmälle huomiolle, joskin aineistostani näkyy osittain myös uutiskanavan halu haalia lukijoita.

3.4.2 Media yhteiskunnan osana

Vaikka tiedotusvälineet ovat liiketoimintaa itsessään, tulee muistaa niiden yhteiskunnallinen vaikutus ja sen tuomat rajoitteet. Jo esille tulleesta median vallasta johtuen mediaa pidetään usein sosiaalisen maailman osana, jolla on ylevämpi tarkoitus kuin myydä mainostilaa. Perusolettamus mediasta on, että se edistää ”julkista hyvää tai yleistä hyötyä” (McQuail 1994, 70–71).

Median valtaan liittyy se, että muu kuin neutraali uutisointi voi johtaa uskottavuuden menetykseen. Tasapuolisuuden vuoksi tiedotusväline ei voi olla valtion, mainostajan, omistajan tai tiedonlähteen vaikutusvallan alla (mt, 73–76). Luonnollisesti on merkkejä, että näin jossain tapauksissa käy, mutta esimerkiksi Suomessa Julkisen sanan neuvosto ja muut mediat puuttuvat sopimattomaan toimintaan.

Toisaalta Schudsonin (1994, 143–147) mukaan yksi perspektiivi uutisiin on ”salaliittoteoria”, jossa kapitalistisen päättäjäjoukon edustaja sanelee toimittajille, mitä heidän tulee kirjoittaa. Näkemyksellä on meriittinsä, ja otan asian esille siitä syystä, että tutkimukseni empiirinen aineisto käsittelee lukijoiden käsitystä kapitalistisesta päättäjäjoukosta. Samoin tulee huomioda, että keskustelupalsta on pitkälti kontrolloimaton osa uutissivustoa, ja siten lähtökohtaisesti keskustelupalsta ei voi olla eliitin vaikutusvallan alaisena, vaikka itse uutisen teksti olisikin. En kuitenkaan tarkastele uutista ja mediakehystä siten, että siihen olisi yritystoiminnan kautta vaikutusvaltaa. Katson, että journalisteilla on kohtuullisen vapaat kädet kirjoittaa asioista.

White (1950, 71) huomioi, että henkilö pitää totena vain niitä tapahtumia, jotka sopivat hänen omaan uskoonsa tai näkemykseensä siitä, mitä voi tapahtua tai mitä todennäköisesti tapahtuu. Siten lukijat saavat tietoa vain niistä asioista, jotka

uutistoimittajan näkemyksen mukaan ovat tosia. Toisaalta keskustelupalstan tekstien tieto ja merkitys eivät ole toimittajan valitsemia ja siten ”portinvartijan” ohi pääsee tietoa ja mielipiteitä. Vaikka toimittaja on saanut koulutuksen aiheiden valintaan ja tapahtumien representoimiseen uutisten muodossa, on nk. amatööritoimittajilla valta keskustelupalstalla.

Niin sanottu ”julkinen keskustelu”, joka usein mielletään keskusteluna mediassa, on mielestäni saanut lisää keskustelijoita kommenttipalstan muodossa. Poliittisessa diskurssissa medially on suuri valta, ja asioiden esittäminen oikealla tavalla eli niiden kehystäminen on tärkeässä osassa. Poliitikot ja poliittiset aktivistit yrittävät kehystää tärkeät kysymykset sellaisten arvojen kautta, jotka ovat kansalaisen mielestä hyviä (Brewer & Gross 2005: 929). Pidän myös tärkeänä poliittisessa tutkimuksessa *vastakehystämisen* (counterframing) ajatusta. Siinä esitellään toinen kehys, joka on lähes vastakkainen sitä edeltävälle (mt, 930). Brewerin ja Grossin (2005, 930–934) mukaan joidenkin aiempien tutkimusten perusteella vastakehys neutralisoisi molemmat. Heidän tutkimuksensa kuitenkin osoittaa, että näin ei välttämättä ole (mt, 940–944).

3.5 Eliitti, median valinnat ja kansalainen

Chong ja Druckman (2007a, 103) esittelevät ekonomisti Albert Hirschmanin huomion, että mielipiteet ovat keskeinen osa henkilön hyvinvointia. He kuitenkin jatkavat huomiolla, että julkisen mielipiteen tutkimuksissa usein sanotaan, että ”kansalaisen mielipide on huonolaatuinen”. Lisäksi 1950- ja 1960-luvun tutkimukset nostivat esiin ”merkittäviä epäilyjä kansalaisten pätevyydestä osallistua poliittiseen keskusteluun”, mihin syynä on pinnalliset näkemykset (mt.).

Tällöin ei voida sanoa, että poliittinen tai julkinen keskustelu ottaa avosylin vastaan eri näkemykset: mielipiteet ovat usein eliitin sanottavissa. Tähän joukkoon kuuluu poliitikot, talouselämän vaikuttajat ja usein akateemisesta maailmasta tulevat asiantuntijat.

Asiantuntijuutta myös kritisoidaan: Asiantuntijat eivät aina vaihda mielipidettään, vaikka sille olisi selvät perustelut. Etenkin tulevaisuuden ennustamisessa voidaan käyttää monia eri metodeita; vaikka ennusteet eivät toteutuisi, ei vaihtoehtoisia tapahtumaketjuja voida tapahtuneen jälkeen selkeästi osoittaa. Toinen syy erilaisten mielipiteiden esittämiseen on poliittinen ympäristö, jossa eri mielipiteitä arvostetaan. (Sniderman & Bullock 2004, 350–351.)

Poliittinen kehystäminen, median agendan valitseminen ja kansalaisen mielipide tulevat lähelle toisiaan siinä, mitä aiheita poliittinen eliitti tuo esille ja mitä media ja muut toimijat välittävät. Poliitiikan toimijat esittelevät kansalle listan niistä asioista, joihin yksilö muodostaa mielipiteensä (Sniderman & Bullock 2004, 344–344). Poliittinen kilpailu vähentää tuon kehystämisen vaikutusta, mutta poliittisen debatin toiset osapuolet saavat oman kehyksensä toisia paremmin esille (Chong & Druckman 2007, 102). Tämän lisäksi henkilön mielipiteet vaihtelevat tietyn asiaryhmän eli kehyksen sisällä (Sniderman & Bullock 2004, 344–344).

Kilpailevat kehykset eivät aineistossani tule politiikasta, mutta niillä on yhtymäkohtia poliittiseen keskusteluun. Yksi kehyksistä on yritysjohtajien bonukset ja muut etuudet, toisten ottaessa mielipiteen niiden puolesta kilpailun eli hyvien yritysjohtajien pienen määrän vuoksi ja toisten sitä vastaan suurten palkkojen aiheuttaman epätasa-arvoisuuden vuoksi.

Agendan asettaminen näkyy suuressa määrässä uutisjuttuja aiheesta: asuntokauppa ja Finnairin johdon bonukset saivat suuren määrän palstatilaa, jolloin asia on merkittävä. Kehystämisessä asiaa tarkastellaan kuitenkin sen kannalta, mitä asioista kirjoitetaan, ja asian tarkasteluun ei vaikuta niinkään juttujen määrä kuin niiden tietosisältö ja laatu. Kaikki jutut liittyvät samaan kehykseen, vaikkakin aiheen tarkastelu sen eri puolilta tuo uusia näkökulmia tuohon kehykseen ja osittain muuttaa sitä: ministerin kommentointi laajentaa asuntokauppa-kehystä poliittiseen suuntaan, ja bonuskeskustelu laajenee yritysdiskurssin suuntaan.

Borah (2011, 250) kuitenkin muistuttaa, että kehystäminen ei aina ole eliitin ohjaama prosessi, sillä kansalaiset ottavat osaa kehystämiseen osallistumalla julkiseen

keskusteluun. Druckman ja Nelson (2003) puolestaan huomioivat, että kehyksillä on toisissa tutkimuksissa todettu olevan suurempi vaikutus enemmän tietoa omaaviin ts. valistuneempiin ihmisiin, kun taas toisissa tutkimuksissa kehysten on todettu vaikuttavan vähemmän tietäviin (mt, 732).

Uutiseen liittyvän keskustelupalstan vaikutus voi myös olla lukija-keskustelijan tietomäärästä riippumatta merkittävä. Agendan asettamisen teoriaa mukaillen voi todeta, että kommenttien määrällä voi olla yhteys siihen, miten tärkeänä lukijoiden joukko ja sen alajoukko lukija-keskustelijat pitävät aihetta. Kehystäminen puolestaan kertoo, mitä joukko ”kansalaisia” asiasta ajattelee.

Druckman & Nelson (2003) tutkivat keskustelun vaikutusta eliitin luoman kehyksen välittämien mielikuvien pitävyyteen. Tärkeänä tuloksena on, että poliittista henkilöä käsittelevän uutisen vaikutus näkyy parhaiten silloin, kun henkilöillä ei ole mahdollisuutta keskusteluun. Tällöin lukija ikään kuin ottaa vastaan kehyksen sellaisenaan eli ovat samaa mieltä kehyksen mielikuvien ja informaation kanssa. Toinen tulos kertoo keskustelevan ryhmän vaikutuksesta: kun keskustelussa on eri mielipiteitä, eliitin esittelemä kehys katoaa. Toisin sanoen eliitin kehys menettää merkityksensä, jos asiasta keskustellaan ryhmässä; Druckman ja Nelson teorisoi tämän johtuvan siitä, että keskustelu parantaa mielipiteiden laatua; ilman keskustelua jäävien henkilöiden mielipiteen muutoksen voisi peruuttaa keskustelulla. (Druckman & Nelson 2003, 736–743.)

Vaikka tutkimus (mt) teoroi keskustelun parantavan mielipiteen laatua ulkoa annettuun ”manipuloivaan” kehykseen nähden ja ”palauttavan totuuden”, en voi täysin olla sen kanssa samaa mieltä, koska käytetty testijoukko koostui yhdysvaltalaisista yliopisto-opiskelijoista, joilla todennäköisesti on paremmat valmiudet faktojen punnitsemiseen ja niistä väittelemiseen kuin hs.fi-utissivuston lukijoilla. Tutkimus kuitenkin antaa viitteitä siitä, että median ja journalistin valitsema kehystäminen sekä uutisen käyttämien tietolähteiden ja kommentoijien kehystäminen voi keskustelupalstaa lukiessa kadota. Toisin sanoen henkilö voinee palata mielipiteiden ristitulessa omaan, aiempaan kantaansa.

Internetiä voi pitää julkisena foorumina, joka voi muuttaa käsitystä 'kansalaisesta' tai 'kansalaisuudesta' (Zhou & Moy 2007, 79). Julkinen mielipide muokkaa politiikkaa, ja antaa kansalle mahdollisuuden osallistua poliittiseen päätöksentekoon keskustelemalla julkisesti. Samoin julkinen mielipide jossain tilanteissa tulee myös eliitin ja poliitikkojen esittämiin mielipiteisiin. (Mt, 82.) Omassa aineistossani näin käy, kun asuntokaupan asianomaiset joutuvat puolustamaan omia tekojaan.

Kehystämisen vaikutus mielipiteisiin on tärkeää myös ajallisesti. Tietty kehystäminen ei välttämättä saa täyttä voimaansa, koska lukija on aiemmin törmännyt samaan tai samankaltaiseen kehykseen ja muodostanut mielipiteensä asiasta (Druckman & Leeper 2012, 2). Uusi viesti ja sen kehystäminen vaikuttaa tuohon mielipiteeseen, mutta yksittäisen uutisen kehyksen vaikutus mielipiteeseen on heikko. Kysyttäessä internetpohjaisen viestin vaikutusta mielipiteeseen, henkilö omaksuu tuon viestin ja sen kehyksen osaksi mielipidettään, mutta pääosa vaikutuksesta tulee aiemmin luetusta (mt, 3). Tämän voi olettaa vaikuttavan samasta aiheesta kirjoitettujen uutisten joukkoon, jolloin aiemman uutisoinnin luoma kehys ja tieto näkyvät jälkimmäisissä.

Kuten hieman aiemmin todetaan, henkilö pitää totena vain niitä tapahtumia, jotka sopivat hänen omaan uskoonsa tai näkemykseensä siitä, mitä voi tapahtua tai mitä todennäköisesti tapahtuu (White 1950, 71). Siten todellisuus on kehys, johon uusi tieto peilautuu. Kehystäminen aktivoi jo vastaanottajan käytettävissä pitkäaikaismuistissa olevaa tietoa, ja mielipiteen muutos tapahtuu, kun vastaanottaja saa uutta tietoa (esim. Nelson ym. 1997, 225). Slothuus (2008, 6–7) esittelee kuitenkin duaalisen kehystämisen prosessin, jossa kehys myös muuttaa mielipiteitä. Näin tapahtuu, koska kirjoittajan kehys eroaa vastaanottajan kehyksestä ja antaa uutta ajateltavaa.

Koska tämä tutkimus keskittyy mediakehyyksen vastaanottajan mielipiteisiin keskustelupalstalla, jätän asian tarkemman pohdiskelun tämän ulkopuolelle. Koska mediakehys on journalistisen prosessin tulos ja vastaanottaja on yleinen henkilö, ei lukija-keskustelijan omaa kehystä voi määrittellä. Lecherer & Vreese (2011, 962) mainitsevat poliittisten uutisten sisältävän monimutkaista tietoa, joka vaikuttaa mielipiteen muutokseen myös kehyksen kautta. Pro graduni aineiston käsitellessä jokseenkin abstrakteja aiheita, voi olettaa monimutkaisen tiedon näkyvän tuloksissa.

Palatakseni ”eliitin ja kansalaisen” kahtiajakoon medioituneessa yhteikunnassa, on keskustelupalsta antanut suurelle yleisölle mahdollisuuden kertoa mielipiteensä. Toisaalta mielipiteet ovat keskustelupalstan teknisten ominaisuuksien ja kirjoitustyylin mukaan vuoksi lyhyitä, joten tutkittavaksi tulee, onko kansalaisen mielipide *merkittävä* osa keskustelua eli onko kommentit samassa kehyksessä toimivia tekstejä vai siihen kantaa ottavia mielipiteitä. Koska keskustelupalstaa kutsutaan myös kommenttipalstaksi, minkä hs.fi tekee, joten mielipiteen ilmaiseminen tulee tarkasteltavaksi. Voi olettaa eliitin pyrkimän muovaamaan mielipiteitä, ja myös kommentoijien toiveena lienee, että heidän näkemyksensä vaikuttaa asioihin.

3.6 Mielipiteen muuttaminen ja muuttuminen

Medioitunut yhteiskunta on konstruktio aiemmin median välittämästä tiedosta ja merkityksestä ja keskustelupalstat osana sosiaalista konstruktiota, on syytä tarkastella, mitä ovat sosiaaliset normit eli käyttäytymismallit, joiden mukaan joukko ihmisiä toimii. Mielipiteitä ja niiden muuttamista on tutkittu monissa yhteiskunnallisissa ja humanistisissa tieteissä, erityisesti sosiologiassa ja psykologiassa. Rajaan teorioiden tutkiskelun käsittelemään henkilön oman mielipiteen muuttamista ja tiedon tai faktojen vaikutusta siihen.

Käyn tässä kappaleessa ensin lyhyesti läpi ryhmäteoriat ja lopuksi mielipiteen muutoksen hitauden. Näiden välissä on ehkä oudolta vaikuttava osio propagandasta, jonka semanttinen kaiku on jokseenkin huono ja joka liitetään usein puolustus- tai sotavoimien ”markkinointiviestintään”. Käyn aihetta kuitenkin läpi sen laajemmassa merkityksessä, jonka mukaan esimerkiksi valtio voi sanella ihmisille, miten ajatella. Tämä näkyy pro graduni kannalta konkreettisesti poliitikkojen suuressa vaikutusvallassa ja akateemisen yhteisön olemuksessa todellisen ja siksi eräällä tavalla korkeamman tiedon jakajana.

3.6.1 Henkilöön vaikuttavat sosiaaliset voimat

Normatiivinen sosiaalinen vaikutus ryhmässä tarkoittaa henkilön mielipiteen muuttumista toisen henkilön tai ryhmän haluamaksi eli mielipiteen muuttumista, jolloin muulle kuin itselle tulee siitä positiivisia tunteita (Deutsch & Gerard, 1955, 629). Tällöin henkilö saa positiivista palautetta ja hänen ryhmään kuulumisensa vahvistuu. Positiivista palautetta voi olla vaikka hymy, lausuma tai muu (mt.).

Deutsch ja Gerard (1955) osoittaa, että normatiivinen sosiaalinen vaikutus suurempi ryhmässä kuin nk. aggregaatissa, sattumanvaraisesti samassa paikassa olevista ihmisistä. Vaikutus myös vähenee, jos henkilö kokee, ettei hänen mielipidettään voi yhdistää häneen itseensä tai yleisemmin silloin, kun häneen ei kohdistu sosiaalista painetta olla samaa mieltä. Kolmas tämän tutkimuksen kannalta merkittävä huomio on, että mitä epävarmempi henkilö on oman mielipiteensä oikeellisuudesta, sitä helpompi häneen on vaikuttaa. (Deutsch & Gerard 1955, 632–636.)

Kehysteorioiden tarkastelussa tuli osittain samankaltaisia päätelmiä. Druckmanin ja Nelsonin (2003, 742–743) mukaan keskustelu parantaa mielipiteiden laatua, joskin tutkimus käsitteli kasvokkain käytävää keskustelua. Samoin mediakehityksen voi katsoa vaikuttavan enemmän henkilöihin, jotka eivät tiedä asiasta ennestään ja joilla ei siten ole omaa vahvaa strukturoitua näkemystä eli kehystä asiasta.

Informationaalinen sosiaalinen vaikutus tarkoittaa sitä, että henkilö hyväksyy informaation tai tiedon todisteena todellisuudesta (Deutsch & Gerard 1955, 629). Tämä liittyy pitkälti henkilön epävarmuuteen oman tiedon oikeellisuudesta. Jos omaa tietoa epäilee, on muiden helpompi vaikuttaa siihen. Siten eliitin vaikutus tulee osittain juuri tästä. Esimerkiksi laki ja lainmukaisuus mielletään asioiksi, joiden syvempiin tulkintoihin ei kansalaisella ole valmiuksia.

Abstraktimmat asiat kuten moraalisuus eivät kuitenkaan ole yksinomaan eliitin määriteltävissä, koska toisin kuin kehys lain tulkinnasta, on eettiset tulkinnat hyvin mielipiteellisiä.

3.6.2 Eliitin propaganda ja mediavalinnat tulkintakehykseen vaikuttavina tekijöinä

Juha Varto (2002) määrittelee propagandaksi tietoisesti harhaanjohtavan, yksipuoleisen tiedottamisen, joka toimii salailun välineenä poikkeusolosuhteissa tai päämääriin, joita ei voi sellaisenaan paljastaa (mt, 49). Määritelmä sopiikin ennen kaikkea siihen, että propaganda liitetään ennen kaikkea sodankäyntiin (Huhtinen 2002, 13–27), mutta sen pitäminen negatiivisena toimintana ei välttämättä ole tarpeellista (mt.). Negatiivinen kaiku eittämättä tulee toisen maailmansodan ajoilta, jolloin sodan ja politiikan viestintä yhdistyi epäeettisellä tavalla. Tulee kuitenkin muistaa, että termi oli yleiskäsite myös akateemisessa tutkimuksessa, tarkoittaen yleisesti markkinointia ja viestintää.

Varto (2002) liittää käsitteeseen sen, että ”kaikenlainen toisen ihmisen puolesta päättäminen on eettisesti kestämätöntä, oli syyksi keksitty mikä tahansa muka yksittäistä ihmistä tärkeämpi syy”. Erityisesti hänen mukaansa kollektiiveilla ei ole järkeä, joten ”ne eivät voi asettua ihmisen järjellisyden arvioijiksi”. Kollektiiveiksi tarkoitetaan esimerkiksi puolueita, armeijaa tai yliopistoja sekä valtiota ja kirkkoa. (Mt, 49–50.)

Erittäin laaja eliitin vaikuttamisen näkökulma tulee ajatuksesta, jossa valtion ja kirkon propaganda on aina tarkoitettu ihmisen itsensä hyväksi: Koska ihminen ”ei näiden instituutioiden käsityksen mukaan voi tietää hyvänsä (suuremmassa mittakaavassa, yleisemmin, puhtaammin), ihmistä on autettava ja saneltava hänelle elämisen periaatteet” (Varto 2002, 50).

Myös kulttuuri luo ajattelumalleja. Se on toisaalta selviytymispakki, toisaalta kamppailuareena, jossa ympärillämme olevista ilmiöistä ja tapahtumista tehdään selkoa eli luodaan ja annetaan niille merkityksiä (Suoranta 2002, 61). Lisäksi kulttuuri on tila, joka on täyttynyt ja täyttyy erilaisista vaikuttamisen tavoista, joilla meidät saadaan ajattelemaan ja toimimaan ”itsestään selvästi ja ajattelematta”, ja lopulta kammoamaan vieraita ajattelu- ja toimintatapoja (mt, 61). Tästä voi johtaa selvän yhteyden kehysteoriaan: kulttuuri luo selviytymispakin eli kehyksen, jolla tehdään selkoa ympäröivästä maailmasta, joka on ajatusprosessin taustalla ja sen lähtökohtana.

Aiemmin tuli esille nk. vahvan kehysten merkitys mielipiteiden muuttumiseen, koska vahva kehys sisältää paljon strukturoitua tietoa. Samoin tuli esille näkemys tiedeyhteisön edustajien elitistisestä piirteestä; erityisesti yliopistomaailman edustajien tietomäärä koetaan suureksi, ja usein sen katsottaneen olevan tieteellistä eli jokseenkin neutraalia ja mielipiteetöntä.

Varton (2002, 56) mukaan tiedeyhteisön ”koskemattomuus asiantuntijayhteisönä” on kuitenkin johtanut tilanteeseen, jossa on syntynyt ”virallinen totuus”, joka on polkenut alleen muut totuudet. Samoin hän mainitsee näiden seurannaisarvon hallinnossa, koulutuksessa ja julkisessa asioiden priorisoinnissa.

Varto (2002, 56) kyseenalaistaa tiedeyhteisön auktoriteetin sillä, että tiedeyhteisön edustajat hakevat samoja rahoja ja virkoja, ja tiedeyhteisön jäsenet ovat jossain määrin toistensa kilpailijoita. Suoranta (2002, 64) puolestaan mainitsee asiantuntijadiskurssin kannalta medioitumisen tuottaman ongelman, jossa tiedon välittäjien (median taikka keskustelupalstalla tai muussa internetdiskurssissa uutta tietoa esille tuovan henkilön) määrä kasvaa. Tällöin tiedon välittäjät eivät tunne tiedon alkuperää ja epävarmuutta (mt, 64). Toisin sanoen journalisti ei tiedä, edustaako asiantuntija koko tutkimuskenttää ja onko hänen tiedoissaan tulkinnan varaa. Tällöin poliitikko tai akateemikko voi ilmaista *mielipiteen*, joka kuitenkin tulkitaan eri tiedonlähteiden tuottamien faktojen perusteellisen pureskelun jälkeiseksi kuvaksi todellisuudesta.

Yksilön tulkintakehystä ajatellen täytyy myös huomioida kasvatuksen merkitys. Valtion on synnyttänyt massakasvatuksen, jossa koko sukupolvi kerralla saa tietyn perusopetuksen ja -kasvatuksen (Varto 2002, 57). Mielestäni suomalainen kasvatus korostaa muun muassa lainkuuliaisuutta, ja siten jos asuntokauppa noudattaa lain kirjainta, on se myös kulttuurillisesti hyväksyttävämpää. Toisaalta ainakin aiemmin luterilainen Suomi on luonut uskonnollisesta lähtökohdasta kulttuuria tasa-arvoisesta kansasta, jossa progressiivinen verotus vallitsee ja yritysjohtajien rahahanojen väljyyttä oudoksutaan.

Suoranta (2002) kuitenkin ottaa hieman erilaisen näkökulman: Koulu ei ole kasvatuksen ensisijainen lähde, vaan mediatekstit kuten videot, elokuvat, musiikki, televisio, radio ja tietokoneet vaikuttavat koulua enemmän lasten ja nuorten muistoihin, kieleen, arvoihin ja identiteetteihin (mt, 64). Sen valossa voi todeta, että valtion ja eliitin antamalle ”propagandalle” voidaan löytää vaihtoehtoisia tiedonlähteitä ja siten myös vastustusta. Ehkä internetaikakautta ennenkään kaikkea ei otettu todesta, mutta silloin henkilö keskusteli oman lähipiirinsä kanssa. Keskustelupalstan mahdollistaa paljon suuremman yhteisön tiedon ja mielipiteen vaihtoon, jossa kaikki eivät olekaan normatiivisen sosiaalisen vaikutuksen eli ryhmäpaineen alla.

Varton (2002) mukaan myös tiedeyhteisön rooli ja käytänteet ovat kilpailun vuoksi arkipäiväistyneet, ja tiedeyhteisön piirteiksi on tullut myös muun muassa ”uutuudennälkä, tyhjämpäiväinen löpöttely, merkityksetön jokeltelu, monimielinen ajatuksenjuoksu ja huomionkipeys” (mt, 56).

Ehkä juuri edellä mainituista seikoista johtuu se, että internetdiskurssi on saanut yhä suurempaa huomiota. Tietomäärän lisääntyessä on itse asiassa tarpeellistakin keskustella muun muassa uutisesta, koska lukija-keskustelijalla on mahdollisuus jokseenkin helposti tarkistaa uutisen faktat ja hänellä saattaa olla sellaista tietoa, joka poikkeaa uutisen antamasta kehyksestä.

Samoin internetdiskurssin voi katsoa, kuten aiemmin on esitetty, olevan vaihtoehto muulle julkiselle diskurssille. Koska lukija tarkastelee uutista oman kehyksensä kautta ja jos uutinen sisältää siitä poikkeavaa tietoa, on omalle mielipiteelle helpompi löytää faktapohjainen eli jollain tavalla ylevämpi perustelu muualta internetistä. Siten esimerkiksi yhden asiantuntijan käyttö uutisen lähdeaineistona voi johtaa siihen, että hänen mielipiteitään pidetään yksipuoleisena. Tämä taas voi johtaa siihen, että asiantuntijat esittävät omia mielipiteitään faktoina.

3.6.3 Mieliapiteen hidas muutos

Goffmanin mukaan kehys auttaa organisoimaan kokemuksia strukturoidusti (Goffman 1974, 21). Uuden kehysten voi ajatella muuttavan mieliapiteitä (Slothuus 2008) tai kehysten voi tulkita olevan pitkäaikaismuistissa oleva kehikko, jolloin mieliapiteen muutos tapahtuu vastaanottajan saadessa uutta tietoa (Nelson ym 1997). Molemmissa teorioissa on kuitenkin kyse siitä kehysten perusmääritelmästä, jonka mukaan kehys liittyy olemassa olevan maailman kuvaukseen eli siihen, mikä on totta ja mikä ei.

Tversky & Kahnemann (1974) toteaa, että mieliapiteen muodostaminen korreloi tiedon saamisen helppouden kanssa: helposti mieleen tulevat asiat mielletään sellaisiksi, jotka tapahtuvat useammin tai todennäköisemmin (mt, 1127). Tällöin mieleen helposti tulevat asiat eli kehys määrittää mieliapitettä, koska henkilö kokee todellisuuden oman kehystensä kautta. Samoin toistuva uutisointi samasta yksittäisestä aiheesta johtanee mieliokuvaan, jossa aiheen katsotaan tapahtuvan laajemmin ja useammin.

Tälle tutkimukselle oleellinen ja kehysteoriaan mukautuva mieliapiteen muutoksen käsite on ankkurointi. Tversky & Kahnemannin (1974) tutkimus osoitti, että ulkoa annettu lähtökohta vaikuttaa arvioihin, jos sitä ei itsellä ole. Tutkimuksessa pyydettiin arvioimaan eri prosenttiosuuksia, mm. monta Afrikan valtiota kuuluu Yhdistyneisiin kansakuntiin. Kohdehenkilöiden nähden pyöräytettiin ”onnenpyörää”, jossa oli luvut nolosta sataan, jonka jälkeen arvioimaan, onko heidän arvionsa suurempi vai pienempi. Henkilöt, jotka saivat numeron 10, arvioivat YK-valtioiden osuudeksi 25 prosenttia, kun taas numerolla 65 arvioitiin osuuden olevan 45 prosenttia. (Tversky & Kahnemann 1974, 1128.)

Tutkimus osoittaa *riittämättömän hienosäädön* (insufficient adjustment) vaikutuksen, jossa alkuperäinen – joskin satunnainen – ennalta valittu lähtökohta ohjaa henkilön arvioita ankkuripisteen suuntaan. Vaikka kyseessä on lähtökohtaisesti psykologinen ankkuri, on yhteys politiikan tutkimuksen virittämiseen selvä: lukijalle ehdotetaan, mistä lähtökohdista hänen tulisi aloittaa asian arviointi. Pro graduni kannalta näen ankkurin olevan uutisen yksittäinen seikka, johon kiinnitetään enemmän huomiota kuin muihin asioihin.

Ankkuroinnissa ei kuitenkaan ole aina kyse Tverskyn ja Kahnemannin tapaisesta satunnaisesta lähtökohdasta. Ankkuripiste voi olla myös loogisesti pääteltävissä ja omaan tietoon perustuva. Esimerkiksi kysyttäessä votkan jäätympistettä, tietävät monen sen olevan alempi kuin veden jäätympiste, ja tällöin ankkurin ollessa nolla astetta ja siten arviot menevät pakkasen puolelle (Epley ja Gilovich 2001, 391).

Oman ankkurin ero ulkoa tulevaan ankkuriin on kuitenkin siinä, että oman ankkurin tiedetään olevan väärä (mt, 391). Siitä huolimatta, lähettäessä tuosta ankkuripisteestä, on mielipiteen tai arvion ero siitä riittämätön. Tämä johtuu joko liukumisesta mahdollisten mielipiteiden skaalalla tai asian käsittely teko hyppäyksin, kunnes itselle sopiva kohta on saavutettu. (Mt, 391–392.)

Sama pätee myös silloin, kun kohdataan toisen mielipide. Tällöin henkilö lähtee omasta mielipiteestään ja siirtyy toisen mielipidettä kohti, kunnes saavutetaan kohta, jossa oma mielipide ja toisen mielipide on itselle soveltuva (Epley ym 2004). Ilman tietoa toisen mielipiteestä otaksutaan, että muut kokevat maailman samoin kuin itse.

Edellä mainitut seikat paitsi todentavat viestinnän piirissä tunnetun ohjeen toiston tärkeydestä, antavat ne tärkeän tarkastelulähtökohdan lukija-keskustelijan teksteille. Ilman riittävän tärkeää syytä tai riittävän uskottavaa tietoa lukija ei muuta mielipidettään. Samoin mielipide muuttuu hitain askelin, jolloin se ikään kuin aina sopii oman kehysten sisään. On huomattavaa, että jos uutisjoukko käsittelee samaa aihetta ja sen kehys on sama, niin toisiaan seuraavat uutiset muovaavat yleistä mielipidettä pienin askelin. Kehysten toistolla on lähtökohtaisesti suurempi vaikutus vähemmän tietäviin eli heikon vastaanottajakehysten omaaville, kun taas vahva vastaanottajakehys auttaa tarkastelemaan asiaa systemaattisemmin (Scheufele & Tewksbury 2007, 14).

Kehyksen ollessa goffmanilaisittain juuri systemaattinen tapa järjestää tietoa ja strukturoida sitä, on siten helpompi vaikuttaa heikkoon kehukseen. Kuitenkin lähettäjän kehys voi tuottaa päinvastaisen vaikutuksen, jossa heikon vastaanottajakehysten omaava siirtyy päinvastaiseen suuntaan kuin mitä lähettäjä toivoo (mt.). Tällöin

esimerkiksi eliitin vakuuttelu asuntokauppojen ja johdon bonusten oikeutuksesta ei johda sen yleiseen hyväksyntään vaan päinvastoin lisää vastustusta.

Ei voidakaan varmasti sanoa, johtaako mediakehityksen toisto asioiden hyväksymiseen tai tietyn uutisoinnin kehityksen kategoriseen kieltämiseen. Tällöin toisto ja asioiden faktapohjainenkin käsittely voi kärjistä eri mielipiteitä sen sijaan, että se yhtenäistäisi eri mielipiteitä. Muistettakoon ekonomisti Hirschamin näkemys siitä, että mielipiteet ovat keskeinen osa henkilön hyvinvointia (Chong ja Druckman 2007a, 103).

3.7 Julkinen mielipide ja spiraalit: yhteiskunnallisen keskustelun itseään ruokkiva vaikutus

Jos median luonteena olisi ainoastaan representoida todellisuuden tapahtumia, olisi asuntokauppa- ja lisäbonusuutisointi täysin oikeutettua. Sen sijaan esimerkiksi uutinen toimitusjohtaja Vehviläisen vuosiansioiden suuruutena voidaan nähdä myös ikään kuin journalistin mielipiteenä siitä, että henkilö saa hyvin paljon tai ”liikaa” palkkaa; asuntokauppaan tai sen laillisuuteen uutinen ei liity millään tavalla. Agendateoria mukaan asian ollessa julkisessa keskustelussa se on merkittävä ja siksi sitä voi tarkastella eri tavoin.

Kyseessä lienee myös niin kutsutun spiraaliteorian yksi muoto: asian ollessa julkisessa keskustelussa saa se alati kasvavan merkityksen. Spiraaliteoria liittyy myös aiemmin esiteltyihin teorioihin avoimen mielipiteen ilmaisun, valtion määräysvallan ja ryhmän sosiaalisen vaikutuksen kautta.

3.7.1 Hiljaisuuden spiraali

Spiraaliteorian on tehnyt tunnetuksi Elisabeth Noelle-Neumann (1974, ks. Glynn ym. 1997) teoriassaan hiljaisuuden spiraalista (Spiral of Silence), jonka alkuperä on Natsi-Saksan propagandassa. Teoria käsittää ajatuksen, jonka mukaan yksittäinen henkilö ei kerro mielipidettään, jos tuo mielipide on julkisen mielipiteen vastainen. Tällöin saman

mielipiteen haltijat tekevät samoin, koska julkinen todellisuus ikään kuin vaikuttaa siltä, että henkilö on mielipiteensä kanssa yksin. Spiraali voimistuu, kunnes kaikkien näennäisesti ollessa samaa mieltä vaikuttaa julkinen mielipide muun muassa lakeihin ja yhteiskunnan tekoihin.

Synkästä alkuperästään johtuen spiraaliteoriaa ja sen saksalaista kehittäjää on myös vastustettu erittäin voimakkaasti (Simpson 1996, ks. Kepplinger 1997). Toisaalta teoriaa on kutsuttu yhdeksi ”vaikutusvaltaisimmista teorioista julkisen mielipiteen muodostuksen saralla” (Kennamer 1990, ks. Glynn ym. 1997, 453).

Noelle-Neumann (1984, 58) kutsuu julkista mielipidettä ”konseptiksi, jolla on 50 määritelmää”. Hän antaa kolme määritelmää sanalle julkinen. Ensimmäinen näistä on etymologinen avoimuuden määritelmän aspekti; esimerkiksi julkinen paikka on kaikille avoin (mt., 61). Tämä määritelmä sopiikin ottamaani näkökantaan, jossa internetdiskurssi ja uutisen keskustelupalsta on julkisen mielipiteen alue ja lähes kaikille avoin mielipiteen ilmaisun paikka. Keskustelupalstojen toinen nimitys suomen kielessä onkin foorumi, jonka etymologinen alkuperä on antiikin Rooman kulttuurista: latinan sana *forum* tarkoittaa toria, avointa paikkaa tai julkista paikkaa.

Toinen Noelle-Neumannin (mt) esittelemä sanan julkinen määritelmä on konsepti, joka sisältää jonkinlaisen valtion tahon vaikutuksen: Julkinen siis tarkoittaa esimerkiksi julkista intressiä, joka näkyy muun muassa journalistien ”julkisessa vastuussa” (mt., 61). Tämän perusteella voidaan antaa medialle enemmän huomionarvoa julkisen mielipiteen muodostuksessa, ja samoin julkisen vallan käyttäjillä ja laatijoilla on vaikutus julkiseen mielipiteeseen.

Kolmantena julkisen mielipiteen määritelmänä esittellään julkisen mielipiteen vaikutus sääntöjen, normien ja moraalisten sääntöjen muodostukseen ilman, että lainsäätäjien tulisi niitä muodostaa. Tämä puolestaan liittyy aiemmin normatiiviseen sosiaaliseen vaikutukseen, jossa saman ryhmän henkilöt pyrkivät olemaan samaa mieltä toistensa kanssa.

Hiljaisuuden spiraalin vaikutus tulee kolmesta seikasta: Ensimmäinen on ihmisen kyky huomata julkisen mielipiteen vahvistuminen ja heikkeneminen. Toinen on reaktio tähän, joka johtaa joko itsevarmempaan ulosantiin tai hiljaisuuteen, kolmannen ollessa pelko ryhmän ulkopuolelle jäämisestä ja sen vaikutus olla toisten mielipiteiden kanssa samaa mieltä. (Mt., 62.)

Teoria antaa myös kehysteoriaan liittyvän psykologisen näkökulman ”valikoivasta havainnoinnista”, jota kansankielellä kutsuttaneen valikoivaksi kuuloksi. Näkökulman pohja on ajatuksella, jossa henkilö pyrkii välttämään nk. kognitiivista dissonanssia, eli ikään kuin välttämään olemasta eri mieltä itsensä kanssa (mt., 147). Tulkintakehyksen ollessa henkilön kokemuksen, tietojen ja mielipiteen olemassa oleva strukturoitu tila, voi kognitiivisen dissonanssin vaikutuksen ajatella vaikka särönä tuossa strukturoidussa maailmankuvassa.

Politiikan havainnoinnin abstraktiin olemukseen liittyen tullaan ajatukseen, jonka mukaan suoran kokemuksen tai havainnoinnin ja epäsuoran havainnoinnin eroa ei voi havaita: poliittinen maailma on aistien ulottumattomissa, ja tieto siitä ei tule suorasta havainnoinnista vaan median kautta: Poliittista todellisuutta kutsutaan myös ”pseudomaailmaksi”. (Lippman 1965, 18; ks. Noelle-Neumann 1984, 146.)

Tällöin käsitys maailmasta ja erityisesti poliittisista asioista ei perustu objektiiviseen maailman havainnointiin vaan jokaisen omaan päänsisäiseen reflektointiin, johon mediakehys pyrkii vaikuttamaan. Julkisen mielipiteen monien määritelmien yhdistävä tekijä on julkisen mielipiteen ja ”hallitsevan/hallinnon mielipiteen” yhteys (Noelle-Neumann 1984, 61). Siten eliitin mielipiteen voi myös tässä katsoa olevan julkista mielipidettä määrittävä.

Täytyy kuitenkin muistaa, että teoria muodostettiin ajalla, jolloin internetiä ei ollut – hiljaisuuden spiraalin voi katsoa käsittävän julkisen kentän mielipiteet mediatekstien saralla. Voidaankin kysyä, onko internet mahdollistanut käsityksen, jonka mukaan eri mielipiteitä on erittäin suuri määrä, jolloin oman näkökulman esittäminen ei ole yksittäinen tai ”väärä”.

3.7.2 Dialektinen mediadiskurssi ja julkisen keskustelun kiihtyminen

Julkisen diskurssin ja sosiaalisen todellisuuden dialektista vaikutusta voi kuvata ”sosiaalisen tilan” käsitteellä: sosiaalinen rakenne sekä käytänteet ja diskurssi toimivat samassa tilassa. Diskurssi vaikuttaa sosiaaliseen rakenteeseen ja toisaalta kielenkäyttö on sosiaalisten prosessien tulos. (Fairclough 2001, 30–32.) Sosiaalinen todellisuus vaikuttaa kontekstin käsitteen kautta, vuorovaikutteisuus tai intertekstuaalisuus tulee kontekstin tulkinnan kautta, ja teksti puolestaan muodostuu näiden kautta (mt, 21).

Aiemmin olen tuonut esille median todellisuutta representoivan ja rekonstruoivan vaikutuksen, ja tässä kappaleessa käyn läpi asiaa spiraalin kautta. Syy tähän löytyy yllä olevan faircloughilaisen diskurssikäsitteilyn eräänlaisen ”harmonian” käsityksestä. Internetin julkinen diskurssi ei ole enää eliitin keskinäistä mielipiteenvaihtoa mediassa, vaan myös kansalaisen osallistumista siihen. Luonnollisesti voidaan yhä sanoa, että eliitin edustajalla on kansalaista enemmän vaikutusvaltaa myös julkisen diskurssin näyttämöllä ja internet ei anna kansalaiselle automaattisesti samaa valtaa kuin eliitillä. Silti *suuri joukko* kansalaisia voinee internetin kautta vaikuttaa yleiseen ja myös eliitin mielipiteeseen.

Mediakanavan valinta riippuu henkilön iästä, sukupuolesta, asemasta, aiemmasta kokemuksesta, mielialasta, ideologiasta, sosiaalisista vaikuttimista ja sosiaalisesta identiteetistä (Zillman & Bryant 1985, ks. Slater 2007, 282). Koska mediakanava pyrkii kirjoittamaan lukijoitaan varten ja lukija on kiinnostunut kanavalle ominaisista aiheista, voidaan sanoa median ja sen lukijoiden muodostavan toisiinsa vaikuttavan prosessin (Slater 2007, 282–283).

Tällöin tekstin ja sosiaalisen todellisuuden dialektiikka ei millään tavalla katoa, mutta siihen tulee ajallinen ulottuvuus: Ensin median lukeminen vaikuttaa lukijoiden mielipiteisiin, jonka jälkeen media ohjautuu siihen suuntaan, joka on kyseisen kanavan lukijoiden mieleen (Slater 2007, 284, 299). Spiraali on ikään kuin itseään vahvistava, ja kanavan ”identiteetti” vahvistuu.

Slater (mt) ei kuitenkaan viittaa asiaan kehysteorian kautta eikä anna viitteitä siitä, että lukijakehys vaikuttaisi mediakehukseen. Pikemminkin media pyrkii vahvistamaan olemassa olevia mielipiteitä (Klapper 1960, ks. Slater 2007, 283), minkä voi yksinkertaistaa siihen, että media kirjoittaa lukijoitaan varten.

Slaterin (2007) mukaan valtamedian lukijat mukautuvat valtamedian näkemyksiin, ja dialogi eri tavalla ajattelevien kanssa heikentää spiraalivaikutusta (mt, 292), mikä on hyvin lähellä kehysteoriaa toisensa kohtaavista vastakkaisista kehyksistä. Koska Helsingin Sanomat nähdään valtamediana, voi kanavan tulkita edustavan neutraalia näkemystä.

Toisaalta eliitin mediassa esittämät mielipiteet saattavat olla jollain tasolla pakotettuja sopeutumaan valtamedian ja ”valtaeliitin” mielipiteisiin etenkin Suomen kokoisessa pienessä maassa. Siten eliitin asiantuntijat saattavat joutua mukautumaan hiljaisuuden spiraaliin tai valtamedian näkemyksiin. Kansalaisjournalismilla anonyymillä internetin keskustelupalstalla ei liene samaa rajoitusta.

4 Tutkimuksen menetelmät ja aineisto

Tutkimukseni teoreettis-metodologisena suuntauksena käytän systeemis-funktionaalista kieliteoriaa. Sen peruseriaatteena on, että kieli on sosiaalisten prosessien tulos ja se opitaan sosiaalisessa kontekstissa. Tekstiä käsitellään yksikkönä tilanteessa. Koska keskustelupalstan tekstit ovat yksikköjä, jotka liittyvät laajempaan sosiaaliseen prosessiin erityisesti median representoivan vaikutuksen kautta, ja koska siten konteksti tulee mediakehysten antamista asioista.

On huomattavaa, että en tutki uutinen-keskustelupalsta-kokonaisuutta tekstilajin eli genren näkökulmasta: ajatus genren vakioimisesta on mielestäni tässä tapauksessa ja tutkimuskohteen rajauksesta johtuen erittäin vaikea, ellei mahdoton. Kuten Heikkinen (2000) toteaa, on tekstilajin käsite ikään kuin ”tunkeutunut” systeemis-funktionaaliseen teoriaan, joskin sillä on kannattajansa ja sen voi SF-teoriaan liittää (mt, 127).

Tekstilajin määrittely tässä tapauksessa olisi hyvin vaikeaa. Uutinen on toki tekstilaji, mutta tutkin yhden aihepiirin uutisointia, jolloin tekstilajiksi tulisi ehkä talouspoliittinen tai yritys uutisointi. Tällöin uutisen kommenttipalstan tekstilaji on sidoksissa hyvin spesifiin genreen. Lisäksi hs.fi edustaa vain yhtä uutiskanavaa, jolloin yleismaailmallisen uutinen-keskustelupalsta-genren määrittäminen jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Samoin Julkisen sanan neuvoston ohjeen mukaan keskustelupalsta on visuaalisesti ja teknisestikin erotettu uutisesta, jolloin kommenttien kytkös uutiseen ei välttämättä ole ”genreen arvoinen”. Samoin lähtökohtani media- ja vastaanottajakehysten tutkimisesta ei sovi genreteorioihin, koska jokainen keskustelupalstan lukija-kirjoittaja omaa oman päänsisäisen lähtökohdan eli tulkintakehyksen.

Kuten Hiidenmaa (2000) toteaa, tekstin laatiminen tietynlaiseksi tekstilajiksi ei ole sattumaa tai joka kerran erillisin kielellisin valinnoin valittavissa, vaan konventionaalistunut toiminta, jossa osapuolet ”eivät voi vapaasti valita puheenaiheitaan, kieltä, jolla he puhuvat, eivätkä rooleja, joissa asioitaan käsittelevät” (mt, 33–34). Lähtökohtaisesti siis keskustelupalsta on täysin päinvastainen tekstijoukko, eikä siten muokkautunut tai *institutionaalistunut*, kuten Hiidenmaa (mt, 33–34) tekstilajista toteaa. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että uutinen puolestaan on erittäin konventionaalinen ja media itsekin institutionaalinen.

Systemis-funktionaalisuuteen kuuluu läheisesti *rekisterin* käsite. Sen mukaan kulloinkin käytettävä kieli on sidoksissa sen käyttötilanteeseen. Ajatus sopii mielestäni keskustelupalstan ominaisuuteen erittäin hyvin; muistettakoon esimerkiksi keskustelupalstoilla kirjoittavan henkilön mahdolliset roolit, kuten kysymyksiin vastaaja, keskusteleva henkilö tai kiihtyjä (Welser ym 2007, 3–4). Rekisterit eivät kuitenkaan ole erilaisia tapoja sanoa sama asia, vaan ne ovat tapoja sanoa erilaisia asioita (Hiidenmaa 2000, 38).

Systemis-funktionaalisen kieliteorian perustana on kolme merkitystä tai merkityssystemiä taikka metafunktiota, jotka ovat lähtökohtana analyysille. Ideationaalinen metafunktio kuvaa maailmaa ja sen kokemista tai todellisuutta sellaisena, kuin sen koemme. Interpersonainen metafunktio puolestaan kuvaa

vuorovaikutusta ja sosiaalista todellisuutta. Kolmas metafunktio on tekstuaalinen, ja se käsittelee tekstinulkoisen todellisuuden tekstuaalistamista. (esim. Halliday 1978, 1994, ks. Heikkinen 2000, 126 tai Hiidenmaa 2000, 38.)

4.1 Ideationaalinen metafunktio

Ideationaalinen merkitys on pro graduni kannalta tärkein kolmesta metafunktiosta. Sen rekisteriin eli käyttötilanteeseen liittyvä ulottuvuus on diskurssin ala eli ”luonnon todellisuus” (Heikkinen 2000, 126). Ideationaalinen metafunktio kuvaa todellisuutta sellaisena, kuin koemme sen, ja se merkityksellistää tekstinulkoista todellisuutta (mt., 126).

Ideationaalinen merkitys yleisemmin tarkoittaa tekstin sisältöä, ja sisällönanalyysi on usein ideationaalisuuteen liitettävissä (mt, 132). Koska ideationaalinen merkitys kuvaa todellisuutta sellaisena kuin se koetaan, voi todeta tulkintakehyksen olevan hyvin lähellä ideationaalista merkitystä. Lukija-keskustelijan kehys on hänen näkemyksensä todellisuudesta ja siten ideationaalinen.

Uutisen kohdalla voisi jopa ajatella, että tekstin sisältö kuvaa todellisuutta sellaisenaan, ei niinkään sen kokemista. Tämä ei kuitenkaan sovi ajatukseen tulkintakehyksestä strukturoituna tapana organisoida näkemäänsä, koska kehys on ”mielensisäinen” konstruktio, joka juontuu henkilön aiemmasta kokemuksesta ja mielipiteistä, eikä kaksi journalistia kirjoita täysin samanlaista juttua. Tällöin eri kokemuksia merkityksellistetään eri tavoin, ja niitä voi tutkia transitiivisuuden kautta.

Ideationaalisen metafunktion *transitiivisuus* tarkoittaa niitä leksikaalis-kieliopillisia resursseja, jotka konstruoivat kokemuksen maailman käsiteltävissä oleviksi prosessityypeiksi (Halliday 1994, ks. Heikkinen 2000, 132–133). Käytän Hallidayn prosessijaon yksinkertaistettua, Stillarin (1998, 22–35, ks. Heikkinen 2000, 133) perusjakoa: *Toimintaprosesseihin* kuuluu mm. vaikuttamisen, liikkeen ja siirtämisen prosessit, ja niissä osallistujarooleja ovat toimija, paikka, sijainti ja vastaanottaja. *Mentaalisiin* prosesseihin kuuluu havaitseminen, reagoiminen, kognitiiviset ja

verbaalisen prosessit ja luomisprosessit; keskeisten osallistujien ollessa prosessoijat ja ilmiö, jota prosessoidaan. *Suhdeprosesseja* ovat identifioinnin, kuvailun, luokittelun, omistamisen, sijainnin ja olemassaolon prosessit. Osallistujia ovat identifioitava ja identifioima, kuvailtava ja kuvaileva sekä luokittelija ja luokiteltava.

4.2 Tekstuaalinen metafunktio

Ideationaalisen metafunktion kuvatessa luonnon todellisuutta, pyrkii *tekstuaalinen metafunktio* semioottisen todellisuuden tarkasteluun. Siinä tekstiä tutkitaan kielellisenä viestinä, joka tekstuaalista tekstinulkoista todellisuutta sekä kirjoittajan ja lukijan rooleja tietynlaiseksi merkityskokonaisuudeksi. Se luo koherenssia eli sisällöllistä yhtenäisyyttä tekstin ja tekstinulkoisen välille. (Heikkinen 2000, 126.)

Tekstuaalinen merkitys sisältää tekstin temanttisen rakenteen tarkastelun: *Teema* on lähtökohta eli se, mistä lauseessa on kyse, ja *reema* kuvaa, mitä teemasta sanotaan. Lauseanalyysissä teema on yleensä lauseen predikaattiverbiä edeltävä osa, ja loppu on reemaa, jos sanajärjestys on suora.

Informaatorakenteessa on kyse siitä, mitä tekstin kirjoittaja tarjoaa tuttua informaationa ja mitä uutena. Pro graduuni liittyen se tarkoittaa yksinkertaistettuna, että tuttu informaatio on uutisen tai kirjoitusta edeltävien kommenttien sisältämä informaatio, ja uusi tieto on näissä teksteissä ennalta mainitsematonta.

On huomattava, että tekstuaalisen metafunktion kautta informaatorakenne nimenomaan käsittelee tietoa, joka on teksteistä havaittavissa. Tällöin muualta aihepiiristä tai muista uutisista ja tiedon lähteistä saatu tieto on lähtökohtaisesti uutta tietoa – vaikka se olisikin yleisesti tiedossa ja voisi olettaa, että lukijajoukko sen tietää. Heikkinen (2000,138) toteaa, että temaattiset valinnat ja informaatiota koskevat valinnat todentavat myös vuorovaikutusmerkitystä siten, että tiettyjen asioiden esittäminen lähtökohtina, ikään kuin kirjoittajalle ja lukijalle itsestään selvänä tuttua tietona luo käsitystä kirjoittajuudesta ja lukijuudesta.

4.3 Interpersoonainen metafunktio

Interpersoonainen metafunktio kuvaa diskurssia sävyä ja sosiaalista todellisuutta. Siinä tekstiä tutkitaan vuorovaikutuksena, luomassa kirjoittajan ja lukija rooleja, yleisemmin sosiaalisia suhteita (Heikkinen 2000, 126). Tekstiä tutkitaan siten, miten se toimii ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, ja analyysin tuloksena on mahdollista saada kuvaus tekstiin kirjoittavista viestijän ja vastaanottajan rooleista (mt, 143).

Interpersoonaisen merkityksen tutkimuksessa pyritään paljastamaan osapuolten väliset suhteet, mutta nk. oikean kirjoittajan ja oikean lukijan selvittäminen ei ole lähtökohtana. Käytännössä tekstejä tutkitaan puhefunktioiden, kuten väite, kysymys, käsky, huudahdus sekä tapaluokkien ja modaalisuuden eli varmuuden ja epävarmuuden esittämisen kautta.

Rajaan interpersoonaisen metafunktion pro graduni ulkopuolelle, koska lukija-keskustelija edustaa suurta ihmisjoukkoa ja internetdiskurssi näyttäytyy tässä tutkimuksessa pitkälti anonyyminä. Tällöin lukija-keskustelijan persoona tai sosiaalinen rooli ei näyttäydy.

4.4 Uutisen keskustelupalstojen piirteiden analyysi

Pyrin tutkimuksessani selvittämään systeemis-funktionaalisen kieliteorian ideationaalisen ja tekstuaalisen metafunktion avulla sitä, miten uutisen tuottama informaatio ja merkitykset otetaan vastaan lukija-keskustelijoiden joukossa.

Erityisen tärkeää on selvittää metafunktioiden avulla, miten mediakehys otetaan vastaan eli miten vastaanottajakehys eli *yksilön tulkintakehys* ts. yksittäisen henkilön kehys ja laajemmin niiden joukko käsittelee uutisen kuvaamaa maailmaa (ideationaalinen metafunktio) ja uutisen kuvausta tuosta todellisuudesta (tekstuaalinen metafunktio).

4.5 Analysoitava aineisto

Tutkimukseni aineisto käsittää joukon Helsingin Sanomien verkkoversion hs.fi- uutissivuston uutisia ja niiden keskustelupalstoja. Uutiset liittyvät kahteen aiheeseen, joilla on erittäin paljon yhtäläisyyksiä. Aiheet ovat Finnairin toimitusjohtaja Vehviläisen asuntokauppa ja Finnairin johdon bonukset. Vaikka aiheet ovat erillisiä, on niiden tulkintakehykset mediateksteissä ja kommenttipalstalla melko samanlaisia.

Olen valinnut hs.fi-uutissivuston aineistolähteeksi, koska Helsingin Sanomat on Suomen merkittävin sanomalehti, jolla ei ole tarkkaa lukijajoukkoa. Helsingin Sanomia lukee suuri joukko erilaisia ihmisiä, ja tällöin keskustelupalstan kommentit eivät lähtökohtaisesti ole sidoksissa mihinkään sosiaalis-demograafiseen muuttujaan. Helsingin Sanomien valinta aineistoksi johtuu myös sen merkittävydestä: Suuren lukijakuntansa ansiosta se on merkittävä julkisen keskustelun välittäjä ja sen lähde.

Rajaan uutisten keskustelupalstan kommentit yhteen vuorokauteen (24h) uutisen julkaisuajankohdasta. Tämä johtuu siitä, että uutiseen liitettävä uutuusarvo katoaa seuraavaan päivään mennessä, ja ns. ”eilisen uutisten” kommentointi ei liene merkittävää. Toinen syy on siinä, että uutisen ja keskustelupalstan tekstit ottavat kehüksensä olemassa olevasta todellisuudesta, jolloin vanhan uutisen kommentointi sisältää tietoa, jota uutisen kirjoitushetkellä ei välttämättä ollut. Aineistosta huomaa, että hyvin harva kommentoi vuorokauden jälkeen.

Rajaan uutiset ajankohtaan 14.2.2012 – 28.3.2012 eli noin puolentoista kuukauden mittaiseen ajanjaksoon. Tuolloin tämän aiheen julkinen keskustelu oli kiivaimmillaan, koska asiat tulivat silloin julkisuuteen. Seuraavassa on lista uutisista, niiden kirjoituspäivämäärä sekä sen muodostama käyttämäni viittaus, otsikko ja suluissa ensimmäisen 24 tunnin kommenttien määrä. On huomattavaa, että hs.fi:ssä uutisotsikon alla on kirjoitusajankohdan lisäksi tuo kommenttien määrä, minkä tulkitsen siten, että suuri määrä merkitsee tärkeää ja keskustelua herättävää uutista.

Asuntokauppauutisointi

- 14.2. Finnairin Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle 1,8 miljoonalla eurolla (24),
- 17.2. Ilmarinen maksoi Vehviläisen asunnosta keskiarvoa enemmän (63), 17.2.2012a
- 17.2. Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan (81), 17.2.2012b
- 29.2. Ilmarisen Sailas: Christoffer Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa kauttani (39)
- 6.3. SK: Finnairin Vehviläinen tienasi asuntokaupoillaan 650 000 euroa (6)
- 7.3. Vehviläiselle peruspalkkaa 611 650 euroa viime vuonna (9)
- 9.3. Poliisi epäilee lahjusrikosta Vehviläisen ja Ilmarisen asuntokaupassa (68), 9.3.2012a

Uutisointi johdon bonuksista

- 9.3. Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen (60), 9.3.2012b
- 10.3. Finnairin johdon bonuspäätöksestä vastaaville vaaditaan potkuja (29), 10.3.2012a
- 14.3. Taxellin mielestä Finnairin palkkiot olivat välttämättömiä (48), 14.3.2012a
- 28.3. Johdon bonuksista raju kritiikkiryöppy Finnairin kokouksessa (39)

On huomattavaa, että uutisointi johdon bonuksista sattuu ajallisesti heti asuntokauppauutisoinnin perään. Siten johdon bonusten uutisoinnin tulkinnessa täytyy ottaa huomioon asuntokauppakeskustelu ja päinvastaisesti muistaa, ettei bonuksista tiedetty asuntokauppakeskustelun aikaan.

5 Todellisuuden kuvaukset uutisessa ja uutisen keskustelupalstoilla

Käyn läpi uutisen ja keskustelupalstan kehysten välisiä eroja *todellisuuden kuvausten* eli mielipiteettömän faktojen esittämisen kautta ideationaalisen metafunktion avulla ja sen jälkeen *informaatorakenteen* eli tekstuaalisen merkityksen kautta. Kytken tarkastelun kehysteoriaan ja muihin valitsemini tarkastelun kohteisiin.

5.1 Ideationaaliset metafunctiot

Tarkastelen tässä osiossa ideationaalisen metafunktion avulla ensin numeroita ankkuroinnin näkökulmasta ja sen tuomasta kehystämisestä. Sen jälkeen vuorossa on eliitin toimien arviointi, ja lopuksi sanomisen kuvausten tarkastelu.

5.1.1 Numerot totuutena

Ajallisesti ensimmäinen uutinen käsittelee asuntokauppaa otsikolla ”Finnairin Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle 1,8 miljoonalla eurolla” (hs.fi 14.2.2012). Uutinen kehystää aihetta numerotiedolla mainiten, etteivät kaupan osapuolet suostuneet kommentoimaan kauppahintaa edellisenä päivänä. Uutinen kuitenkin perustuu numerotietoon: ”HS:n tietojen mukaan Ilmarinen maksoi asunnosta noin 1,8 miljoona euroa ja Finnair maksaa siitä nyt vuokraa 6 800 euroa. Asunnon verotusarvo on 2 300 euroa, josta Vehviläinen maksaa veroa 50–60 prosenttia... hyvästä sijainnista huolimatta yli 270 neliöinen asunto kävi huonosti kaupaksi.” (hs.fi 14.2.2012.)

Uutisen rakentama kehys kuvaa todellisuutta siitä näkökulmasta, että numerotieto on neutraalia. Luonnollisesti sitä täydennetään muilla tekstuaalisilla keinoilla, mutta on huomattavaa, että numeraalinen näkökulma vaikuttaa myös keskustelupalstan kommentteihin, ja 24 kommentista kahdeksassa on numeroita. Yksi kommentoijista perustelee asuntokauppaa kaupallisesta näkökulmasta. Hän saa vastauksen sekä keskustelupalstan teknisesti toteutetun suoran lainauksen kautta että samat numerot sisältävän toisen kommentin:

”Vuosituotoksi tulee $12 \cdot 6800 = 81\,600$, joka on 4,5% ostohinnasta ennen vastiketta. Suurinpiirtein markkinavuokran tasoa + arvonnousupotentiaali kaupan päälle. Vaikea nähdä, mikä tässä olisi väärinkäytöstä.” (hs.fi 14.2.2012.)

”[suora lainaus yllä olevasta] Niin, se vastikehan ei mitenkään vaikuta tuottolaskelmaan...”

”Ilmarinen saa sijoitukselleen alle 5% vuosituoton, eikä tule saamaan minkäänlaista voittoa asunnon arvonnoususta. Mika sen sijaan maksaa vuokraa asuntoedun veron muodossa keskustan

270 neliön asunnosta 1200 euroa kuussa! Hienoa eikö totta? Sitten hän on voinut sijoittaa tuon 1800000 euroa. Joka varmaan tuottaa enemmän kuin 5% vuodessa.” (hs.fi 14.2.2012.)

Ottamatta kantaa muuhun kuin tekstien numeroihin perustuvaan sisältöön, voi selvästi todeta uutisen ”numerokehysten” eli numeraalisten ankkureiden vaikuttaneen lukija-keskustelijoiden tulkintaan todellisuudesta. On huomattavaa, että ensimmäinen yllä olevista kommentteista perustaa argumentointinsa täysin uutisen esittämiin numeroihin. Uutinen tosin ottaa kantaa siihen, että asunto oli myynnissä ”pitkähkön ajan” ja siten kyseenalaistaa myyntihintaa, mihin kommentti ottaa kantaa samoin numeroin, ollen eräänlainen vastakehys ideationaaliselta merkitykseltään: Totuus ei liity myyntiaikaan tai asunnon hintaan itsessään, vaan numeroihin.

Toinen kommentti kyseenalaistaa ensimmäisen tulkinnan numeroista puhuessaan vastikkeesta, ja kolmas puolestaan käsittelee noita numeroita laajemmin. On kuitenkin huomattava, että ensimmäisen kommentin käsitellessä asiaa Ilmarisen liiketoimen kannalta ottaa kolmas, kielellisesti värikkäämpi asiaan kantaa Vehviläisen henkilökohtaisten raha-asioiden muodossa.

Myös uutisessa ”Ilmarinen maksoi Vehviläisen asunnosta keskiarvoa enemmän” (17.2.2012a) kehys tulee numeroista. Uutinen käsittelee aihetta asunnon neliöhinnan mukaan, ja toteaa sen olleen suurempi, kuin muiden suurten asuntojen neliöhinnan. Perusteena hs.fi käyttää Ympäristöministeriön tilastoja. Uutinen kuitenkin jättää edellisen sisältämän neutraalin näkökulman: ”Kauppahinta, 1,8 miljoonaa euroa vaikuttaa tilastojen valossa suurelta... Eläkevarojemme hoitaja Ilmarinen saa Vehviläisen asunnosta noin 4,3 prosentin vuosituoton.” Uutinen siis ottaa kantaa modaalisuuden keinoin, koska kirjoittaja joko ei tiedä tai ei voi varmasti sanoa kauppahinnan olleen liian suuri.

Onkin huomattavaa, että kommentointi keskittyy enemmän asian lain- ja moraalien tulkintoihin, ja siinä käytetään etenkin lukua 1,8 miljoonaa. Mediakehysten kertoessa 1,8 miljoonan *vaikuttavan tilastojen valossa* suurelta, voi helposti olettaa lukija-keskustelijan tulkintakehysten olevan sellainen, jonka mukaan 1,8 miljoonaa asunnosta vaikuttaa suurelta tilastoista riippumatta. Luku toimii tällöin ankkurina, josta pohdiskelu lähtee liikkeelle.

Toisen kyseistä keskustelupalstaa määrittävä keskustelu on spekulointi siitä, onko 4,3 prosentin vuosituotto eläkeyhtiölle hyvä vai huono. Erään kommentoijan mielestä ”4,3 % tuotto on asuntotuotoksi erinomainen”, ja seuraava mainitsee, että ”4,3 prosentin sijoitustuotto vuokra-asunnosta on naurettavan pieni”. On huomattavaa, että kyseiset vastakkaiset tulkintakehykset tulevat henkilöiden tiedoista ja mielipiteistä, jolloin niiden perustelut jätetään vähemmälle – kirjoittajalle asia on ikään kuin itsestään selvä todellisuus. Keskustelussa on myös perustellumpia kommentteja, ja teksti ”SATO:n nettovuokratuotto pyörii yli 7 prosentissa” antaa uuden kehyksen. Voi todeta, että kyseinen kehys on suhteellisen vahva, koska se antaa tiedon lähteen. Seuraava kommentti puolestaan ottaa kantaa keskustelun tiedolliseen olemukseen.

”Kun Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle, hän sai 1,8 milj. euroa. Kun me palstalaiset emme tiedä, mihin hintaan Vehviläinen oli asuntonsa ostanut, emme myöskään tiedä, paljonko hän on saanut myyntivoittoa...

Aika monta jossia. Mutta kyllä me palstafakiirit jossitella osaamme.”

Siten numerotiedon epämääräisyys ja keskustelupalstan tiedot myös kyseenalaistetaan. Sen hetkinen julkinen tieto ei sisältänyt tietoa siitä, että Vehviläinen osti asunnon 1,15 miljoonalla eurolla. On myös huomattavaa, että keskustelun liittyessä asunnon hintaan, on paljon myöhemmin tullut uutisotsikko ”SK: Finnairin Vehviläinen tienasi asuntokaupoillaan 650 000 euroa” (hs.fi 6.3.2012) perusteltu. Ainakin hyvin suurta osaa lukija-keskustelijoista asia kiinnosti jo kaksi ja puoli viikkoa aiemmin, ja sen perusteella kyseessä on yksi todellisuuden faktoista, joka on julkisen diskurssin kannalta merkittävä.

Tällöin vaikuttaa siltä, että uutisen keskustelupalsta on osa julkista diskurssia. Ei kuitenkaan voi suoraan päätellä, että juuri internetdiskurssi ja keskustelupalstat olisivat olleet merkittävä siinä, että journalisti koki asunnon aiemman ostohinnan tärkeäksi tiedoksi. Kuitenkin keskustelupalstalla oli keskustelua puuttuvasta tiedosta, mikä myöhemmin ikään kuin ”vaati” oman uutisensa aiheesta.

Myöhemmän uutisen agendan asettamista ajatellen voikin todeta, ettei voida varmasti sanoa juuri median olleen päättävässä asemassa siinä, mitä aiheita se tuo julkisuuteen.

Hs.fi:n lukija-keskustelijat keskustelivat siitä, mitä uutinen ei tuonut julki. Tällöin hs.fi kirjoitti joko siitä, mitä kansa halusi, ja tällöin toimittajalla ei ollut myöhemmin mahdollisuutta toimia portinvartijana ja valita uutisaihetta, koska yleinen keskustelu jo aiemmin oli sitä vaatimassa. Kuten Schudson (1994, 142–143) argumentoi, ei portinvartijateoria tai -metafora selitä tiedon siirtymistä *yhteiskunnan* tasolla.

Samoin Schudsonin (mt, 143–147) mainitsema aiemmista tutkimuksista tullut perspektiivi ”salaliittoteoriasta”, jossa kapitalistinen päättäjäjoukko sanelee toimittajille heidän aiheensa, on tämän esimerkin valossa väärä. Asiaa voi arvioida myös siten, että lukija-keskustelijat ovat hs.fi- uutissivuston *asiakkaita*, jotka halusivat tietyn tiedon julkiseen keskusteluun. Muistettakoon Goldingin ja Murdockin (1994, 15) määritelmä julkisesta toimialasta tai -teollisuudesta. Liiketoiminta tuottaa tässä tapauksessa uutisen, jonka lukijat haluavat ja josta hs.fi puolestaan saa lukijoiden kautta rahallista hyötyä esimerkiksi mainostulojen muodossa.

5.1.2 Eliitin olemus ja toiminta transitiivisuuden näkökulmasta

Tarkastelen tässä osiossa Stillarin (1998, 22–35, ks. Heikkinen 2000, 133) perusjakoa toiminta-, mentaaliin ja suhdeprosesseihin erityisesti sen kannalta, ketkä ja mitkä yhteiskunnalliset toimijat merkityksellistetään teksteissä, eli mitä eri olemassa olevan todellisuuden piiriin kuuluvia toimijoita media tai lukija-keskustelija tuo keskusteluun.

Johtuen median tavasta perustella näkemyksiä ja tiedon oikeellisuutta eliitin tai asianomaisten avulla, on luonnollista huomata mentaalisten ja erityisesti verbaalisten prosessien olevan uutisissa vahvoilla jo otsikkotason tarkastelussa. hs.fi käyttää otsikoinnissaan paljon kaksoispistettä. Tarkastelen tässä osiossa seuraavia uutisia:

Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan (17.2.2012b)

Ilmarisen Sailas: Christoffer Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa kauttani (29.2.2012)

Taxellin mielestä Finnairin palkkiot olivat välttämättömiä (14.3.2012a)

Finnairin johdon bonuspäätöksestä vastaaville vaaditaan potkuja (10.3.2012a)

Näissä prosessoijana tai sanojana oleva on kaksoispistettä ennen, ja ilmiö eli sanomisen aihe sen jälkeen. Lisäksi on huomioitava, että jo otsikoinnissa tulee usein kaksinkertainen verbaalinen prosessi. Esimerkiksi Ilmarisen Sailas on kertonut todellisuuden tapahtumana lehdelle, että samoin todellisuuden tapahtumana Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa hänen kauttaan.

Suhdeprosesseista yllä oleviin otsikoihin kuuluu erityisesti luokittelun ja kuvailun prosessit. Hautala luokittelee asuntokaupan hyvän tavan ja lain piiriin kuuluvaksi, ja Taxell luokittelee Finnairin palkkiot välttämättömiksi. Jälkimmäisessä lehti kuitenkin korostaa, että ”Taxellin mielestä” asia on näin, jolloin lukijalle tulee selvemmin esille asian mentaalinen ulottuvuus. Luokitteluprosesseihin kuuluu myös kahden uutisotsikon ero ’Sailaksen’ ja ’Ilmarisen Sailaksen’ välillä, koska kyseessä on Sailaksen *eri olemukset* tai eri luokittelun kriteerit: Ilmarisen Sailas viittaa eläkeyhtiön toimitusjohtajaan asuntoasiassa, kun taas pelkkä Sailas Finnairin hallituksen puheenjohtajaan bonusuutisoinnissa.

On merkittävää, että kommentoinnissa tuota eroa – tai samankaltaisuutta – ei tule esille. Luonnollisesti asuntokauppakeskustelun aikaan ei ollut tietoa bonuspäätöksestä ja keskustelupalstan ainut kommentti bonuksista käsittelee ”VR-sotkuja ja sen johdon bonussysteemejä”, mutta myöhemmän uutisen keskustelupalstan kommentteista vain kaksi 60:stä sisältää maininnan asunnosta.

”Johtajat varmasti pärjäisivät just ja just 50 000€/kk liksalla, maito ja leipä ei taida olla heille kalliimpaa. Autoetu, asuntoetu, ilmaiset lennot plus pisteillä ym. ym.”

”Nämä samat selitykset kuullaan aina uudestaan ja uudestaan. Luotto valtionohjaukseen, bonusotkujen, asuntokauppojen ja lisäeläkkeiden myötä on totaalisesti mennyt. Eivät poliitikot työsopimusneuvotteluja ainakaan helpommaksi tee.”

Voidaan siis todeta, että vaikka mediakehys ideationaalisen metafunktion kautta sisältää tiedon Ilmarisen toimitusjohtaja Sailaksen roolista Finnairin hallituksen puheenjohtajana, ei tuo tieto tule esille keskustelupalstalla. Kuitenkin lisäbonuspäätöksen aikaan syksyllä 2009 Finnairin hallituksen puheenjohtajana toimi Christoffer Taxell eikä Vehviläinen ollut tuossa lisäbonusohjelmassa. Taxell tarjosi

Vehviläisen asuntoa Ilmariselle Sailaksen kautta syksyllä 2010. Sailas jäväsi itsensä asuntoasian käsittelystä omien sanojensa mukaan. Samoin Sailas ei omien sanojensa mukaan tiennyt lisäbonuksista ennen syksyä 2010, ja hänen pestinsä Finnairin hallituksen puheenjohtajana alkoi vasta keväällä 2011. Keväällä 2011 tapahtui myös Vehviläisen ja Ilmarisen asuntokauppa, johon Sailas ei siis jääviytensä vuoksi osallistunut.

Toisin sanoen kahdella vuoden 2012 alussa julkisuuteen tulleella aiheella ei ole suoraa yhteyttä henkilötasolla, vaikkakin johtajat toimivat myös toistensa yritysten johdossa. Lisäksi bonukset olivat Finnairin sisäinen asia, ja asuntokauppa oli Vehviläisen henkilökohtaisesti Ilmarisen kanssa tekemä (joskin asunto muuttui työsuhdeasunnoksi Finnairin maksaessa vuokran).

Siten ideationaalisen metafunktion kautta *toimijat* kahden eri uutisoinnin aiheen välillä eivät olleet samoja niin henkilö- kuin yrityksen eli juridisen henkilön näkökulmasta. Toisaalta ideationaalisuuden tai ”luonnon todellisuuden” näkökulmasta katsoen mainittu tapahtumaketju on äärimmäisen vaikeasti ymmärrettävissä, koska tapahtumien aikaväli on vuoden 2009 syksystä vuoden 2011 kevääseen, ja sekä Finnairin toimitusjohtaja että hallituksen puheenjohtaja on tuona aikana vaihtunut.

Uutisen ”Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan” (hs.fi 17.2.2012b) aihe tulee ingressistä, jonka mukaan ”Finnairin hallituksen puheenjohtaja Harri Sailas selvisi perjantaina ministeri Heidi Hautalan (vihr) ripityksestä kuivin jaloin ja voi jatkaa tehtävässään.”

”Mutta osoittaa kuinka moraalisesti mädäntyneitä johtajamme ovat. Silkkää korruptiota.”

”Paino ilmeisesti sanalla ’lain’. Laki voi olla mitä vaan, sillä ei ole välttämättä mitään tekemistä järjen tai moraalin kanssa.”

”On syytä ihmetellä, mikä on hyvä hallintotapa, jos kerran tuo kauppa on sitä.”

Brewerin ja Grossin (2005) tutkimus poliittisen mielipiteen muodostumisesta kehystämisen ja vastakehystämisen avaa yllä olevaa esimerkkiä. Aiempi julkinen

keskustelu tai uutisotsikointi kertoi toimitusjohtaja Vehviläisen asuntokaupasta ja indikoi, että asunnon myyntihinta oli huomattavasti suurempi kuin se hinta, jonka Vehviläinen oli muutamaa vuotta aiemmin maksanut. Lisäksi argumentti yleisen hintatason korotuksesta oli jo osittain tyrmätty sillä tiedolla, että asunto oli ollut myynnissä pitkän aikaa.

Jopa tietämättä mitään aiemmasta uutisoinnista, voi lukija jo otsikosta huomata presupposition, jonka mukaan asuntokauppa ei olisi sujunut hyvän tavan ja lain mukaan. Tietyn kehyksen vastaanottaja suuntaa mielipiteensä sen mukaisesti (Brewer & Gross 2005: 930–941). Tämä johtuu uutisten tapauksessa agendan asettamisesta eli niistä uutisaiheista, jotka toimittaja ja media ovat valinneet. Aiempi keskustelu ja mainittu presuppositio antaa kehyksen tapahtuneelle, ja ministeri Hautala antaa vastakkaisen kehyksen.

On huomioitava myös uutisen ingressi, jossa Sailas selvisi *kuivin jaloin* Hautalan *ripityksestä*. Ripitys viittaa uskonnolliseen diskurssiin, ja Sailas ikään kuin olisi saanut synninpäästön valtiolta, joka auktoriteettina voi sen antaa ihmiselle, joka ei omaa parastaan tiennyt. Tällöin vastoin Varton (2002, 50) ajatusta valtio on asettunut ihmisen toiminnan arvioijaksi, jos ministerin auktoriteetti johtuu hänen asemastaan valtiossa. Toisaalta *kuivin jaloin* -metafora viittaa siihen, että Sailas olisi kastellut varpaansa ja ehkä tiennytkin ”syntinsä”.

On huomattavaa, että myös kommenttien enemmistö ei ole Hautalan esittämän kehyksen kannalla, eikä ota neutraalilla tavalla kantaa tapahtuneeseen. Toisaalta tulee huomioida, että kommenttien perusteella Hautalan esittämä kehys lainmukaisuudesta kuitenkin toteutuu: suurin osa tätä kehystä vastaan kirjoittaneista myöntää, että lakia on noudatettu, mutta siihen rinnastuskonjuktiolla *ja* liitetty hyvä tapa saa vastustusta. Annettu kehys, jossa laki rinnastetaan hyvään tapaan, ei saa kannatusta. On myös huomioitava, että media on Hautalan sanojen välittäjänä: Hautala ei puhunut otsikon mukaisesti ”hyvästä tavasta” vaan ”hyvästä hallintotavasta”, mikä selviää uutisen tekstistä. Helsingin Sanomat siis lyhensi otsikkoa jättämällä yhdyssanan alkuosan pois, jolloin termin perimmäinen merkitys muuttui.

Uutisessa ”Finnairin johdon bonuspäätöksestä vastaaville vaaditaan potkuja” (hs.fi 10.3.2012a) vaatioiksi personifioituvat vasemmistoliiton varapuheenjohtaja Risto Kalliorinne sekä Vaasan yliopiston professori ja Osakesäästäjien keskusliiton puheenjohtaja Pekka Timonen. Samoin kuin Hautalan puhuessa, tulee auktoriteetti heidän kuulumisestaan politiikan ja akateemisen maailman sekä erään keskusliiton kollektiiveihin. Muistettakoon, että Varton (2002, 50) mukaa näillä kollektiiveilla eli ryhmittymillä ei itsessään ole järkeä.

Näiden ryhmittymien edustajille annetaan puheenvuoro mediassa, mutta kuten Varton (2002, 56) mainitsee, on tiedeyhteisönkin auktoriteetti ”virallisen totuuden” sanojana murentunut, koska tiedeyhteisön rooli on arkipäiväistynyt. Tällöin uutisen luoma mediakehys itse asiassa asiantuntijoiden käytön sijaan pikemminkin hyväksikäyttää asiantuntijoita; otsikon passiivinen ilmaus ”vaaditaan potkuja” viitanee siihen, että *julkinen keskustelu* tai sen tulkinta journalistin silmin vaatii potkuja, ja kaksi asiantuntijaa ovat jutussa antamassa sille painoarvoa. Onhan selvää, etteivät vasemmistoliiton edustajat johdon bonuksille hurraa. Uutisen ”Finnairin johdon bonuspäätöksestä vastaaville vaaditaan potkuja” (hs.fi 10.3.2012a) kommentointi liittyy kuitenkin eliitin käyttämiseen asiantuntijoina.

”Olen tosi poikkeuksellisesti samaa mieltä vihreiden tai punaisten kanssa. Tanaan olen ollut jo Soininvaaran kanssa asuntoasiassa ja nyt olen vassareiden kanssa tuossa Finnairin bonusasiassa.”

”Toisaalta harva näistä haukkujista on asemassa jossa heidän huono päätöksensä saattaa heittää koko firman nurin... On myös puistattava ajatus että näinkin suuren firman kohtalot ovat sellaista poliittisten henkilöiden ’ohjauksesta’ joiden CV:stä ei löydy ripaustakaan yrityselämän kokemusta.”

”Niin, olen tullut tuntemaan tämän hra Timosen taannoin vuosia sitten yliopistomaailman piirissä. Hän on oikeusoppinut, joka lienee vain toteuttanut sitä kaikkien ympärilläänkin havaitsemaa ns. sosiaalipsykologista perusasennettaan - ja juridista osaamistaan - taas tässäkin asiassa (rohkenisinko sanoa varsin primitiivisen) maailmankuvansa mukaisesti.”

Voidaankin huomata, etteivät kommentit viimeistä lukuun ottamatta ota kantaa asiantuntijaan vaan hänen edustamaansa yhteisöön. Ensimmäisessä kommentissa

Kalliorinne vertautuu vasemmistoliiton edustajaksi. Kommentista voi päätellä, ettei nimellä edes ole väliä, kun taas Soininvaaran nimi nostetaan muualta julkisesta keskustelusta. Toinen kommentista edustaa vastakehyksen asettajaa. Siitä voi tulkita, että sen mainitsevat yrityselämästä mitään tietämättömät henkilöt ovat juuri tässä uutisessa mainitut. Toisaalta kommentti voi liittyä juuri julkisen keskustelun keskustelijoihin: niin journalisteihin kuin lukija-keskustelijoihin kuten myös kaikkiin muihin kantaa ottaviin tahoihin. Tällöin kyseiset asiantuntijat eivät ole muuta kuin mediakehyksen argumentoinnin tuki, ja he ovat pääasiassa yhteisönsä edustajia. Uutisen kehyksen käyttäessä asiantuntijoita verbaalisen prosessin kautta sanojina, käsittelee keskustelupalsta heitä pikemminkin suhdeprosessien luokittelun keinoin.

Viimeinen kommentti ottaa kuitenkin kantaa myös asiantuntijan persoonaan, joskin hyvin kommentin oloisesti. Siitä voidaankin havaita kommentoijan näkemys siitä, että asiantuntijoilla on myös omat mielipiteensä, mikä liittyy Varton (2002, 56) näkemykseen tiedeyhteisön kilpailusta. Kommentti perustelee asiaa Timosen oikeusoppineisuudella, joka on ikään kuin sekoittunut ”primitiivisen maailmankuvan” kautta ”kaikkien ympärillään havaitsemaan ns. sosiaalipsykologiseen perusasetteeseen”. En tarkasti osaa sanoa, mikä tuo sosiaalipsykologinen perusasette on tai mikä se voisi olla, mutta arvelen sen liittyvän siihen kommenttien ryhmään, joka kuvaa tapahtumia epäreiluina ja johdon bonuksia tarpeettomina.

Kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista keskustelupalstalla on usein negatiivinen mielipide, mikä selviää kommentteista uutiseen ”Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan” (hs.fi 17.2.2012b).

”Hyvät veljet tekee, hyvät siskot tutkii ja hyvät hyssykät, mitään ei löydy.”

”Hyvä veli ja normaalit ruokajuomat. Korruptiopolitiikan suunnannäyttäjien kanervan-wahlroosin-liliuksen linjalla mennään. Alavasemmalta kuuluu pientä piipitystä mutta ei haittaa meitä.”

Sekä bonus- ja asuntokauppautisoinnissa on samankaltaisia näkemyksiä keskustelupalstojen mahdollisuuksista muuttaa asioita niiltä, jotka näkevät vääryyttä tapahtumissa. Eliitti, erityisesti talouselämän vaikuttajat ja ministerit, nähdään myös

yleisesti kollektiivina, jonka toimiin lukija-keskustelijat tai yleisemmin kansa ei voi vaikuttaa. Erityisesti kantaa otetaan nk. hyväveliverkoston, jossa eliitti kahmii johtamiensa yritysten rahoja toistensa taskuun – joskin laillisesti. Täytyy myös muistaa toinen, vastakkainen kehys tai mielipide, jonka mukaan johdon bonukset ovat normaali pörssiyrityksen toimintatapa, joka johtuu hyvien yritysjohtajien vaikeasta saatavuudesta. Tuon näkemyksen mukaan yksityishenkilön asunnon myyminen ei muille kuulu, ja eläkeyhtiön asunnon osto on asuntoalan toimijan normaalia liiketoimintaa.

5.1.3 Sanomisen luomat kehykset

Aiemmassa kappaleessa käsitelin pääosin ideationaalisen metafunktion toimintaprosesseja erityisesti eliitin toiminnan kautta. Tarkastelun kohteena oli muun muassa ero ”Sailaksen” ja ”Ilmarisen Sailaksen” välillä sekä asiantuntijoiden liittämisen heidän edustamaansa akateemiseen tai julkiseen yhteisöön. Nämä ovat sekä toimintaprosessien toimijuuteen että suhdeprosessien luokitteluun liittyviä asioita, ja tarkastelen tässä kappaleessa mentaalisen prosessin alalajia sanomista ja reagoimista.

Merkittäväksi asian tekee se, että uutisartikkeli on usein haastattelujen pohjalta laadittu, ja niissä on hyvin paljon suoria ja epäsuoria lainauksia. Voidaan todeta, että sanojana uutisjutussa on asiantuntijat ja asianomaiset. Toki kommenttipalsta on täynnä kommentointia, mutta tarkastelen uutisjutuissa näkyviä sanomisen prosesseja ja miten ne ”otetaan vastaan” ja miten niitä käsitellään keskustelupalstan kommentteissa.

Tarkastelen seuraavia uutisia:

Finnairin Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle 1,8 miljoonalla eurolla (14.2.2012)

Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan (17.2.2012b)

Ilmarisen Sailas: Christoffer Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa kauttani (29.2.2012)

Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen (9.3.2012b)

Ensimmäisessä uutisessa (hs.fi 14.2.2012) uutinen referoi Ylen uutista: ”Vehviläinen sanoo ylen uutisille, että järjestelyssä on ’noudatettu kaikkia hyviä hallintotapoja”.

Uutisen mukaan ”osapuolet eivät suostuneet kommentoimaan kauppahintaa, eikä

Vehviläinen halunnut kommentoida ”henkilökohtaisia asioitaan”. Samoin uutinen kertoo, että ”Ilmarisen mukaan kyseessä on täysin normaali kiinteistösijoitus”. Keskustelupalstan tekstit tarkastelevat paljon näitä kommentteja, joskin myös muun kuin hs.fi:n uutisen kommenttien valossa.

”Uskottavalta ei kuullosta Ilmarisen toimitusjohtaja Harri Sailaksen kommentti, että hän ei tiedä käytännön asiasta mitään”

”Vehviläinen sanoo, että hänellä on siihen takaisnostomahdollisuus, kun hänen työnsä Finnairilla päättyy.” - olisikohan hintakin jo valmiina, sellainen pyöreä miljoona niin jää raskaasta duunista 800 000 erkkiä vaivanpalkkaa.”

”Vehviläinen istuu Ilmarisen hallintoneuvostossa ja toteaa, että kaikkia hyviä hallintotapoja on noudatettu! Olisi hauskaa kuunnella mitä Vehviläinen pitää hyvinä hallintotapoina. Sitä, että edustaa sekä ostajaa, että myyjää!!! Millaiset mahdollisuudet tässä tapauksessa ostajalla oli kieltäytyä??? Onneksi kokoomus käyttää Finnairissa omistajan ääntä ja...??? Pyrkii laajentamaan tätä käytäntöä? ...Ilmarisen mukaan kyseessä on normaali kiinteistösijoitus eli näitä johtajakauppoja tehdään enemmänkin!”

Kuten olen aiemmin todennut, ei osa kommenteista ole myöskään tämän uutisen yhteydessä asuntokauppaa vastaan. Kuitenkin kaikki uutisen *verbaalisiin prosesseihin* liittyvät kommentit ovat, mikä antaa viitteitä eräänlaisesta väittelystä, jossa kommentit haastavat eliitin sanomia asioita. On huomattavaa, että kahden ensimmäisen kommentin referoimat sanomiset tulevat tämän uutisen antaman tiedon ulkopuolelta; mahdollisesti uutisen referoimasta Ylen uutisesta. Siten lukijakehys sisältää tietoa tämän uutisen mediakehityksen ulkopuolelta. Kolmannen esimerkin kehys liittyy pohdintaan eliitin olemuksesta, koska Vehviläisen toimii myös Ilmarisessa. Se myös antaa pontta julkisen keskustelun sille vaatimukselle, että hyvän hallintotavan määritelmä tulisi selvittää.

Uutisen ” Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan (hs.fi 17.2.2012b) käsittelyssä sivuttiin asiaa eliitin näkökulmassa, ja erityisesti lain tulkinta jätetään eliitin käsiteltäväksi, joskin hyvästä hallintotavasta keskustellaan kommenteissa. Seuraavat hyvin pitkä kommentti kuitenkin ottaa vahvan kehyeellisen tiedon ja argumentoinnin kautta kantaa myös lain tulkintoihin.

” Heidi Hautala on väärässä, jos hän uskoo Ilmarisen TJ:n (Harri Sailas) + Finnairin hallituksen PJ:n (Harri Sailas) PUHETTA. Pitää tutkia tosiasiat - erityisesti:

- 1) Mikä on takaisin ostoehtopykälän sanamuoto ja sisältö (sekä asema koko sopimuksessa)
- 2) Kuuluuko yksittäisten yksityisasuntojen ostaminen Ilmarisen työeläkesijoitustapaan ja -sääntöihin
- 3) Kuuluko ostettavien sijoituskohteiden myyjille Ilmarisen sijoituksissa tavanmukaisesti kohteen myyjälle takaisinostoehto
- 4) Jos kuuluu, niin vastaavtko tämän takaisinostoehdon ehdot Ilmarisen myyjille tavanmukaisesti antamien takaisinostoehtojen ehtoja
- 5) Onko pitkään tuloksetta myynnissä olleen sijoituskohteen ostaminen alkuperäiseen pyyntihintaan Ilmarisen ja TJ Sailaksen ohjeistama käytäntö.

Nämä kysymykset voisi ihan selviittää, ei vain kaalimaan pukin kanssa puhumalla.

SELVITYKSEN jälkeen (ei Sailaksen puhuttamisen perusteella) pitää päättää pitäisikö Harri Sailas erottaa Ilmarisesta (ei vain Finnairista).”

Kommentti haastaa Hautalan puheet, ja samalla ottaa kantaa koko julkisen keskustelun argumentteihin, takaisinoston mahdollisuudesta hinnan kautta Ilmarisen käytäntöihin. Näennäisen vahvasta kehyksestä huolimatta sen totuus pohja ei välttämättä ole oikea. Uutinen ei kerro, mistä Hautala sai tietonsa. Tosin siinä mainitaan, että hän on puhunut Sailaksen kanssa yhtiöiden liiketoimintakytköksistä, ja tiedotustilaisuus pidettiin hänen tavattua asuntokaupan osapuolet. Lisäksi lukija-kirjoittaja on voinut saada tietonsa muista lähteistä, jotka osoittavat Hautalan saaneen tietonsa vain Sailaksen ja Vehviläisen sanomisista. Tällöin kommentin lähtökohta olisi oikein, ja kysymykset liittyvät pitkälti siihen keskusteluun, jota keskustelupalstalla käydään. Seuraava kommentti ei referoi Hautalan sanomisia, vaan sille on ominaista asian puolustajien perustelut faktojen kautta. Sen sijaan se ottaa kantaa keskustelupalstalla esitettyihin mielipiteisiin.

”Käsittämättömän aivottomia kommentoijia. Hämmästyttää, kuinka noin vähäisellä älyllisessä suorituskyvyllä on edes mahdollista käyttää tietokonetta.

Mikä kohta tässä tapauksessa muka oli korruptiota?

- 1) Sekö, että Ilmarinen osti kohteen, josta saa sen pitoaikanaan ihan kohtuullisen ja ennen kaikkea vakaan n. 4% nettotuoton ja aikanaan poismyydessä varmasti melkoisen voiton?

2) Sekö, että Vehviläisellä on työsopimuksessaan asuntoetu, mikä ei ole mitenkään harvinaista johtajilla (eikä ennenkuulumatonta edes perusduunareiden kohdalla)?

3) Sekö, että Vehviläisellä on lehtitietojen mukaan etuosto-oikeus asuntoon

KORKEAMMALLA hinnalla kuin yksikään ulkopuolinen tarjous?

4) Sekö, että Vehviläinen sai tietävästi asunnosta käyvän hinnan eikä "ylhintaa"?

Hyväveli-järjestelmää ehkä jossain määrin. Mutta jos kokonaan kiellettäisiin verkostojen käyttö, niin kukaan meistä ei saisi tehdä ikinä mitään kauppaa sellaisen ihmisen kanssa, jonka tuntee jostain ennestään. Korruptiosta puhuminen tässä asiayhteydessä on yksinkertaisesti sääliä tyhmyyttä.”

Kommentti edustaa vahvaa kehystä toisen ääripään näkökulmasta. Aiemmin tuli esille muun muassa neljän prosentin tuotto kyseisestä asunnosta, ja tämä kommentti liittyy asiaan talous- tai kauppatieteellisestä näkökulmasta. Samalla kommentti kuitenkin antaa pienen myönnytyksen käytävälle ”hyvä veli -keskustelulle” ja sen kehys liittyy myös siihen, että verkostot olisivat yritysmaailmassa yleisiä.

Molempien esimerkkien kehykset liittyvät sillä hetkellä käytävään julkiseen keskusteluun, ja kiteyttävät molempien – lähes vastakkaisten – näkökulmien argumentoinnin. Jälkimmäinen tosin ottaa kantaa vastakkaisen näkökulman omaavien lukija-keskustelijoiden näkemykseen todellisuudesta. Voikin todeta, että kommentteissa näkyy selkeästi keskustelupalstan lukija-kirjoittajien roolit (Welser ym 2007, 3–4), erityisesti *kiihtyjä* ja ehkä myös *asiantuntija*, joka käyttää tietoa ja faktaa argumentointinsa tukena.

Uutinen ”Ilmarisen Sailas: Christoffer Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa kauttani” (29.2.2012) ja ”Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen” (9.3.2012b) käsitellään otsikoiden mukaisesti Sailaksen kommentointia, toisessa asuntokaupan ja toisessa bonusten yhteydessä. Mediakehykset ovat tässä vaiheessa keskustelua jo hyvin samankaltaisia, ja mielestäni niiden voi luonnehtia olevan Sailasta vastaan – ei välttämättä asian tapahtumien eli toimintaprosessien näkökulmasta, vaan jälleen kertomisen eli mentaalisen-verbaalisen prosessin vuoksi. Asuntouutisen yhteydessä hs.fi kirjoittaa, että ”julkisuudessa ei ole aiemmin kerrottu, että Vehviläisen asuntoasiaa puitiin aluksi Finnairin hallituksen puheenjohtajan Taxellin ja varapuheenjohtajan,

Ilmarisen toimitusjohtajan Sailaksen keskustelussa”. Bonusuutisoinnissa hs.fi mainitsee, että ”Sailaksen mielestä niistä [bonuksista] ei ollut syytä kertoa julkisuuteen” ja referoi Talouspoliittisen ministerivaliokunnan syksyn 2009 ohjetta, jonka mukaan palkitsemisen valtionyhtiöissä on oltava ennakoitavaa ja läpinäkyvää.

Asuntouutisessa Sailas kertoo jäävänsä itsensä asuntokaupasta sen jälkeen, kun silloinen Finnairin hallituksen puheenjohtaja Taxell oli asuntoa hänelle tarjonnut: ”Sitten kaikki kommunikaatio siirtyi kiinteistöosastojen välille. Minulla on silminnäkijä tai paremminkin kuulija siihen, että ilmoitin samalla jääväväni itseni kaikesta päätöksenteosta.” Samoin hs.fi kirjoittaa, että ”Vehviläinen itse on kertonut, että hän alkoi myöhemmin [syksyn 2010 jälkeen] itse myydä asuntoaan ja ostajaksi ilmaantui Ilmarinen helmikuussa 2011”. Bonuksista kertomiseen Sailas kommentoi, että ”en kokenut olevani mitenkään hirveästi vastuussa siitä tiedottamaan” ja ”käsittäakseni tämä bonus ei myöskään suuruudeltaan ylitä valtion omistajaohjauksen ohjeen kattoa”. Näihin puheisiin myös lukija-keskustelijat tarttuvat, usein sanasta sanaan eli suoraa lainausta käyttämällä.

”Vehviläinen itse on kertonut, että hän alkoi myöhemmin itse myydä asuntoaan ja ostajaksi ilmaantui Ilmarinen helmikuussa 2011... Hah hah, Kuinkas sattuihin kämppä Ilmarisen silmään.” (hs.fi 29.2.2012.)

”Kävi näköjään vielä semmoinenkin satumainen tuuri Kehveläisellä että ei tarvinnut edes kiinteistönvälittäjälle maksaa... Tottakai asiasta ei ollut mitään sovittu. Joku vaan sattui Ilmarisella selaamaan yksityisten ihmisten asuntoilmoituksia ja hokasi että tuonhan minä ostan.” (hs.fi 29.2.2012.)

””Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen”. Nyt ainakin selvisi että miksi ei. Ei kai kukaan täysjärkinen ihminen voisi tällaista suunnitelmaa julkisuuteen kertoa - ei ainakaan samaan aikaan kun henkilöstöltä vaaditaan palkanalennuksia.” (hs.fi 9.3.2012c.)

””Ei kuulu minulle’... ’Ei huomattu’... ’Oli jo päätetty aikaisemmin’... ’Emme voi asialle mitään’... ’Minä en olisi tätä hyväksynyt’... ’Oli päätetty ennen minun aikaani’... jne jne, Nämä samat selitykset kuullaan aina uudestaan ja uudestaan.” (hs.fi 9.3.2012c.)

Kommentteja yhdistää näkemys, että johtajat olisivat tietäneet kaikesta ja samoin tienneet asioiden olevan sellaisia, joita ei julkisuuteen kannata kertoa. Ne kuvaavat johtajien sanomiset selittelyksi sen jälkeen kun on jo jääty kiinni ja syyttävät johtajia valehtelusta, moraalien puutteesta sekä osittain myös lain rikkomisesta.

Kommentit liittyvät suoraan uutisen verbaalisiin prosesseihin eli asianomaisten sanomiin asioihin, ja ainoat näitä käsittelevät ja lainaavat lukija-keskustelijoiden tekstit ovat Vehviläisen ja Sailaksen sanomisia vastaan; asuntokaupan ja bonusten ”puolella” olevat eivät tartu johtajien sanomisiin. Tästä voikin todentaa, että johtajien tekemisiä puolustavat argumentoivat enemmän faktapohjaisen talous- tai taloustieteellisen keskustelun keinoin, esimerkiksi vertaamalla bonuksia Finnairin kaikkiin kuluihin tai ottamalla esille Ilmarisen neljän prosentin asuntotuoton hyödyt ja tapahtumien lainmukaisuuden.

Johtajien tekemisiä vastustavat sen sijaan ikään kuin tarttuvat eliitin sanomiin asioihin ja tekemisten etiikkaan. Myös heillä on olemassa olevan todellisuuden näkökulmia eli he perustelevat asioita faktoilla. Neljän prosentin asuntotuotto ei olekaan hyvä, ja myös lainmukaisuus osittain kyseenalaistetaan.

Ideationaalisen metafunktion olemus tekstinulkoisen todellisuuden merkityksellistäjänä saa siten kaksi vastakkaista näkemystä tai kehysjoukkoa. Kuten mainittua, on kehys Goffmanin (1974, 21) mukaan asia, joka auttaa ihmisiä organisoimaan näkemäänsä ja kokemaansa strukturoidulla tavalla. Toisin sanoen jokaisen henkilön pään sisäinen joukko tietoa ja myös näkemyksiä. Tällöin universaalia eli olemassa olevaa tekstinulkoista, luonnon todellisuutta tarkastellaan omien näkökulmien valossa, ja tuossa todellisuudessa jokaisella – asiasta kirjoittavalla – on käsitys esimerkiksi siitä, onko 4 prosenttia *absoluuttisesti* hyvä vai huono asuntosijoituksen tuotto.

Kysymykset lainmukaisuudesta ja hyvästä hallintotavasta sekä moraaliasioista puolestaan ovat äärimmäisen abstrakteja aikaan tai paikkaan liittymättömiä käsitteitä jo perusolemukseltaan, eli niille ei välttämättä ole tekstinulkoista todellisuutta. Tällöin luonnon todellisuuden faktat keskittyvät juuri numeroihin ja laintulkintaan, jonka mukaan laissa ei ole tulkinnanvaraa vaan jokainen teko on joko laillinen tai laitton –

mikä luonnollisesti on väärä ottaen huomioon oikeusprosessien ja asianajajien tarpeellisuuden.

Koska kyseessä on valtionyhtiö ja eläkerahoja hallinnoiva yhtiö, on syytä tarkastella myös ministeri Hautalan kommenttia edelleen abstraktista käsitteestä lainmukaisuudesta. Varton (2002, 57) mukaan valtio on synnyttänyt massakasvatuksen. Kasvatuksen kautta se määrittää näkemyksiä kulttuurista, valtion ominaisuudesta, moraalista ja muusta. Tästä voi johtua se seikka, että lain tulkinta ikään kuin jätetään ministerille.

Mielestäni asiaa voi siten tarkastella myös demokratioiden periaatteen eli vallan kolmijaon kautta. Siinä eduskunta säätää lait, hallitus eli ministerit toteuttavat sitä, ja oikeuslaitos tulkitsee lakeja. En usko, että esimerkiksi Yhdysvalloissa ministerillä olisi mitään valtaa tulkita lakeja edes julkisessa diskurssissa. Siksi kyseinen asia lienee Suomen eliitin olemus tai yleinen käsitys siitä, että median eli ”neljännen valtiomahdin” käyttämällä asiantuntijoilla ja asiaan mediakehityksessä kantaa ottavilla tahoilla on totuuden esittämisessä jonkinlainen marssijärjestys, jota julkinen keskustelu keskustelupalstat mukaan lukien osittain noudattavat. On huomattavaa, että kolme viikkoa Hautala-uutisen jälkeen uutisoitiin, että ”Poliisi epäilee lahjusrikosta Vehviläisen ja Ilmarisen asuntokaupassa” (9.3.2012a), mitä tarkastelen seuraavassa kappaleessa.

5.2 Utisoinnin ja kommentoinnin informaati virrat

Tekstuaalisen metafunktion kontekstin ollessa semioottinen todellisuus ja tekstin tasolla kielellinen viesti (Halliday 1978, 1994, ks. Heikkinen 2000, 126), on asiaa jo sivuttu edellisissä kappaleissa. Ideationaalisen merkityksen käsitellessä abstrakteja asioita, voisi niiden tulkita olevan myös semioottisen todellisuuden eli diskurssin tavan merkityksiä.

Siksi tarkastelen tekstuaalista metafunktiota informaatorakenteen kautta.

Informaatorakenne kuvaa sitä, mitä tekstintuottaja tarjoaa tuttuina informaationa ja mitä

uutena, ts. mitä informaatiota teksteissä selitetään ja kuvaillaan yksityiskohtaisemmin sekä mitä ei tarvitse perustella.

Tarkastelen informaation kulkua kaikkien valitsemiini uutisten ja keskustelupalstojen joukossa. Pyrin siis tuomaan eräänlaisen ”tiedollisen aikajanan” käsityksen, ja samalla kokoamaan aineistoni antaman informaation. Tämä johtuu kehysteorian vahvan ja heikon kehyksen eroista: lukijat saavat ajan kuluessa lisää faktoja tietoonsa, jolloin heidän kehyksensä vahvistuu ja tällöin heidän kehyksensä ei niin helposti muutu. Tällöin oletan, että kommentit ensimmäisten uutisten kohdalla ovat varovaisempia, kun taas viimeisten kohdalla ne ovat paljon vahvempia. Täytyy huomioida, että lisääntynyt tieto tulee pääasiallisesti median kautta, mutta lukija-keskustelijoiden kommenttien perusteella myös muualta.

Ensimmäisessä uutisessa ”Finnairin Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle 1,8 miljoonalla eurolla” (hs.fi 14.2.2012) uutiskehys mainitsee Ilmarisen ja Finnairin keskinäiset suhteet, mutta kuten aiemmin tuli ilmi, se ei mainitse asunnon ostohintaa. Siksi kommentointi sisältää lähinnä arviointeja ns. ”hyvä veli” -verkostoista. On huomattavaa, ettei tässä aineistoni ensimmäisessä uutisessä ole kommentteja kuin 24 kappaletta, kun taas uutisen ” Ilmarinen maksoi Vehviläisen asunnosta keskiarvoa enemmän” (hs.fi 17.2.2012a) yhteydessä on 63 kommenttia ensimmäisen vuorokauden aikana.

Ensimmäisen valitsemani uutisen (hs.fi 24.2.2012) mediakehys antaa jo viitteitä asian puintiin. Sen mukaan ”Finnairin toimitusjohtaja Mika Vehviläinen ei näe asuntojärjestelyssään eläkeyhtiö Ilmarisen kanssa ongelmia”. Presuppositio on, että *joku* näkee ongelmia, ja lukija-keskustelijoiden lisäksi uutisen teksti taitaa nähdä niitä sanoessaan, että ”asunto ehti olla myynnissä pitkähkön ajan”. Seuraavan uutisen kehys tuokin median näkemyksen noista ongelmista otsikon mukaisesti: ”Ilmarinen maksoi Vehviläisen asunnosta keskiarvoa enemmän” (hs.fi 17.2.2012a). Kolmas uutinen (17.2.2012b) käsittelee Hautalan näkemystä asiaa, ja neljäs (hs.fi 29.2.2012) kertoo Sailaksen pitäneen tiedotustilaisuuden asiasta.

Seuraava uutinen, ”SK: Finnairin Vehviläinen tienasi asuntokaupoillaan 650 000 euroa” (hs.fi 6.3.2012) antaa jo mainittuun julkiseen keskusteluun sen tiedon, joka sieltä puuttui; lukija-keskustelijat arvioivat asunnon hintaa Vehviläisen sen ostaessa jo aiempien uutisten kohdalla. Uutinen ”Vehviläiselle peruspalkkaa 611 650 euroa viime vuonna” (7.3.2012) on aineistoni poikkeama mediakehyksiä tarkasteltaessa: Uutinen ei anna lisää informaatiota itse asuntokauppaan liittyen – Vehviläisen palkkaus ei mielestäni ole suoraan sidoksissa hänen asuntokaupansa laillisuuteen tai siitä saatavaan rahalliseen hyötyyn. Uutisen ”Vehviläiselle peruspalkkaa 611 650 euroa viime vuonna” (7.3.2012) kommentointi on yksipuolista:

”turha enää ihmetellä ettei rahaa riitä poliisille ei vanhuksille eikä enää keski-tuloisillekkaan”

”asuntoveivi-vehviläinen vaihtoon, tuo on suurta typeryyttä”

”Tällaiset hirmuedut on ihan tavallisia Kreikassa ja Espanjassa, usein ne ulottuvat myös alempiin virkamiesportaisiin. En olisi uskonut että Suomessa on ihan sama juttu.”

Kyseinen uutinen ei sisällä yhtään kommenttia, joka ei olisi jyrkästi asuntokauppaa vastaan, ja kommentteja on vain yhdeksän kappaletta. Uskoisin, että uutisen ollessa suoraan asiaan kuulumaton – tai asiaankuulumaton – johtuu vähäinen kommentointihalukkuus siitä. Uutisen kehys ei tuo uutta tietoa asuntokaupasta, vaan keskittyy mielestäni jo median tasolla tuomitsemaan Vehviläisen palkan suuruuden ja samalla julkisessa keskustelussa olleen asuntokaupan. Tätä tukee uutisen lause ”Asuntoetu on täysin laillinen, mutta harvinainen valtionyhtiöissä”. Eihän kukaan ole asuntoetua laittomaksi väittänyt, joten uskoisin toimittajan kirjoittaneen uutisen, koska hänen henkilökohtainen mielipiteensä on asuntokauppaa vastaan. Uskon uutisen vähäisen kommentoinnin johtuvat siitä, että jo uutisen kehys on äärimmäisen selkeästi puolueellinen, jolloin asuntokaupan puolustajat eivät viitsi kommentoida tai edes lukea kyseistä uutista.

Uutta informaatiota asuntokauppaan sen sijaan tuo asuntokauppa-aineistoni viimeinen uutinen ”Poliisi epäilee lahjusrikosta Vehviläisen ja Ilmarisen asuntokaupassa” (9.3.2012a). Uutinen asunnon ostohinnasta ja Vehviläisen voitoista johtui osittain julkisen diskurssin ikään kuin vaatimasta lisäselvityksestä. Samaa pätee osittain tähän,

vaikkakin asiasta on ikään kuin pakko uutisoida, jos poliisitutkinta alkoi. Siten julkinen diskurssi ei suoraan vaikuttanut uutisointiin. Hs.fi kuitenkin kirjoittaa, että ”kyseessä on lähtökohtaisesti asianomistajarikos, mutta poliisi päätti käynnistää tutkinnan, koska yleinen etu sitä vaati”. Kuitenkaan *yleinen etu* ei osanne ilmaista vaatimuksiaan, vaan kyseessä on personifikaatio. Tulkitseen sen tarkoittavan sitä, että julkisuudessa eli yleisessä diskurssissa vaadittiin asian lakiteknistä selvittämistä. Tällöin julkinen diskurssi on vaikuttanut myös poliisitutkinnan aloittamiseen.

Uutisen kehys liittyy poliisitutkintaan asian laillisuudesta, ja siksi kommentointi heijastaa sekä Hautalan aiempaa vakuuttelua lainmukaisuudesta että yleistä mielipidettä siitä, että asiassa on korruptiota tai ”hyvä veli” -suhteita. Huomattakoon, ettei asuntokauppaa enää puolustella lukija-keskustelijoiden toimesta yhdessäkään jutun ohessa olevasta 68 kommentista.

”Poliisi tutkii myös Ilmarisen ’avointa tarjouskilpailua’ Ilmarisen lomakiinteistöstä. Tarjouskilpailu, johon tarjouksia ei voinut tehdä muut kuin Ilmarisen herrat itse.”

”Terveisiä Hautalalle - kaikkihan on Finnairissa ok! Eikö ketään edes hävetä!”

”Eikö se poliisi nyt usko ministeriä joka vakuutti että asiassa ei ole mitään väärää tai rikollista.”

”Nyt pääsevät ministeri Hautalankin lausunnot uuteen valoon. Hänhän kiirehti toteamaan, että kaupoissa noudatettiin hyvää tapaa. Mitä opimme tästä? Ehkäpä sen, että tietyille osalle suomalaista hyvä tapa on niin selkeä asia, ettei poliisi ehdi tekemään tutkimuksiaan, kun jo asiat saavat ministerin siunauksen.”

”Valtionohjauksesta vastaavaan ministeriöön tulee saada ’kovia tyyppejä’ valvomaan valtion etuja... Kiitoksen toimittajille, jotka ovat jaksaneet näitä tonkia ja julkisuuteen tuoda. Enpä ihmettele, vaikka taas palaisin HS:n tilaajaksi.”

Komentointi ei tuo enää tässä vaiheessa julkista keskustelua juurikaan uutta tietoa esille, vaan tekstit käsittelevät lähinnä mielipiteitä. Ensimmäisessä kommentissa tosin mainitaan, että Ilmarisessa tehdään myös muuta arveluttavaa. Ei kuitenkaan voida sanoa, onko kommentin asiasisältö totta vai tarua. Seuraavat yllä olevista kommenteista valottavat – mielestäni oudolla tavalla – suomalaisten oikeuskäsitystä. Aiemmin tuli

esille, että ministeri Hautalan lausunto lainmukaisuudesta sai ”siunauksen” myös keskustelupalstalla, eikä lain rikkomista siellä epäilty. Nyt kuitenkin poliisin vasta aloittama tutkinta tarkoittaa sitä, että lakia on rikottu. En voi tarkasti määritellä, johtuuko asia uutisoinnin ja julkisen keskustelun ajan mittaan esille tuomista tiedoista vai muuttuneesta mielipiteestä. Voi myös olla, että poliisi käsitetään jollain tavalla korruptoimattomaksi eliitin yläpuolella olevaksi yhteisöksi. Uskon kuitenkin, että Hautalan esittäessä asian oli lukija-keskustelijoiden tieto asiasta sen verran vähäinen, että nk. heikko kehys antoi eliitin edustajalle vallan vaikuttaa mielipiteisiin.

Viimeinen edellisistä kommentteista kiittää toimittajia heidän uutisoinnistaan, ja vihjailee tulevansa Helsingin Sanomien asiakkaaksi. Tällöin voi ajatella uutisoinnin olevan kirjoitettu juuri kyseistä ”asiakasta” varten, mikä Goldingia ja Murdockia (1994, 15) mukailleen täyttää tunnusmerkit mediasta toimialasta, jossa uutiset ovat kulutustuotteita.

Tiedollinen ketju on ajallisesti huomioitavissa myös bonusuutisoinnissa, joskaan uutisointiin ei juuri uutta merkittävää tietoa tullut ajan mittaan. Uutisen ”Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen” (hs.fi 9.3.2012) ja uutisen ”Finnairin johdon bonuspäätöksistä vastaaville vaaditaan potkuja” (hs.fi 10.3.2012) keskustelupalstalla on paljon myös bonusmenettelyn puolustajia.

”Tämä vaikuttaa asialliselta ja normaalilta, sillä pitäähän Finnairin pärjätä johtajakilpailussa. Tyhmä kansanosia ja populistinen ylimistö, media mukaan lukien, eti tällaista tietenkään hyväksy.” ” (hs.fi 9.3.2012.)

”Jos tällä pystytään estämään kriisin kynnyksellä olevan yhtiön kaikkien avainjohtajien [eroaminen] yhdellä kertaa ja jääminen uuden toimitusjohtajan avuksi niin hinta on kohtuullinen.” (hs.fi 9.3.2012.)

”Miksi tuota bonusasiaa taivastellaan. Kyseessä on mielestäni normaali liikepäätös jolla estetään liian monen johtotason henkilön eroaminen samaan aikaan.” (hs.fi 10.3.2012)

”Päätös on siinä tilanteessa ollut yhtiön edun mukainen.” (hs.fi 10.3.2012)

Kommentoinnista huomaa näkemyksen, jossa hyvistä johtajista on kilpailua, ja siksi heille maksetaan paljon palkkaa ja bonuksia. On olemassa ”johtakilpailu”, jossa ”avainjohtajia” täytyy sitouttaa. On kuitenkin huomattavaa, että nämä kommentit edustavat vähemmistöä. Silti voi kyseenalaistaa se, haluavatko bonuksia puolustavat edes kirjoittaa uutiseen, jonka otsikko jo aivan suoraan vaatii potkuja. Aiemman pohdiskelun mukaisesti referoidut vaatijat ovat henkilöjen sijaan pikemminkin yhteisöjen edustajia, ja yhteisönä Vasemmistoliitto tai Vaasan yliopisto eivät välttämättä ole tarpeeksi merkittäviä tällaiseen kommentointiin. Tällöin *vaaditaan potkuja* - uutisointi on mielestäni hyvin outoa – johan niitä potkuja vaadittiin edellisten uutisten keskustelupalstoilla ja muutenkin julkisessa diskurssissa. En usko Vasemmistoliiton varapuheenjohtajan kommentin tuovan yhtään *uutta* tietoa näyttämölle, koska eräänlainen presuppositio on, että Vasemmistoliitto ei bonuksia hyväksy. Mielestäni uutinen olisi pikemminkin se, että kyseisen puolueen edustaja puolustaa bonusmenettelyä.

Eliitin edustajat tuotiin tukemaan mediakehystä myös uutisessa ”Taxellin mielestä Finnairin palkkiot olivat välttämättömiä (14.3.2012). Kuten aiemmin pohdiskelin, Helsingin yliopiston kauppaoikeuden ja Turun yliopiston siviilioikeuden professorit eivät saaneet lukija-keskustelijoita hyväksymään bonuksia. Heidän mukaan yhtiö toimi oikein, koska 18 johtajan eroaminen ei olisi ollut omistajien edun mukaista osakeyhtiölakiin vedoten. Kommenttien valtaosa ei kuitenkaan ota professoreiden sanomisia esille, vaan Taxellin kommentit. Tällöin *uutta* tietoa tarkasteltaessa uutinen yhdistää Taxellin selityksen ja professorien kommentit yhteen, jolloin valtaosa lukija-keskustelijoista keskittyy Taxellin sanomisiin.

Ajallisesti viimeinen tarkastelemani uutinen, ”Johdon bonuksista raju kritiikkiryöppy Finnairin kokouksessa” (28.3.2012) tuo tiedon siitä, että yhtiökokouksessa omistajat eli osakkaat kritisivat Finnairia. Tällöin julkinen keskustelu saa ikään kuin oikeutuksen myös osakeyhtiölain perusteella, koska yrityksen tärkein sidosryhmä, omistajat, ei ole tyytyväinen toimintaan. Yksikään 39 kommentista ei tässä kehyksessä puolusta bonuksia, vaan jatkavat uutisen asettamalla linjalla. Bonusuutisoinnissa on kuitenkin jo mainittu piirre, ettei bonusasiassa yksinkertaisesti ollut ylimääräistä tietoa, jonka esiin

tuomisella olisi ollut kehykseen vaikutusta – ainoa merkittävä tieto kautta uutisoinnin oli, että sitouttamisbonuksia oli maksettu eikä niistä ollut kerrottu.

Uutisten informaatorakenteesta voi päätellä, että pääasiallinen tiedon lähde lukija-keskustelijoille näyttää olevan uutinen. Kommentit liittyvät useimmiten uutisen antamaan tietoon, ja toissijaisesti edellisen uutisoinnin välittämään tietoon.

Keskustelupalstan esille tuoma uusi tieto toki on mukana, ja vaikuttaa siltä, että keskustelupalstan tieto tai sieltä puuttuva tieto vaikuttaisi seuraavien uutisten laadintaan.

Toisaalta uutisen ollessa julkisen diskurssin osa voi asian nähdä siten, että keskustelupalsta heijastaa uutista ja julkista diskurssia. Kommenteista näkyy myös uutisen ulkopuolinen tieto, joka voi olla tullut muualta julkisesta diskurssista kuten esimerkiksi muista medioista.

6 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten uutisen mediakehys näyttäytyy vastaanottajien eli lukija-keskustelijoiden kommenttien perusteella, eli miten uutisen kehyksessä olevia asioita tarkastellaan keskustelupalstalla.

Toisena tavoitteena oli selvittää eroa nk. eliittidiskurssin ja kansalaisdiskurssin välillä. Toisin sanoen sitä, miten eliitin toiminta nähdään keskustelupalstan kommenttien kautta.

Tässä tutkimuksessani analysoin yhdeksää hs.fi-uutissivuston uutista aikaväliltä 14.2.2012–28.3.2012. Analysoitavana oli uutisten luoman kehyksen tulkinta ja tiedollinen olemus, joita tarkastelin kehysteorian lisäksi uutisten luomisen teorioilla kuten portinvartija- ja agendan asettamisen teorialla, ja mielipiteisiin liittyvien teorioiden kautta.

6.1 Media ja keskustelupalsta osana julkista diskurssia

Tutkimukseni osoittaa, että julkinen keskustelu on laajentunut perinteisesti mediavaltaisen tiedon välittämisen roolin ulkopuolelle. Median valta lukijoiden tai laajemmin kansalaisten tiedon saantiin ja mielipiteisiin on kuitenkin erittäin suuri.

Goldingin ja Murdockin (1994, 15) mukaan mediat ovat liiketoimintaa harjoittavia yrityksiä, jotka tuottavat uutisia muiden kulutustuotteiden tavoin. Pro graduni valossa teoriaa ei voi niin kumoa kuin vahvistakaan, koska asia ei ollut tutkimuskohteena.

Varovasti voin kuitenkin todeta, että mediakanava saattaa kirjoittaa lukijoitaan varten, koska suurin osa lukijoista on uutisen asettamalla kannalla. Siksi on viitteitä siitä, että mediakehys on suunnattu lukijoiden tulkintakehykseen. Yksi lukija-keskustelija ilmaisi, että ryhtyy Helsingin Sanomien asiakkaaksi, koska tarkasteleman aiheen uutisointi oli hänen mielestään tärkeää.

Uutisointi vaikuttaa voimakkaasti sen lukijoihin. Uutiset näyttäytyvät keskeisenä osana ihmisen organisoidessa maailmaa diskurssin kautta, kuten Golding ja Murdock (mt., 15) asian ilmaisee. Scheufelen ja Tewksburyn (2007, 12) näkemys kehystämisestä on esittää informaation sillä tavalla joka sopii lukijan omaan skeemaan. Tällöin voi tämän tutkimuksen perusteella katsoa osoitetuksi, että valtaosa lukija-keskustelijoista ”on samaa mieltä” uutisen mediakehyksen luomien mielikuvien kanssa.

Tällöin voidaan katsoa, että joko media kirjoittaa niistä asioista, joita lukijat haluavat, tai kyseisen uutisen lukijat ovat kiinnostuneita juuri kyseisistä median kirjoittamista asioista. Voi olla, että aineistostakin näkyvä ajatus siitä, että media tarkoituksenmukaisesti hakee tässä uutisoinnissa sensationaalista otetta myös johtaa siihen, että Vehviläisen ja Finnairin toimet hyväksyvät henkilöt eivät lue kyseisiä uutisia. Hs.fi:n lukijoiden ja journalistien välillä voi olla eräänlainen yhteisymmärrys siitä, miten uutisdiskurssi rakentuu. Kuten Fowler (1992, 11) mainitsee, etteivät uutiskanavat välttämättä raportoi uutisia, jotka eivät sovi niiden omaan agendaan.

Tästä huolimatta vaikuttaa siltä, ettei hs.fi:n journalisti tietoisesti valitse juttuaiheitaan lukijaa varten. Voimakkaista ja lähes Vehviläistä ja Finnairia syyttävistä

mediakehyksistä päätellen myös journalistit ottavat kantaa tapahtumiin. Näin tapahtunee etenkin uutisoinnissa, joka liittyy abstraktimpiin käsitteisiin kuten eettisyys tai lainmukaisuus. Täytyy muistaa, että Van Gorpin (2008, 67) mukaan ”oikeaa” kehystä ei edes ole, vaan toimittaja valitsee sen. Tällöin portinvartija-metafora tämänkaltaisessa uutisoinnissa toteutunee, koska esimerkiksi uutisointi Vehviläisen palkan suuruudesta ei mielestäni liity suoranaisesti itse aiheeseen, ja uutisoinnin tyyli on paikoin Finnairia ja Vehviläistä vastaan. Voikin kysyä, onko johdon bonuksia vastaan olevan yleinen mielipide myös tulosta median aiemmasta kirjoittelusta.

Tutkimukseni pääkysymys ei kuitenkaan liity mediatutkimuksen ikaikaaiseen kysymykseen median roolista, vaan pikemminkin suhteellisen uuteen kysymykseen lukijan roolista – etenkin lukijan, joka myös kirjoittaa ja jonka roolia voi tarkastella keskustelupalstan kautta. Schudsonin (1994, 142–143) laajennus portinvartija-teoriaan onkin, että tieto siirtyy myös yhteiskunnan tasolla ja sitä tulee jostain muusta kuin sen alkuperäisestä lähteestä. Keskustelupalstan kommentit osoittavat laajalti, että lukija-keskustelijalla on myös muuta tietoa kuin se, jonka uutinen tuo esille. Samoin lukija-keskustelija on halukas tuomaan kyseisen tiedon uutisen oheen ja keskusteluun.

Yllätyksenä itselleni ilmeni, että kommenttipalstalla ei ole keskustelevuutta, ja suurin osa lukija-keskustelijoista on mielipiteiltään ääriäidassa. Toisin sanoen modaalisuutta ja pohdiskelua sisältäviä tekstejä on hyvin vähän. Tämä vahvistaa tulkintakehyksen periaatetta, jossa lukija maailmankuva ilmenee tekstien kautta, ja etenkin kommenttipalstan lyhyiden tekstien kautta nuo maailmankuvat näyttävät hyvin mielipiteellisesti.

Vaikka suuri osa lukija-keskustelijoista toi uutta tietoa esille, he pyrkivät uuden tiedon avulla usein perustelemaan omaa mielipidettään dialogisemman pohdiskelun sijaan. Näin on esimerkiksi kommentissa, jossa mainittiin Taxellin olevan ”rkp:n Taxell” ja kysytään, kuka antaisi hänelle potkut – presuppositiona on, että lukija-keskustelija ei hurraa Ruotsalaisen kansanpuolueen riveissä ja samoin kirjoittaja uskonee myös muiden olevan samaa mieltä. Siksi kommentti pyrkii kytkemään muiden lukijoiden mielipiteen Taxellista RKP:hen ja päinvastoin. Toinen kommentoija tuo uutta tietoa kertomalla, että

Ilmarisen ”avoin tarjouskilpailu” lomakiinteistöstä oli avoin vain Ilmarisen johdolle, mikä johti poliisitutkintaan.

Henkilökohtaisesti olen yllä olevista sitä mieltä, että niiden totuuspohja ei välttämättä ole kovin vankka. Oman näkemykseni mukaan informaatiota ei ole esitetty tavalla, joka vastaisi Scheufelen ja Tewksburyn (2007, 12) näkemystä siitä, että kirjoitettaessa tulee ottaa lukija huomioon. Toisaalta tulee ottaa huomioon, ettei kommenttipalstalla arvioida lukija-kirjoittajan tiedon oikeellisuutta tai alkuperää.

Keskustelupalstoilla näkyy vahvan ja heikon kehysten uskottavuus, koska mediakehys nähdään merkitseväenä. Deutsch ja Gerard (1955, 632–636) huomioi, että mitä epävarmempi henkilö on oman mielipiteensä oikeellisuudesta, sitä helpompi häneen on vaikuttaa. Kehysteorian mukaan suuri tiedon määrä johtaa nk. vahvaan vastaanottajakehykseen, johon on vaikeampi vaikuttaa (Scheufele ja Tewksbury 2007, 14). Tällöin asiaa voi tarkastella siten, että mediakehysten lähtökohtainen tiedon oikeellisuus ja informaation käsittely on merkittävämpi kuin keskustelupalstan tekstien kommentoiva ote.

Usein ”uusi tieto” on kuitenkin aiempien mediajuttujen tulosta: todennäköisesti se perustui aiempien uutisten sisältämään tietoon. Otaksunkin, että tästä johtuen uutisen kehys ja tiedon oikeellisuus nähdään hyvin vahvana. Edellisen uutisen kehys mielessään uutta uutista lukeva henkilö peilaa jälkimmäisen tietoa omaan tietoonsa ja mielipiteisiinsä – median toistaessa uutisaihetta mielipide siis mukautuu valtamedian näkemyksiin, kuten Slater (2007, 292) huomioi. Slaterin tutkimus (mt.) käsitteli asiaa spiraalivaikutuksen kautta, ja sen mukaan dialogi eri tavalla ajattelevien kanssa heikentää spiraalivaikutusta. Dialogia on kuitenkin kommenttipalstalla hyvin vähän.

Uutisen luoma kehys näkyy kommenttipalstan kautta myös tarkasteltaessa ankkuroinnin teoriaa. Ensimmäisessä tarkastelemassani uutisessa kehys liittyi pitkälti numeroihin, joista esimerkiksi 1,8 miljoonaa euroa asunnon hintana oli merkittävin. Erittäin moni kommentti liittyi tuohon numeroon, joten se toimi ankkurina lukija-keskustelijoiden käsiteltäessä asiaa. Uskon tuon numeron vaikutuksen olleen korostunut, koska lukijan kehyksessä oleva asunnon ”oikea” tai prototyypinen hinta on huomattavasti alempi.

Erityisen tärkeänä pidän juurikin keskustelua, jossa käytiin läpi Vehviläisen voittoa asuntokaupoillaan. Ankkurina 1,8 oli olemassa, mutta tietoa asunnon aiemmasta ostohinnasta ei ollut. Keskustelu itse asiassa päättyi olettamukseen, että hinta oli ollut 1,5 miljoonaa – joka tapauksessa alempi kuin 1,8 miljoonaa euroa, mikä antaa viitteitä myös nk. riittämättömän hienosäädön vaikutuksesta. Koska McCombs ja Shaw (1972, 1–12) huomioi, että uutisointi korreloi massayleisön eli lukijoiden tärkeinä pitämien asioiden kanssa, uskon kyseisen keskustelun ja muualla käydyn diskurssin vaikuttaneen uutiseen, jossa asunnon aiempi hinta tuotiin julkisuuteen.

Olen sitä mieltä, että aineistosta on – joskin heikosti – nähtävissä spiraalivaikutus. Myöhemmät uutiset sisältävät vähemmän ”keskustelevuutta” eli dialogin omaista pohdintaa, ja niissä on Finnairin ja Ilmarisen toimien puolustusta vähemmän. Muistettakoon normatiivisen sosiaalisen vaikutuksen teoria, jonka mukaan mielipide muuttuu muiden mielipiteen kaltaiseksi, jos muut antavat positiivista palautetta muutoksen johdosta (Deutsch ja Gerard 1955, 629). Myös media näyttäytyy siten, että se pyrkii vahvistamaan olemassa olevia mielipiteitä, mikä puolestaan on Klapperin teorian mukaista (Klapper 1960, ks. Slater 2007, 283).

Tällöin johtajien puolustajat eivät enää myöhemmässä vaiheessa osallistu keskusteluun, joka on täynnä yksipuoleista tekstiä. Tällöin tietyn mielipiteen omaavat henkilöt eivät osallistu keskusteluun. Tämä noudattaa Noelle-Neumannin (1984, 61–62) hiljaisuuden spiraalin teoriaa, jossa julkisen mielipiteen vahvistumisen huomannut henkilö reagoi ottamalla itsevarmemman ulosannin ollessa samaa mieltä ja toista mieltä olevien ulosannin heiketessä. On huomioitavissa, että vaikka aiemmat teoriat liittyvät ryhmässä toimimiseen kasvokkain, on sama vaikutus mahdollisesti nähtävissä myös anonyymissä ympäristössä.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että medially on erittäin suuri vaikutus lukijoiden mielipiteisiin, mutta on merkkejä siitä, että kansalaisjournalismi nostaa päätään. Media asettaa agendat julkiselle keskustelulle, mutta julkinen keskustelu arvioi tuota agendaa ja sen esittämistä yhä enemmän. Samoin, koska lukijoiden noudattivat valtaosin mediakehystä, voi sanoa julkisen mielipiteen olevan mediakehyksen kaltainen.

Huomioitakoon, että selkeää syy-seuraussuhdetta en löytänyt sille, kumpi vaikuttaa vahvemmin toiseen, joskaan se ei teorioidenkaan valossa ollut odotettua.

6.2 Näkemykset eliitin olemuksesta ja vaikutusvallasta

Kuten Zhou ja Moy (2007, 79) mainitsee, antaa internet kansalle mahdollisuuden osallistua keskusteluun, ja sen kautta kansa voi myös vaikuttaa eliitin mielipiteisiin. Tästä on osoituksena muun muassa Sailaksen vastaus Finnairin yhtiökokouksessa: ”Olen saanut opetuksen. Ei riitä, että toimitaan lakien mukaan vaan täytyy miettiä, miltä asiat vaikuttavat.” Kommentti ei suoraan kerro, mikä tuo opetus on. Mielestäni siinä on erittäin vahva presuppositio, jonka mukaan eliitin mielestä lainmukaisuus on määrittävä asia tai riittävä peruste toiminnalle.

On huomioitavissa, että talouselämän eliitillä ei näytä olevan diskursiivista valtaa saada näkemyksiään esille siten, että esimerkiksi suuryritysten palkkoja ja bonuksia vastustavien mielipide muuttuisi. Pikemminkin talouseliitin kehyksen näkyminen tuottaa yhä kärkevämpiä mielipiteitä. Tämä on linjassa siihen teoriaan, jonka mukaan heikon vastaanottajakehyksen, eli vähemmän tietoa omaavan henkilön mielipide voi siirtyä vastakkaiseen suuntaan (Scheufele ja Tewksbury 2007, 14). Arkisemmin sanottuna talouseliitin puheet nähdään ”selittelynä” ja asioiden vääristelynä riippumatta talouseliitin esille tuomasta tiedosta tai mielipiteistä.

Schudsonin (1994, 143–147) esille tuoma nk. salaliittoteoria osoittautuu sekä oikeaksi että vääräksi. Sen mukaan kapitalistinen eliitti sanelee toimittajille, mitä heidän tulee kirjoittaa. Aineistoni uutisissa on jo otsikkotasolla mainittu, että uutinen käsittelee Finnairin ja Ilmarisen johtohenkilöiden puheita. Tällöin tuo eliitti on asettanut agendan. Toisaalta kehystä tarkasteltaessa se ei ”sanele” yhtään mitään kenellekään, koska Helsingin Sanomien uutisten kehykset eivät ole suopeita tuolle eliitille.

Tarkasteltaessa akateemista eliittiä voidaan sanoa, ettei sen vaikutus ole tässä aineistossa suuri. Varton (2002, 56) mukainen tiedeyhteisön ”koskemattomuus asiantuntijayhteisönä” siis osoittautuu tämän tutkimuksen perusteella vääräksi –

professorien tulkintaa ei nähdä sen vahvempana kuin muidenkaan. Tämä tosin voi johtua siitä, että akateeminen eliitti otti aineistossani kantaa vain lainmukaisuuteen, ei asian eettiseen puoleen. Samoin julkinen keskustelu ei keskittynyt lakiin, vaan oikeaan ja moraaliseen menettelytapaan.

Varton (2002, 56) näkemys valtion propagandasta sen sijaan osoittautuu jollain tasolla oikeaksi. Näkemyksen mukaan ihminen ei valtion silmin tiedä hyvänsä, ja häntä on siinä autettava ja saneltava ”elämisen periaatteet”. Hautalan esille tulo asuntokaupan julkisen käsittelyn alkuvaiheessa voi nähdä toteuttavan tuon näkemyksen molempia puolia. Valtio voi ministerin suulla kertoa ihmisille, mikä on oikein ja lainmukaista. Muistettakoon, että valtion edustajan tulkinta laista otettiin laajalti vastaan, joskin mukana oli myös kommentointia siitä, että ”Hautala on pyyhitty ruotuun”.

Uskoisin, että juuri asioiden pohdiskelu eettisyyden näkökulmasta johti siihen, että kyseinen uutinen lopulta osoittautui vääräksi. Hautala itse asiassa kertoi vain, että lakia ja hyvää hallintotapaa on noudatettu, ja hän itse otti kantaa siihen, että avoimuutta on lisättävä. Poliisitutkinnan johtuessa siitä, että ”yleinen etu” sitä *vaati*, voidaan tulkita julkisen diskurssin vaikuttavan myös poliisin toimintaan.

Keskustelupalstat siten eivät pääosin usko tai edes ota huomioon eliitin mielipidettä. Kuitenkaan kyseistä kansalaisdiskurssia ei nähdä edes keskustelupalstalla sellaisena, joka muuttaisi paljoa asioita tai vaikuttaisi eliitin toimiin. Sieltä on tosin nähtävissä ns. ruohonjuuritason poliittista liikehdintää: Jotkut lukija-keskustelijat linkittävät kommentteja adresseihin ja kehottavat muitakin ottamaan kantaa asioihin.

Mielestäni kansalaisjournalismilla niin uutisten keskustelupalstoilla kuin muualla internetissä ei ole merkittävää suoraa vaikutusta eliitin toimiin. Kyseessä lienee pikemminkin välillinen vaikutus, koska keskustelupalstat näyttävät vaikuttavan julkiseen keskusteluun tai ainakin heijastavat sitä.

6.3 Pohdintaa, jatkotutkimusaiheita ja tulosten soveltaminen yritysviestinnässä

Havaintoni keskustelupalstojen teksteistä tulevat käyttämiäni hyvin laaja-alaisesti valittuja teorioita mielipiteistä ja kehyksistä sekä median toiminnasta. Käsitteiseni mukaan keskustelupalstaa voi tutkia osana julkista diskurssia, ja siihen pätevät hyvin samankaltaiset lainalaisuudet kuin muuhun media- ja tekstintutkimukseen.

Uutisen keskustelupalsta on kuitenkin vain yhdenlainen keskustelupalsta muiden joukossa, ja internetdiskurssiin kuuluu myös monenlaisia muita nk. kansalaisjournalismin paikkoja. Näiden keskustelua eli eräänlaisen internetpohjaisen kansalaisdiskurssin eri tasoja en tutkinut, ja todennäköisesti laajentamalla tarkastelu niihin saataisiin tarkempi kuva aiheeseen.

Koska uutinen on hyvin strukturoitu tekstilaji, vaikuttaa se eittämättä siihen liittyvään keskustelupalstaan. Samoin palstan ollessa osa uutissivustoa, on tekstien julkaisukäytäntö erilainen kuin muualla internetissä. Siten samojen aiheiden käsittely muita internetistä löytyviä tekstejä tarkastelemalla voisi tuoda lisää selkeyttä kansalaisdiskurssin olemukseen.

Katson kuitenkin, että mediatutkimuksessa keskustelupalstat voivat olla tärkeä tarkastelun kohde, koska kommentit noudattavat paljon mediakehystä ja toisaalta tuovat uutta tietoa sen ulkopuolelta. Tällöin keskustelupalstat antanevat kuvan siitä, miten lukijajoukko vastaanottaa uutisoinnin. Jatkotutkimuksissa asiaa voi laajentaa siten, että tutkii uutisen ja keskustelupalstan suhdetta korpuksen kautta, jolloin laajempaa aineistoa käyttämällä saadaan parempi kuva haluttujen sanojen ja fraasien esiintyvyydestä.

Yritysviestintään tutkimustani voi soveltaa monella tapaa, erityisesti poikkeus- ja kriisiviestinnän tiedottamisen näkökulmasta. Keskustelupalsta on monella tapaa ”ensireaktio” uutisen tekstiin ja siinä esitettyihin johdon mielipiteisiin. Se antaa laajan lukijajoukon reaktiot, jota ei välttämättä muulla tapaa pysty arvioimaan. Tässä aineistossa esimerkiksi johtajan puhe siitä, ettei hän halua kommentoida ”henkilökohtaisia asioitaan” tai ilmaisee, että hän ”ei kokenut olevan mitenkään

hirveästi vastuussa siitä tiedottamaan” on lainattu sanasta sanaan mediassa.

Keskustelupalstat kuitenkin ottavat siihen kantaa esimerkiksi asian väistelynä, mitä uutinen ei eksplisiittisesti voi tehdä.

Erityisesti uskoisin, että jos asian puinnin ounastellaan jatkuvan, antaa ajallisesti ensimmäisten uutisten kommentointi kuvaa siitä, mitä tietoa lukija-keskustelijat haluavat ja mihin he kiinnittävät huomiota. Samoin kriisissä voisi olla mahdollista tuoda yrityksen omin ehdoin julkisuuteen sellaiset tiedot, joiden oletetaan olevan niin tärkeitä, että muut etsivät ne käsiinsä.

Eliitin toimiin en usko keskustelun kovin paljota vaikuttavan, mutta internetin ollessa yhä enemmän käytössä ja uusien sukupolvien omaksuessa sen käytön paljon laajemmin, uskon asian vähitellen muuttuvan. Ennen internet-aikakautta yritysjohtaja pystyi helpommin olemaan kommentoimatta – silloin uutinen luettiin paperisesta sanomalehdestä tai nähtiin televisiosta. Ympärillä oleva joukko ihmisiä, joiden kanssa asiasta edes pystyi keskustelemaan, oli rajattu. Lisäksi voi olettaa henkilön lähipiiriin olevan pitkälti samaa mieltä asioista. Asiantuntijoiden käytöstä uutisissa sen sijaan olen ristiriitaista mieltä. Aiemmin asiantuntija on tuonut alan tietouden esille, mutta nykyään internet on täynnä ristiriitaista tietoa, ja myös akateemista tietoa on saatavilla.

Oletan, että tulevaisuudessa tietoa on yhä laajemmin saatavilla, ja siten henkilö voi perustella mielipidettä faktoilla paljon paremmin, niin muille kuin itselleenkin. Tällöin ei voida olla varmoja lähdekritiikistä, ja lisääntynyt tietomäärä voi myös ikään kuin heikentää omaa kehystä ja mielipidettä epävarmuuden vuoksi.

Samoin julkisen diskurssin olemus internetissä on kuitenkin sellainen, että henkilö löytäne sieltä ”itselleen kirjoitettuja” juttuja. Siten lukija voi valita yhä tarkemmin omaan maailmankatsomukseensa liittyviä aiheita uutisista tai muualta internetistä, jolloin voi ajatella mielipiteiden kärjistyvän tulevaisuudessa. Toistuva tietty kehys vaikuttaa mielipiteeseen ja samalla dialogi unohtunee.

Kertoessani pro graduni aiheen moni ihmetteli sitä. Erityisesti sanoessani tutkivani hs.fi-sivuston keskustelupalstoja kuulin kommentteja, että ”voi sinua raukkaa”. Tällöin he

ikään kuin jakoivat Chong ja Druckmanin (2007a, 103) esittelemän julkisen mielipiteen tutkimusten huomion, että kansalaisen mielipide on huonolaatuinen. En voi kuitenkaan olla samaa mieltä, sillä hs.fi-uutissivuston keskustelupalstat eivät anna lukija-keskustelijalle mahdollisuutta pitkälliseen pohdiskeluun aiheesta, vaan kommenttipalsta on nopeaa reagointia aiheeseen. Reagointi puolestaan – lyhyen ytimekkäästä ja värikkäästä olemuksesta huolimatta – perustuu henkilön tulkintakehykseen, jonka vahvuutta ja tiedon määrää ei voi helposti arvioida.

”Kansalaisen” mielipide eroaa jollain tasolla eliitin mielipiteistä, koska eliitin mielipiteille ei annettu paljoa painoarvoa. Kuitenkin lukija-kirjoittajista suurimman osan mielipide vastaa sitä, mitä media kirjoittaa. Siten voi sanoa, että jos media vastaa julkista mielipidettä ja lukijoiden mielipide on yleisesti sama, poikkeaa eliitin mielipide sekä median että kansalaisen tulkinnoista.

6.4 Tutkimusmenetelmien ja aineiston arviointi

Menetelmänä pro gradussani oli tarkastella hyvin teoriapainotteisesti uutisen keskustelupalsta osana julkista diskurssia ja eliitin toimia. Koin teoriapainotteisuuden olevan melko hyvä tapa tarkastella tekstilajiltaan erittäin epämääräistä uutinen-keskustelupalsta-yhdistelmää kehysten ja mielipiteiden valossa. Sen lisäksi aihe oli hyvin poliittinen ja talouspoliittinen etenkin kommenttien perusteella, jolloin aiheen teorioiden laaja käsittely loi eri näkökulmia eliitin toimintaan ja diskurssiin.

Laajan teoriapohjan vuoksi tutkimuksen voisi katsoa olevan tarkoituksenmukainen, ja jotkut teorioista tulivat esitellyksi pinnallisesti. Kuitenkin eri tieteiden teorat olivat hämmästyttävän samankaltaisia ja ne sopivat tulkintakehyksen tutkimukseen mainiosti; mainitun mukaan eri näkökulmia kehysteorioihin on erittäin paljon.

Hyödynsin tutkimuksessani systeemis-funktionaalisen kieliteorian ideationaalista metafunktiota erityisen paljon. Koska kommenttipalsta on osittain reagointia, joka johtuu henkilön strukturoidusta maailman kokemisesta eli kehyksestä, uskon

kommenttien heijastavan luonnon todellisuutta siten, miten kukin lukija-keskustelija sen kokee.

Aineisto oli mielenkiintoinen ja melko kattava, koska siinä oli hyvin paljon kommenttitekstejä. Toisaalta aineiston käsitellessä samanaikaisesti yritysmaailmaa, johdon palkitsemista, kiinteistökauppaa ja poliittisia lausuntoja oli se aihepiiriltään melko laaja. Lisäksi aiheet ovat tunteita herättäviä, ja uskoisin neutraalimman aiheen antavan paremman kuvan siitä, ovatko mielipiteet todellakin niin paljon kummassakin ääri-laidassa kuin tämän aineiston perusteella vaikuttaa.

7 Lähteet

7.1 Kirjallisuuslähteet

Borah, Porismita 2011: Conceptual Issues in Framing Theory: A Systematic Examination of a Decade's Literature, *Journal of Communication*, 61, 246–263.

Brewer, Paul B. & Gross, Kimberly 2005: Values, Framing and Citizen's Thoughts about Policy Issues: Effects on Content and Quantity, *Political Psychology*, 26(6), 929–948.

Chong, Dennis & Druckman, James N. 2007a: Framing Theory, *Annual Review of Political Science*, 10, 103–126.

Chong, Dennis & Druckman, James N. 2007B: A Theory of Framing and Opinion Formation in Competitive Elite Environments, *Journal of Communication*, 57, 99–118.

Gamson, William A.; Croteau, David; Hoynes, William & Sasson, Theodore 1992: Media images and the social construction of reality, *Annual Review of Sociology*, 18(1), 373–393.

D'Angelo, Paul 2002: News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman, *Journal of Communication*, 52(4), 870–888.

Deutsch, Morton & Gerard, Harold B. 1955: A Study of normative and informational social influences upon individual judgment, *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51(3), 629–636.

Druckman, James N. 2001: The Implications of Framing Effects for Citizen Competence, *Political Behavior*, 23(3), 225–256.

Druckman, James N. & Leeper, Thomas J. 2012: Learning More from Political Communication Experiments: Pretreatment and Its Effects, *American Journal of Political Science*, (numero ei tiedossa; internetjulkaisu 21.2.2012), 1–22.

Druckman, James N. & Nelson, Kjersten R. 2003: Framing and Deliberation: How Citizens' Conversations Limit Elite Influence, *American Journal of Political Science*, 47(4), 729–745.

Entman, Robert M. 1993: Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

Epley, Nicholas & Gilovich, Thomas 2001: Putting Adjustment Back in the Anchoring and Adjustment Heuristic: Differential Processing of Self-Generated and Experimenter-Provided Anchors, *Psychological Science*, 12, 391–396.

Epley, Nicholas; Keysar, Boaz; Van Boven, Leaf & Gilovich, Thomas 2004: Perspective Taking as Egocentric Anchoring and Adjustment, *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 327–339.

Fairclough, Norman 1995: *Media Discourse*, Arnold, Lontoo.

Fowler, Roger 1992: *Language in the News – Discourse and Ideology in the Press*, Routledge, Lontoo.

Gidófalvi, Gyözö 2001: *Using News Articles to Predict Stock Price Movements*, Department of Computer Science and Engineering, University of California, San Diego.

Goffman, Erving 1974: *Frame Analysis, An Essay on the Organization of Experience*, Harvard University Press, Cambridge.

Golding, Peter & Murdock, Graham 1994: Culture, Communications, and Political Economy. Teoksessa Curran, James & Gurevitch, Michael (toim.): *Mass Media and Society*, Routledge, Chapman and Hall inc., New York. 15–32.

Goode, Luke 2009: Social news, citizen journalism and democracy, *New Media Society*, 11: 1287–1305.

Van Gorp, Baldwin 2007: The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In, *Journal of Communication*, 57, 60–78.

Heikkinen, Vesa 2000: Teksteihin tunkeutuvat todellisuudet, teoksessa Heikkinen, Vesa; Hiidenmaa, Pirjo & Tiililä, Ulla (toim.) *Teksti työnä, virka kielenä*, Gaudeamus, Helsinki, 116–214.

Hiidenmaa, Pirjo 2000: Poimintoja virkakielen rekisteristä, teoksessa Heikkinen, Vesa; Hiidenmaa, Pirjo & Tiililä, Ulla (toim.) *Teksti työnä, virka kielenä*, Gaudeamus, Helsinki, 35–62.

Huhtinen, Aki-Mauri 2002: Johdanto, teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri (toim.) *Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu*, Edita Prima Oy, Helsinki, 13–30.

Johnson, Thomas J. & Kaye, Barbara 2004: Wag the blog: How reliance on traditional media and the internet influence credibility perceptions of weblogs among blog users, *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(3), 622–642.

- Kaplan, Andreas M. & Heinlein, Michael 2010: Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media, *Business Horizons* 53, 59–68.
- Karvonen, Erkki 2000: Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2/2000.
- Latané, Bibb 1981: The Psychology of Social Impact, *American Psychologist*, 36(4), 343–356.
- Lecheler, Sophie & de Vreese, Claes H. 2011: Getting Real: The Duration of Framing Effects, *Journal of Communication*, 61, 959–983.
- McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. 1972: The agenda-setting function of mass media, *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.
- McQuail, Denis 1994: Mass media in the Public Interest: Towards a Framework of Norms for Media Performance Teoksessa Curran, James & Gurevitch, Michael (toim.): *Mass Media and Society*, Routledge, Chapman and Hall inc., New York. 68–81.
- Al Nashmi, Eisa, Cleary, Johanna, Molleda, Juan-Carlos & McAdams, Melinda 2010: Internet political discussions in the Arab world: A look at online forums from Kuwait, Saudi Arabia, Egypt and Jordan, *International Communication Gazette*, 72(8): 719–738.
- Nelson, Thomas E.; Oxley, Zoe M. & Clawson, Rosalee A. 1997: Toward a psychology of framing effects, *Political Behavior*, 19(3), 221–246.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi 2004: *Media markkinoilla – Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*, Loki-Kirjat, Helsinki.
- Relander, Tua Marita Kristiina 2006: *Tarkkaavaisuuden vaikutus puheen merkitysisällön käsittelyyn: Aivojen herätevastetutkimus*, Pro Gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston psykologian laitos.

Ridell, Seija & Väliäho, Pasi 2006: Mediatutkimus käsitteiden kudelmana, teoksessa Ridell, Seija, Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.): *Mediaa käsittämässä*, Vastapaino, Tampere.

Ruiz, Eduardo J. & Hristidis, Vagelis & Castillo, Carlos & Gionis, Aristides & Jaimes, Alejandro 2012: *Correlating financial time series with micro-blogging activity*, WSDM'12: Proceedings of the fifth ACM international conference on Web search and data mining.

Scheufele, Dietram A. 2000: Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication, *Mass Communication & Society*, 3(2&3), 297–316.

Scheufele, Dietram A. & Tewksbury, David 2007: Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models, *Journal of Communication*, 57, 9–20.

Schudson, Michael 1994: The Sociology of News Production Revisited. Teoksessa Curran, James & Gurevitch, Michael (toim.): *Mass Media and Society*, Routledge, Chapman and Hall inc., New York. 15–32.

Schumaker, Robert P. & Chen, Hsinchun 2009: Textual analysis of stock market prediction using breaking financial news: The AZFin text system, *ACM Transactions on Information Systems*, 27(2), artikkeli 12.

Slater, Michael D. 2007: Reinforcing Spirals: The mutual influence of media selectivity and media effects and their impact on individual behavior and social identity, *Communication Theory*, 17, 281–303.

Slothuus, Rune 2008: More Than Weighting Cognitive Importance: A Dual-Process Model of Issue Framing Effects, *Political Psychology*, 29(2), 1–28.

Sniderman & Bullock 2004: A Consistency Theory of Public Opinion and Political Choice: The Hypothesis of Menu Dependence. Teoksessa Saris, Willem E. & Sniderman, Paul M. (toim.) *Studies in Public Opinion: Attitudes, Nonattitudes, Measurement Error, and Change*, Princeton University Press, Princeton.

Suoranta, Juha 2002: Propagandan/pedagogiigan kulttuurista kulttuurin propagandaan/pedagogiikkaan, teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri (toim.) *Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu*, Edita Prima Oy, Helsinki, 61–72.

Thurman, Neil 2008 : Forums for citizen journalists? Adoption of user generated content initiatives by online news media, *New media and Society*, 10, 139–157.

Tversky, Amos & Kahneman, Daniel 1974: Judgement under Uncertainty: Heuristics and Biases, *Science* 185, 1124–1130.

Tumarkin, Robert; Whitelaw, Robert F. 2001: News or Noise? Internet Postings and Stock Prices, *Financial Analyst Journal*, 57(3), 41–51.

Varto, Juha 2002: Voiko propaganda olla eettistä?, teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri (toim.) *Propagandan renessanssi – Julkisen manipulaation paluu*, Edita Prima Oy, Helsinki, 49–60.

Weaver, Warren 1949: Recent Contributions to The Mathematical Theory of Communication. Liite teoksessa Shannon, Claude & Weaver, Warren 1949: *The Mathematical Theory of Communication*. University of Illinois Press, Illinois.

White, David Manning 1950: The “Gate Keeper” – A Case Study in the Selection of News, *Journalism Quarterly*, 27, 383–396.

7.2 Aineisto- ja muut lähteet

Finnair 2009: *Mistä lentäjien sopimusneuvottelussa on kyse?*,
<http://blogitfinnair.inoob.fi/2009/01/29/pilotit/>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 14.2.2012: *Finnairin Vehviläinen myi asuntonsa Ilmariselle 1,8 miljoonalla eurolla*, hs.fi,
<http://www.hs.fi/talous/Finnairin+Vehvil%C3%A4inen+myi+asuntonsa+Ilmariselle+18+miljoonalla+eurolla/a1305555661758>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 17.2.2012a: *Ilmarinen maksoi Vehviläisen asunnosta keskiarvoa enemmän*, hs.fi,
<http://www.hs.fi/talous/Ilmarinen+maksoi+Vehvil%C3%A4isen+asunnosta+keskiarvoa+enemmän%C3%A4n/a1305555844092>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 17.2.2012b: *Hautala: Vehviläisen asuntokauppa sujui hyvän tavan ja lain mukaan*, hs.fi,
<http://www.hs.fi/talous/Hautala+Vehvil%C3%A4isen+asuntokauppa+sujui+hyv%C3%A4n+tavan+ja+lain+mukaan/a1305555872240>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 29.2.2012: *Ilmarisen Sailas: Christoffer Taxell tarjosi Vehviläisen asuntoa kauttani*, hs.fi,
<http://www.hs.fi/talous/Ilmarisen+Sailas+Christoffer+Taxell+tarjosi+Vehvil%C3%A4isen+asuntoa+kauttani/a1305556700122>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 6.3.2012: *SK: Finnairin Vehviläinen tienasi asuntokaupoillaan 650 000 euroa*,
<http://www.hs.fi/talous/SK+Finnairin+Vehvil%C3%A4inen+tienasi+asuntokaupoillaan+650+000+euroa/a1305557111459>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 7.3.2012: *Vehviläiselle peruspalkkaa 611 650 euroa viime vuonna*,
<http://www.hs.fi/talous/Vehvil%C3%A4iselle+peruspalkkaa+611650+euroa+viime+vuonna/a1305557145971>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 9.3.2012a: *Poliisi epäilee lahjusrikosta Vehviläisen ja Ilmarisen asuntokaupassa*,
<http://www.hs.fi/talous/Poliisi+ep%C3%A4ilee+lahjusrikosta+Vehvil%C3%A4isen+ja+Ilmarisen+asuntokaupassa/a1305557477473>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 9.3.2012b: *Sailas: Bonuksista ei ollut syytä kertoa julkisuuteen,*
<http://www.hs.fi/talous/Sailas+Bonuksista+ei+ollut+syyt%C3%A4+kertoa+julkisuuteen/a1305557473326>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 10.3.2012: *Finnairin johdon bonuspäätöksestä vastaaville vaaditaan potkuja,*
<http://www.hs.fi/talous/Finnairin+johdon+bonus%C3%A4%C3%A4t%C3%B6ksest%C3%A4+vastaaville+vaaditaan+potkuja/a1305557536604>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 14.3.2012: *Taxellin mielestä Finnairin palkkiot olivat välttämättömiä,*
<http://www.hs.fi/talous/Taxellin+mielest%C3%A4+Finnairin+palkkiot+olivat+v%C3%A4ltt%C3%A4m%C3%A4tt%C3%B6mi%C3%A4/a1305557759617>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 28.3.2012: *Johdon bonuksista raju kritiikkiryöppy Finnairin kokouksessa,*
<http://www.hs.fi/talous/Johdon+bonuksista+raju+kritiikkiry%C3%B6ppy+Finnairin+kokouksessa/a1305558761483>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 2009a: *Finnairin lentäjälakko peruuntui toistaiseksi,*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Finnairin+lent%C3%A4j%C3%A4lakko+peruuntui+toistaiseksi/1135243731888>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 2009b: *Finnairin lentäjille poikkeuksellista arvostelua,*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Finnairin+lent%C3%A4jille+poikkeuksellista+arvostelua/1135243583266>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 2009c: *Lentäjät: Suostumme palkanalennuksiin, emme vieraisiin lentäjiin,*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Lent%C3%A4j%C3%A4t+Suostumme+palkanalennuksiin+emme+vieraisiin+lent%C3%A4jiin/1135250775336>, käyty 8.6.2012.

hs.fi 2009d: *Lentäjien lakkoa ei sovitella - myös tiistain lennot peruttu,*
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Lent%C3%A4jien+lakkoa+ei+sovitella+-my%C3%B6s+tiistain+lennot+peruttu/1135250798412>, käyty 8.6.2012.

hs.fi kommentointiohjeet 2012, <http://www.hs.fi/sivu/komentointiohjeet/>, käyty 8.6.2012.

JSN 2011: *Journalistin ohjeet ja liite*, http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/, käyty 8.6.2012.

Kauppalehti 2009: *sensuroiko KL:n toimitus Finnair-keskustelua?*, kauppalehti.fi:n keskustelupalsta, <http://keskustelu.kauppalehti.fi/5/i/keskustelu/thread.jspa?messageID=3057623&tstart=0>, käyty 8.6.2012.

MTV3.fi 2009: *Finnairin toimitusjohtaja eroaa*, <http://www.mtv3.fi/uutiset/talous.shtml/finnairin-toimitusjohtaja-eroaa/2009/08/928640>, käyty 8.6.2012.

Savon Sanomat 2008: JSN:n Hyvärinen: Nimi esiin myös verkossa, savonsanomat.fi - uutissivusto, <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/nimi-esiin-myos-verkossa/1114419>, käyty 8.6.2012.

Uusi Suomi 2009a: *Kaikki Finnairin lentäjät pitäisi erottaa*, <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/77044-%E2%80%9Dkaikki-finnairin-lentajat-pitaisi-erottaa%E2%80%9D>, käyty 8.6.2012.

Uusi Suomi 2009b: *Finnair: ”Kevyimmillään yhtiössä olisi vain johto”*, <http://www.uusisuomi.fi/raha/78051-finnair-%E2%80%9Dkevyimmillaan-yhtiossa-olisi-vain-johto%E2%80%9D>, käyty 8.6.2012.

Uusi Suomi 2009c: *Helsinki-Vantaan työnseisaus päättyi: ”Muuten tulee katastrofi”*, <http://www.uusisuomi.fi/raha/78866-helsinki-vantaalla-kaaoksen-aiheuttanut-tyotaistelu-paattyi>, käyty 8.6.2012.

Uusi Suomi 2010a: *”Lentoemäntiä käytetään hyväksi” – Finnairin väite naurattaa*, <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/107148-%E2%80%9Dlentoemantia-kaytetaan-hyvaksi%E2%80%9D-%E2%80%93finnairin-vaite-naurattaa>, käyty 8.6.2012.

Uusi Suomi 2010b: *Lentoemäntien lakko jatkuu - Finnairilta haukut*,
<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/107244-lentoemantien-lakko-jatkuu-finnairilta-haukut>, käyty 8.6.2012.

YouTube 2009: *Taidettiin tehdä historiaa*,
<http://www.youtube.com/watch?v=TccgNuYtDtk>, käyty 8.6.2012.